Finansutskottets betänkande 1986/87:31

om Sveriges kredit- och valutapolitiska beredskap vid krig eller avspärrning

FiU
1986/87:31

Motionen

1986/87:Fi601 av Lars Tobisson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av den kredit- och valutapolitiska lagstiftningen i syfte att omvandla den till en renodlad beredskapslag att användas i händelse av krig eller avspärrning.

I motionen anförs att de kreditpolitiska medel som lagen om kreditpolitiska medel (LKM) inrymmer ter sig helt otillräckliga i en situation av krig eller akut krigsfara, där Sverige tvingas genomföra allmän mobilisering och/eller råkar ut för avspärrning.

En omställning till krigsekonomi medför givetvis en snabb och kraftig ansvällning av den offentliga sektorn. Kombinationen av avspärrning och stora omställningar i den inhemska ekonomin leder mer eller mindre omedelbart till en påtaglig knapphet på sådana varor och tjänster, som är föremål för konsumenternas efterfrågan. När i stort sett oförändrade inkomster jagar en starkt minskad mängd nyttigheter, blir följden snabb inflation. Det hjälper inte med ransoneringar och priskontroll – allt kan inte regleras, och det går inte att helt stänga svarta börsen. En snabb prisstegring kan i detta läge förstärka medborgarnas benägenhet att omvandla sina finansiella resurser till varor och andra tillgångar, vilkas värde kan väntas stiga i takt med penningvärdesförsämringen.

Det kan i en sådan situation visa sig ofrånkomligt att tills vidare frysa medborgarnas tillgångar på olika bankkonton. Vidare kan det bli aktuellt att spärra beviljade men ännu ej utnyttjade krediter. Det kan heller inte uteslutas att det blir nödvändigt med ett temporärt tvångssparande ur löpande inkomster. Allt i syfte att hålla nere inflationstrycket genom att begränsa hushållens likviditet så att den svarar mot tillgången på varor och tjänster.

I fredstid bör Sverige avstå från att reglera kredit- och valutamarknaderna. Men i händelse av krig eller avspärrning kan vårt land inte klara sig utan sådana ingrepp. Nuvarande lagstiftning på dessa områden bör därför skyndsamt omformas till en regelrätt beredskapslag, som tar i beaktande de förutsättningar som i dessa avseenden kan väntas råda i framtiden.

1 *Riksdagen 1986/87. 5 saml. Nr 31*

Utskottet

I proposition 1986/87:143 om riksbanken och riksgäldskontoret föreslås en ny lag för riksbanken. Enligt denna ges riksbanken, efter förebild av vad som gäller för vissa affärsverk som har planeringsansvar inom totalförsvarets ram, ansvaret för beredskapsplanläggningen på bank- och betalningsväsendets område. Denna planering inriktas huvudsakligen på att betalningsmedelsförsörjningen kan fortsätta under krig liksom riksbankens utlandsrörelse. Inom valutaregleringen bör finnas beredskap för att i ett kris- eller krigsläge kunna biträda en handelsreglering.

Motionären begär en särskild beredskapslag för att reglera kredit- och valutamarknaderna i händelse av krig eller avspärrning. Enligt RF 13:6 kan regeringen, om riket är i krig eller i krigsfara eller om sådana utomordentliga förhållanden råder som är föranledda av krig, med stöd av bemyndigande meddela föreskrifter i visst ämne som annars skall meddelas genom lag. Det betyder att regeringen vid sådana förhållanden som motionären beskriver har befogenhet att, utan att riksdagen antagit en lag därom, vidta åtgärder av den typ motionären har i åtanke. Utskottet anser därför att någon särskild lagstiftning med dessa syften inte behöver initieras av riksdagen. Motionen avstyrks därför av utskottet.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi601.

Stockholm den 14 maj 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Christer Nilsson (s), Bo Södersten (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Hans-Eric Andersson (s), Margitta Edgren (fp), Rolf Kenneryd (c) och Stina Eliasson (c).

Reservation

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Motionären tar upp frågor som vid en kris eller en avspärrningssituation är högst relevanta.

Utskottet delar motionärens uppfattning att de påfrestningar som uppkommer vid krig eller avspärrning inte kan mötas med nuvarande kredit- och valutapolitiska lagstiftning. Det finns därför starka skäl att noggrant analysera de problem som kan tänkas uppkomma i en sådan situation. Bl.a. bör erforderlig beredskap skapas på lagstiftningsområdet. Utskottet anser mot denna bakgrund att regeringen bör ges i uppdrag att närmare överväga

de frågor som tas upp i motionen och återkomma till riksdagen med förslag till kredit- och valutapolitisk lagstiftning att användas i händelse av krig eller avspärrning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Fi601 hos regeringen begär en översyn av den kredit- och valutapolitiska lagstiftningen med syfte att omvandla den till en beredskapslag att användas i händelse av krig eller avspärrning.

gotab Stockholm 1987 13025

Finansutskottets betänkande 1986/87:30

om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m.m. (prop. 1986/87:150 bil. 1 och 1986/87:100 bil. 9 punkt F 8)

FiU
1986/87:30

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Den internationella ekonomiska situationen har efter det att finansplanen presenterades i januari försämrats. Den svenska ekonomin har emellertid under årets första månader utvecklats positivt men risken för en påtaglig försämring av bytesbalansen under år 1987 kan inte uteslutas. De senaste årens utveckling har inneburit att den ekonomiska tillväxten blivit konsumtionsledd. Eftersom en bestående tillväxt förutsätter ökad kapitalbildning måste investeringarna även fortsättningsvis ligga på en hög nivå. Det innebär att investeringstakten i ekonomin bör öka samtidigt med att en förbättring av bytesbalansen uppnås. Utskottet drar av detta slutsatsen att ökningstakten i den privata konsumtionen bör dämpas. Därför förordas en fortsatt stram finanspolitik vilket bl. a. innebär att regeringens höjning av bilaccisen tillstyrks.

Mot förslaget till inriktning av den ekonomiska politiken reserverar sig företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern i en gemensam reservation. Centern reserverar sig dessutom för vad gäller miljö- och fördelningspolitiken som inslag i den ekonomiska politiken. Vänsterpartiet kommunisterna lämnar en egen reservation.

Utrymmet för löneökningar är under loppet av år 1988 mycket begränsat. Det är därför nödvändigt att skapa förutsättningar för en återhållsam avtalsrörelse. Utskottet tillstyrker regeringens förslag att i efterhand sänka den allmänna löneavgiften om de kommande avtalen sluts på en rimlig nivå. Utskottet har ej heller någon invändning mot regeringens aviserade åtgärd att införa ett system för de statliga löneanslagen innebärande att löneanslagen i den statliga sektorn räknas upp med belopp som anges vara samhällsekonomiskt försvarbart.

Vad gäller lönebildningen reserverar sig moderata samlingspartiet och folkpartiet gemensamt samt centern och vänsterpartiet kommunisterna var för sig.

I ett särskilt avsnitt om kredit- och valutapolitiken instämmer utskottet i vad som anförs i propositionen om att staten inte skall nettolåna utomlands, dvs. att statens utlandsskuld inte skall öka. Utskottet avstyrker yrkanden om att valutaregleringen skall avskaffas helt.

Trots att budgetunderskottet har minskat snabbt de senaste åren anser utskottet att några lättnader inte kan tillåtas i budgetpolitiken. Alltjämt

1 *Riksdagen 1986/87. 5 saml. Nr 30*

kvarstår betydande obalanser i ekonomin. De principer som varit vägledande för de senaste årens restriktiva utgiftspolitik bör därför gälla även i fortsättningen.

I fyra reservationer redovisar företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern och vänsterpartiet kommunisterna sina förslag till budgetpolitiska riktlinjer.

Andra frågor som tas upp i betänkandet berör bl. a.

- prisstoppet, där utskottet avvisar motionskrav om att prisstoppet skall avskaffas,
- investeringsfonder, där utskottet avstyrker motionskrav om att investeringsfonderna skall släppas helt fria,
- finansfullmakten, där utskottet tillstyrker att denna fastställs till oförändrat 2 500 milj. kr. och att den också skall kunna utnyttjas för arbetsmarknadsutbildning och för insatser föranledda av Sydafrikabojkotten,
- det s. k. arbetsgivarinträdet, där utskottet biträder propositionens förslag om en översyn av systemet i syfte att undanröja nuvarande olägenheter för främst mindre myndigheter,
- behovet av en informationsskrift om statens budget, där utskottet avvisar ett motionsyrkande om att en sådan skrift skall distribueras till samtliga hushåll.

Inledning

I proposition 1986/87:150 (kompletteringspropositionen) har regeringen i *bilaga 1 Reviderad finansplan* (finansdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som har förordats i propositionen,
2. godkänna de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen som har förordats i propositionen,
3. godkänna beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1987/88,
4. godkänna beräkningen av förändringar i anslagsbehållningar för budgetåret 1987/88,
5. bemyndiga regeringen att disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret för myndigheternas uppdragsverksamhet, uppgående till 360 000 000 kr.,
6. godkänna beräkningen av förändringar i dispositionen av rörliga krediter för budgetåret 1987/88,
7. godkänna beräkningen av Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto för budgetåret 1987/88,
8. anta förslaget till Räntor på statsskulden, m.m. för budgetåret 1987/88,
9. till Räntor på statsskulden, m.m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 62 000 000 000 kr.,
10. med ändring av tidigare förslag till Bidrag till kommunerna med anledning av avskaffandet av kommunala företagsbeskattningen för budgetåret 1987/88 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 391 000 000 kr.,
11. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, utnyttja finansfullmakten även för arbetsmarknadsutbildning samt för arbetsmarknadsåt gärder som kan bli nödvändiga med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia,
12. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats i propositionen intill ett sammanlagt belopp av 2 500 000 000 kr.,
13. till Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1987/88 under åttonde huvudtiteln, utöver i proposition 1986/87:100 bilaga 10 föreslaget förslagsanslag, anvisa ytterligare 1 000 000 000 kr.,
14. till Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag för budgetåret 1987/88 under tionde huvudtiteln, utöver i proposition 1986/87:100 bilaga 12 föreslaget förslagsanslag, anvisa ytterligare 200 000 000 kr.,
15. till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m.m. för budgetåret 1987/88 under sjunde huvudtiteln, utöver i proposition 1986/87:100 bilaga 9 föreslaget förslagsanslag, anvisa ytterligare 150 000 000 kr.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

16. statens avkastningsränta och statens utlåningsränta,
17. utnyttjandet av finansfullmakten,
18. statliga kreditgarantier,
19. sjuk- och föräldrapenning vid arbetsgivarinträde.

20. finansieringen av ökade lönekostnader i samband med mindre omorganisationer av statliga myndigheter.

Vid bilaga 1 Reviderad finansplan har fogats som
Bilaga 1.1 Reviderad nationalbudget för 1987,
Bilaga 1.2 Långtidsbudget för perioden 1987/88–1991/92,
Bilaga 1.3 Utdrag ur riksrevisionsverkets reviderade inkomstberäkning för budgetåret 1987/88,
Bilaga 1.4 Riksgäldskontorets beräkning av räntor på statsskulden m.m.,
Bilaga 1.5 Reviderat förslag till statsbudget för budgetåret 1987/88.

Propositionen har hänvisats enligt följande:

bilaga 1 Reviderad finansplan till finansutskottet,

bilaga 2 Justitiedepartementet till konstitutionsutskottet,

bilaga 3 Finansdepartementet till skatteutskottet med undantag av punkt 5 som remitterats till finansutskottet,

bilaga 4 Utbildningsdepartementet till utbildningsutskottet med undantag för punkterna 2–4 som remitterats till socialförsäkringsutskottet och punkt 5 till kulturutskottet,

bilaga 5 Jordbruksdepartementet till jordbruksutskottet,

bilaga 6 Arbetsmarknadsdepartementet till arbetsmarknadsutskottet,

bilaga 7 Bostadsdepartementet till bostadsutskottet med undantag av förslaget om ändring i lagen om statlig fastighetsskatt som remitterats till skatteutskottet,

bilaga 8 Industridepartementet till näringsutskottet.

Med anledning av propositionen har följande motioner väckts:
1986/87:Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m),
1986/87:Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c),
1986/87:Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),
1986/87:Fi115 av Alf Svensson (c),
1986/87:Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk),
1986/87:Sk172 av Elver Jonsson och Anders Castberger (fp),
1986/87:Sk173 av Kjell Johansson m.fl. (fp),
1986/87:Sk174 av Knut Wachtmeister m.fl. (m),
1986/87:Sk175 av Jan Bergqvist m.fl. (s),
1986/87:Ub97 av Pär Granstedt m.fl. (c),
1986/87:Jo179 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c),
1986/87:A106 av Börje Hörnlund m.fl. (c),
1986/87:A107 av Alf Wennerfors m.fl. (m),
1986/87:A108 av Birger Hagård (m).

Motionerna har hänvisats enligt följande:

till konstitutionsutskottet motion Fi112 yrkandena 5 och 6,

till skatteutskottet motionerna Fi112 yrkandena 7–9 och 11–13, Fi113 yrkandena 8, 14, 15, 18, 22 och 26, Fi114 yrkandena 5, 8–10, 15 och 16, Fi115 yrkandena 1–4, Fi116 yrkandena 6, 20, 21, 24 och 25, Sk172–Sk174 och Sk175 yrkande 1,

till socialförsäkringsutskottet motion Fi114 yrkande 13,

till utbildningsutskottet motionerna Fi114 yrkandena 12 och 14 samt Ub97,

till jordbruksutskottet motion Jo179,

till arbetsmarknadsutskottet motionerna Fi116 yrkandena 16–19, A106, A107 yrkandena 1–9 och A108,

till bostadsutskottet motionerna Fi112 yrkande 14, Fi113 yrkandena 16 och 17, Fi114 yrkandena 17 och 18, Fi116 yrkande 22 och Sk175 yrkande 2,

i övrigt till finansutskottet.

Finansutskottet behandlar

bilaga 1 Reviderad finansplan

i vad avser hemställan under 3 i sitt betänkande om statsbudgetens inkomster för budgetåret 1987/88 (FiU 1986/87:36),

i vad avser hemställan under 4 och 6–7 i sitt betänkande om statsbudgetens utgifter för budgetåret 1987/88 (FiU 1986/87:37),

i vad avser hemställan under 8–9 i sitt betänkande om anslag till räntor på statsskulden, m.m. (FiU 1986/87:38),

i vad avser hemställan under 10 och 15 i sitt betänkande om kommunalekonomiska frågor (FiU 1986/87:29),

bilaga 3 Finansdepartementet

i vad avser punkt 5 Sparfrågor i sitt betänkande om sparande (FiU 1986/87:24).

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1986/87:100 bilaga 9 Finansdepartementet, i vad avser punkt F 8 Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.,

dels proposition 1986/87:150 bilaga 1 Reviderad finansplan, i vad avser momenten 1, 2, 5, 11–14 och 16–20,

dels de med anledning av proposition 150 väckta motionerna

1986/87:Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), i vad avser yrkandena 1–4, 15, 17 och 19,

1986/87:Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), i vad avser yrkandena 1–7, 9, 11–13, 19–21, 23 och 24,

1986/87:Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), i vad avser yrkandena 1–4, 6 och 7,

1986/87:Fi115 av Alf Svensson (c), i vad avser yrkandena 5–7,

1986/87:Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk), i vad avser yrkandena 1–5, 7, 8, 12–15, 23 och 26,

1986/87:A107 av Alf Wennerfors m.fl. (m), i vad avser yrkandena 10 och 11,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1986/87:Fi417 av Anne Wibble m.fl. (fp), i vad avser yrkande 3 om Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto,

1986/87:Fi506 av Lars Werner m.fl. (vpk) om städerskorna i den offentliga sektorn,

1986/87:Fi603 av Nic Grönvall (m) om den internationella skuldkrisen,

1986/87:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp) om kredit- och valutapolitiken, i vad avser yrkande 1,

1986/87:Fi803 av Yngve Wernersson (s) om systemet med statligt arbetsgivarinträde,

1986/87:Fi805 av Sten Svensson och Lars Ahlström (m) om den statliga städverksamheten,

1986/87:Fi808 av Kerstin Keen (fp) om information till alla hushåll om statens budget.

Propositionernas förslag m.m.

I *proposition 100 bilaga 9* har regeringen (finansdepartementet) under punkt F 8 (s. 110–111) – efter föredragning av statsrådet Bengt K.Å. Johansson – föreslagit riksdagen att till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 000 kr.

I *proposition 150 bilaga 1* har regeringen (finansdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt (Reviderad finansplan och Särskilda frågor, avsnitten 1–7) och statsrådet Bengt K.Å. Johansson (Särskilda frågor, avsnitten 8–10) –

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som har förordats i propositionen,

2. godkänna de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen som har förordats i propositionen,

11. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, utnyttja finansfullmakten även för arbetsmarknadsutbildning samt för arbetsmarknadsåt gärder som kan bli nödvändiga med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia,

12. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats intill ett sammanlagt belopp av 2 500 000 000 kr.,

13. till Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1987/88 under åttonde huvudtiteln, utöver i proposition 1986/87:100 bilaga 10 föreslaget förslagsanslag, anvisa ytterligare 1 000 000 000 kr.,

14. till Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag för budgetåret 1987/88 under tionde huvudtiteln, utöver i proposition 1986/87:100 bilaga 12 föreslaget förslagsanslag, anvisa ytterligare 200 000 000 kr.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

16. statens avkastningsränta och statens utlåningsränta,

17. utnyttjandet av finansfullmakten,

18. statliga kreditgarantier,
19. sjuk- och föräldrapenning vid arbetsgivarinträde,
20. finansieringen av ökade lönekostnader i samband med mindre omorganisationer av statliga myndigheter.

Motionsyrkandena

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen,

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts om minskade miljökostnader, regional balans samt resurshushållning som mål för den ekonomiska politiken,

7. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts angående infrastruktursatsningarnas roll i en balanserad tillväxt,

11. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts angående effektivitetshöjande åtgärder i den offentliga sektorn,

12. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om stimulansåtgärder för en regional tjänstetillväxt,

13. att riksdagen godkänner vad som anförts angående fördelningspolitiken,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,

Fi115 av Alf Svensson (c), vari hemställs

5. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionen,

Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 i motsvarande del godkänner vad som i motionen anförs om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om den gemensamma sektorns utveckling,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utnyttjande av företagens likvida medel för finansiering av infrastruktursatsningar i Bergslagen, skogslänen och sydöstra Sverige,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om en sänkning av matpriserna via ökade livsmedelssubventioner,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om etappvis slopande av momseffekten på livsmedel,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den ekonomiska politiken utgår från att inflationsbekämpningen i första hand inriktas på börs-, spekulations- och vinstintressena,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om realisationsvinstbeskattning vid försäljning av fastigheter och bostadsrätter.

Den internationella skuldkrisen

1986/87:Fi603 av Nic Grönvall (m), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen inom ramen för internationellt samarbete tar initiativ till samordnade internationella insatser för avveckling av den internationella skuldkrisen.

Lönebildningen

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sänkning av den allmänna löneavgiften så att uttaget av arbetsgivaravgifter 1988 blir oförändrat i förhållande till 1987,

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

3. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts angående cash limits inom den offentliga sektorn,

6. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts angående pris- och lönebildningen,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

4. att riksdagen uttalar att arbetsgivaravgifterna inte kommer att höjas den 1 januari 1988 och begär förslag från regeringen i detta syfte,

Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om den ekonomiska politikens inriktning på att skapa förutsättningar för löneökningar som kraftigt förbättrar de lågavlönades reallöner,

13. att riksdagen avslår regeringens förslag om de offentliga lönekostnaderna och riktlinjerna för 1988 års avtalsrörelse,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ett nytt produktivitetsmått inom offentlig sektor m.m.

Avskaffande av det allmänna prisstoppet

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omedelbart avskaffande av prisstoppet,

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

5. att riksdagen hos regeringen begär beslut om upphävande av det allmänna prisstoppet,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

3. att riksdagen uttalar att tillämpningen av prisregleringslagen omedelbart bör upphöra.

Prismätning

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prismätningar hos statens pris- och kartellnämnd.

Kredit- och valutapolitiken

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

3. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförts om kredit- och valutapolitiken,

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

9. att riksdagen beslutar begära förslag angående valutautlänningars rätt att köpa svenska kronobligationer i enlighet med vad som i motionen anförts,

24. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om valutaregleringens avskaffande,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

7. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförs om kredit- och valutapolitiken,

Fi115 av Alf Svensson (c), vari hemställs

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avveckling av valutaregleringen,

Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud mot options- och terminsaffärer,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om räntesänkning,

1986/87:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp), vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av en fortsatt avreglering på de finansiella marknaderna.

Investeringsfonderna

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

6. att riksdagen uttalar att företagens investeringsfonder bör släppas generellt fria.

De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen

Fi112 av Carl Bildt m.fl. (m), vari hemställs

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som föreslås i motionen,

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen i enlighet med vad som i motionen anförts,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att upphäva kvarbogarantier och hyresrabatter,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa räntebidragen för äldre hus,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att begränsa låneunderlaget för garantiräntor till 100 %,

Fi114 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), vari hemställs

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordas i motionen,

Fi115 av Alf Svensson (c), vari hemställs

6. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som redovisas i motionen,

Fi116 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 i motsvarande del godkänner vad som i motionen anförs om de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen.

Finansfullmakten

Fi113 av Olof Johansson m.fl. (c), vari hemställs

23. att riksdagen beslutar att fastställa den s.k. finansfullmakten till 1 500 000 000 kr.,

A107 av Alf Wennerfors m.fl. (m), vari hemställs

10. att riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, utnyttja finansfullmakten för arbetsmarknadsåtgärder som kan bli nödvändiga med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till anslag på tilläggsbudget för budgetåret 1987/88 för ersättning för kostnader i samband med den svenska handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia.

Beräknat tillkommande utgiftsbehov

Fi417 av Anne Wibble m.fl. (fp), vari hemställs

3. att riksdagen – under förutsättning av att yrkande 24 i motion 1986/87:Ub827 om 8 000 fler årselevplatser i gymnasieskolan vinner riksdagens bifall – under posten Tillkommande utgifter anslår ett i förhållande till regeringen med 65 000 000 kr. minskat belopp.

Det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten

1986/87:Fi506 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny lokalvårdsorganisation.

1986/87:Fi803 av Yngve Wernersson (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av systemet med att statliga arbetsgivare betalar lön till anställda som är frånvarande på grund av egen sjukdom, barnsbörd, vård av sjukt barn m.m.

1986/87:Fi805 av Sten Svensson och Lars Ahlström (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förändring av organisationen av den statliga städverksamheten i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Information om statens budget

1986/87:Fi808 av Kerstin Keen (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en populär redovisning av statens verksamhet, utgifter och inkomster.

Proposition 150

I propositionen konstateras inledningsvis att den svenska pris- och kostnadsstegringen ligger kvar på en nivå betydligt över den i våra viktigaste konkurrentländer. En alltför stor del av tillväxten har de senaste åren kommit att gå till konsumtion och en alltför liten del till kapitalbildning. Skulle denna utveckling bli bestående, riskerar de hittills vunna framgångarna att gå förlorade. För att de långsiktiga ekonomiska målen skall nås måste därför *den strama finanspolitiken* ligga fast. Avgörande för att ytterligare förbättra sysselsättningsläget är att inflationstakten nedbringas till högst samma nivå som i våra viktigaste konkurrentländer. Det nödvändiggör att finanspolitiken även fortsättningsvis är tillräckligt stram för att understödja kampen mot inflationen. Utrymmet för nya reformer i form av ökade statliga utgiftsåtaganden är mot denna bakgrund mycket begränsat. Samtidigt ställer den fortgående samhälleliga utvecklingen successivt nya krav på den offentliga sektorn, medan andra sedan länge existerande system och program gradvis kan ha blivit mindre angelägna eller nödvändiga för att den offentliga sektorn skall svara mot utvecklingens och medborgarnas krav. Det är sålunda nödvändigt med en successiv anpassning och förnyelse av verksamheterna. Detta måste ske genom omfördelning inom befintliga finansiella ramar.

Sedan lång tid har *penningpolitiken* främst styrts av hänsyn till yttre balansmål. Syftet har varit att uppnå önskade effekter på valutaflöden och kapitalbalans. Sedan år 1984 har därvid målet varit att statens utlandsskuld inte får öka. I propositionen betonas att denna norm ligger fast.

Vad gäller *lönebildningen* framhålls att utrymmet för den totala lönekostnadsökningen under loppet av år 1988 är mycket begränsat. Mot bakgrund av löneutvecklingen de senaste åren, och i synnerhet den omfattande löneglidningen, ter sig utgångsläget för den instundande avtalsrörelsen besvärligt. Regeringen är därför beredd att medverka till att det totala uttaget av arbetsgivaravgifter inte höjs, genom att föreslå en reduktion av den allmänna löneavgiften. Förutsättningen för detta är att parterna på såväl den privata som den offentliga arbetsmarknaden sluter löneavtal som innebär att lönenivån inkl. löneglidning stiger mycket måttligt under år 1988.

Inom den statliga sektorn kommer regeringen inför avtalsrörelserna i framtiden att klargöra vilket totalt belopp den anser står till förfogande för höjda löner. Löneanslagen bör därefter räknas upp endast med det belopp som svarar mot vad som angivits som samhällsekonomiskt försvarbart. Kostnadsökningar utöver denna ram måste mötas med effektivitets- och produktivitetshöjande åtgärder eller med andra slag av besparingar. Motsvarande handlande bör stimuleras även i kommuner och landsting. Vidare bör förändringar i lönerelationerna mellan olika grupper av offentligt anställda i högre grad än hittills baseras på var det finns behov av personal.

Inom *arbetsmarknadspolitikens område* föreslås en rad åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten.

Budgetpolitiken måste förstärkas. Budgetunderskottets snabba nedgång det senaste året beror till stor del på en snabb nominell lönestegring, som i ett längre perspektiv riskerar att försvaga den svenska ekonomin. Vidare har riksdagsbehandlingen av budgetförslaget medfört en viss försvagning av budgeten. Mot denna bakgrund föreslås i den reviderade finansplanen att ersättningen till kommunerna för avskaffandet av den kommunala företagsbeskattningen fr.o.m. år 1988 dras ned med 45 kr. per invånare, vilket motsvarar ca 360 milj. kr.

1988 års fastighetstaxering för hyresfastigheter skulle vid oförändrade skatteregler medföra mycket kraftiga hyreshöjningar år 1988. Av rättviseskäl föreslår regeringen därför att effekten av de höjda taxeringsvärdena för hyresfastigheterna dämpas, samt att motsvarande höjning av fastighetsskatten sker för övriga fastighetstyper.

För att motverka kostnadsökningarna för vissa utsatta hushåll och för att stödja nyproduktionen av bostäder föreslår regeringen att bostadsbidragen för barnfamiljer höjs och att den lägsta garanterade räntan i nyproduktionen sänks. Detta innebär utgifter för staten på drygt 300 milj. kr.

Nybilsförsäljningen har ökat kraftigt det senaste året, vilket har dragit upp importen. Mot denna bakgrund föreslås en höjning av bilaccisen med 1:60 kr. per kg fr.o.m. den 15 juni i år. Statsinkomsterna ökar därigenom med knappt 500 milj. kr.

I propositionen föreslås vidare att basen för omsättningsskatten på aktier fr.o.m. den 1 juli 1987 utvidgas till att omfatta s.k. indexoptioner samt terminskontrakt som avser aktier, aktieindex och konvertibla skuldbrev.

Sammantaget beräknas budgetunderskottet för 1987/88 efter dessa åtgärder komma att uppgå till 30,5 miljarder kronor.

Motionerna

I *motion Fi112* (m) framhålls att man i januari kunde förutse att regeringens passivitet skulle framtvinga en panikbromsning senare under våren i form av skattehöjningar i stället för besparingar. Kompletteringspropositionen innebär en bekräftelse på detta. Regeringens underlåtenhet att i god tid begränsa den offentliga konsumtionen tvingar den nu till åtgärder som går ut över hushållen.

Motionärerna motsätter sig bestämt den höjning av skattetrycket som regeringen föreslår. Moderata samlingspartiets ställningstaganden till rege-

ringens förslag kan sammanfattas på följande sätt:

- Uttaget av fastighetsskatt på hyreshusenheter bör inte tillåtas stiga till följd av höjda taxeringsvärden. Skatteunderlaget bör därför sättas till 55 % av de taxeringsvärden som kommer att gälla 1988.
- Fastighetsskatten på småhusenheter bör inte heller höjas. Den i proposition 150 föreslagna ökningen av underlaget för beräkning av fastighetsskatt avvisas.
- Uttaget av fastighetsskatt bör därutöver minskas med en tredjedel under år 1988 genom en sänkning av skattesatserna.
- Förslaget om höjd bilaccis avvisas. En sådan höjning skulle särskilt drabba barnfamiljer och människor som bor i glesbygd, vilka ofta är beroende av bilen som kommunikationsmedel. Även av miljöskäl är det av intresse att bilparken omsätts snabbt.
- Utvidgningen av omsättningsskatten på värdepapper avvisas. I stället bör omsättningsskatten på aktier avskaffas. I första hand bör utlänningars köp av svenska aktier befrias från omsättningsskatt.
- Förslaget om avgift för tullförrättning på tid som ligger utanför ordinarie kontorstid bör också avvisas.
- Moderata samlingspartiet avstyrker även förslaget om ökat stöd till de politiska partierna. I en situation då de offentliga utgifterna måste hållas tillbaka bör inte, enligt motionärerna, de politiska partierna bevilja sig själva utökade ramar.

Moderata samlingspartiet kritiserade den höjning av arbetsgivaravgifterna med 1,3 % som regeringen föreslog riksdagen så sent som i januari. Men i stället för att förelägga riksdagen ett konkret förslag om sänkning av den allmänna löneavgiften förklarar sig regeringen beredd att göra det under förutsättning att arbetsmarknadens parter sluter avtal som innebär att lönenivån inkl. löneglidning stiger mycket måttligt under 1988. Innebörden av detta resonemang är att om avtalen hamnar på en alltför hög nivå är regeringen beredd att ytterligare urholka konkurrenskraften genom att låta höjningen av arbetsgivaravgifterna slå igenom. I motionen understryks att detta självfallet är en bakvänd politik. Det rimliga vore att lägga ett konkret förslag för riksdagen om återtagande av de höjningar som nyligen beslutats. Då skulle det utrymme som ändå finns till fullo få disponeras av arbetsmarknadens parter.

För att ytterligare underlätta avtalsförhandlingarna bör marginalskatterna sänkas på det sätt som motionärerna föreslagit i sin skattemotion.

Från moderata samlingspartiets sida välkomnas regeringens ambition att formulera en konsekvent arbetsgivarståndpunkt på det offentliga avtalsområdet. Men om s.k. cash limits skall få avsedd effekt kan inte produktivitetshöjande åtgärder vidtas först efter det att lönekostnadsökningarna visat sig bli alltför stora. Då blir resultatet inskränkningar och försämringar av den offentliga servicen. Därför är det angeläget att redan tidigt vidta åtgärder som höjer produktiviteten.

I motionen framhålls att tillväxtens förutsättningar måste sättas i centrum för den ekonomiska politiken. Omvandling av ekonomin förutsätter utveckling av nya lönsamma företag och avveckling av gamla olönsamma. För att en sådan utveckling skall komma till stånd krävs en ökad flexibilitet i den svenska ekonomin.

Förslagen i motionen innebär i korthet följande:

- Stramare finanspolitik genom låg ökningstakt för de offentliga utgifterna.
- Sänkt skattetryck bl.a. genom kraftigt sänkta marginalskatter med början redan 1988.
- Sänkt arbetsgivaravgift.
- Upphävande av statliga och kommunala monopol.
- Avskaffande av löntagarfonderna.
- Generellt frisläppta investeringsfonder.
- Upphävande av nuvarande prisstopp.
- Stabila politiska regler.
- Fortsatt avreglering av kreditmarknaden.
- Slopande av valutaregleringen.

I *motion Fi114* (fp) anförs att den genomgående tanken i den reviderade finansplanen är att pris- och kostnadsökningen i Sverige är för hög. Så har varit fallet under en följd av år, men de negativa effekterna därav har dolts av oväntat gynnsamma internationella omständigheter, framför allt en kraftig högkonjunktur och stora för Sverige positiva växelkurs- och råvaruprisförändringar. En sådan draghjälp för den svenska ekonomin kan man emellertid enligt folkpartiets uppfattning inte räkna med fortsättningsvis. Regeringen förefaller dela denna bedömning. Folkpartiet anser mot denna bakgrund att de förslag regeringen lägger fram för att dämpa pris- och löneutvecklingen saknar trovärdighet. All erfarenhet visar att den typ av villkorade utfästelser eller hot som regeringen föreslår inte leder till önskat resultat.

I stället föreslås i motionen att socialdemokraterna skall ta fasta på den nyvunna insikten att höjda arbetsgivaravgifter försvårar möjligheterna att få låga avtal. Riksdagen bör klart deklarera att arbetsgivaravgifterna inte kommer att höjas den 1 januari 1988, i syfte att skapa goda förutsättningar för avtalsrörelsen. Folkpartiet upprepar också förslaget att ytterligare underlätta för avtalsrörelsen genom att sänka marginalskatterna redan 1988. Därigenom blir utbytet för löntagarna av låga löneökningar större. Även om det nu är för sent att få ett beslut under våren bör riksdagen deklarera att marginalskatterna kommer att sänkas för alla heltidsarbetande redan den 1 januari 1988. Folkpartiet stödjer regeringens förslag om s.k. cash limits för de offentliga lönekostnadsökningarna. Enligt folkpartiets uppfattning måste emellertid begränsningarna kombineras med stimulanser till ökad produktivitet genom mer konkurrens, vilket bl.a. innebär uppmuntran av enskilda alternativ.

Tillväxten i Sverige är sedan 1985 konsumtionsledd, och otillräckliga resurser används för kapitalbildning (investeringar och nettoexport). Detta kan i framtiden försvåra möjligheterna att upprätthålla tillväxt och sysselsättning. Nettoexporten har sedan 1985 givit ett negativt bidrag till BNP-tillväxten. Bytesbalansen skulle visa underskott i år om det inte vore för utförsäljning av oljelager.

Kritiken mot regeringens politik sammanfattas i följande tre punkter.

- Otillräckliga utgiftsbegränsningar skapar tid efter annan "behov" av plötsliga skattehöjningar och återfall i administrativa regleringar,

- Otillräcklig stimulans av ekonomins utbudssida, dvs. de tillväxtfrämjande krafterna, genom uteblivna stimulanser till bättre fungerande marknader,
- Bristande samordning mellan finans- och kreditpolitiken.

Folkpartiet förespråkar en tillväxtfrämjande politik. Den långsiktiga strategin måste inkludera en omfattande skattereform med kraftigt sänkta marginalskatter och en företagsbeskattning som motverkar kapitalets inlåsning. Detta skulle medverka till mer flexibla marknader, både för arbetskraft och kapital. Andra tillväxthinder som bör avvecklas är offentliga monopol, de kollektiva löntagarfonderna, valutaregleringen och prisregleringen.

Den bristande samordningen inom den ekonomiska politiken innebär att den svenska räntan är så hög att den verkar investeringshämmande.

Den höga räntenivån beror också på att valutaregleringen bara har liberaliserats i utgående riktning. Enligt motionärernas uppfattning är den nuvarande räntenivån till skada för svensk ekonomi. Motionärerna har i annat sammanhang föreslagit att valutaregleringen avvecklas, vilket skulle pressa ned den svenska räntenivån.

En ytterligare åtgärd som skulle främja en sänkning av räntenivån är en utförsäljning av statliga företag, vilket tidigare föreslagits av folkpartiet.

Vad gäller budgetpolitiken konstaterar motionärerna att regeringen i den reviderade finansplanen återigen för fram de principer för utgiftspolitiken som riksdagen slagit fast. Folkpartiet har inte haft något att invända mot dessa principer, men tvingas konstatera att regeringen inte följer dem. Dessa principer innebär nämligen att eventuella reformer måste finansieras genom att andra utgifter minskas. Så är t.ex. inte fallet beträffande den nyligen beslutade timsjukpenningreformen – denna skall enligt regeringen finansieras med höjd sjukförsäkringsavgift. Ytterligare avsteg från dessa principer återfinns i fråga om den nyligen beslutade höjningen av ersättningen inom delpensioneringen. Denna kan under en kort tid finansieras genom att delpensionsfonden töms, men därefter torde det bli nödvändigt med höjd delpensionsavgift.

Folkpartiet avvisar de av regeringen föreslagna skattehöjningarna. Höjningen av bilaccisen avvisas. Från miljösynpunkt är det nämligen angeläget att bilparken snabbt förnyas. Motionärerna avvisar även skattehöjningen på boendet, både för hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och småhusägare. Folkpartiet avvisar också de höjda tullavgifterna. Skattepolitiken bör enligt motionärernas uppfattning inte drivas till ett ständigt stigande skattetryck, utan ambitionen bör snarare vara att på sikt sänka detta.

I *motion Fi113* (c) anförs att Sverige har hamnat i en devalveringscykel. Den konkurrensutsatta sektorn har tillfälligt varit lönsam strax efter de genomförda devalveringarna. Därefter har löne- och andra kostnadsökningar försämrat konkurrenskraften och externbalansen. De senaste åren har vi dock "haft tur" genom kronans starka anknytning till dollarn. Detta har inneburit en successiv depreciering. Ständig nedskrivning av kronan ger emellertid, menar motionärerna, ingen uthållig lösning på landets ekonomiska problem.

Angående lönebildningen framhålls att alltför svaga incitament för att uppnå samhällsekonomiskt acceptabla löneökningar är orsaken till problemen. En huvudprincip för en ekonomisk politik som syftar till att komma till

rätta med löneökningar utöver den samhällsekonomiska ramen bör vara att dessa inte får pareras genom devalveringar. Växelkurspolitiken bör utformas utifrån de prisstabilitetsmål som statsmakterna ställt upp. En fast växelkurs måste betraktas som en orubblig norm. Finans- och penningpolitiken skall i första hand användas till att understödja en sådan politik.

Arbetsmarknadens parter måste, understryker motionärerna, i stället vara med och ta ansvaret för den arbetslöshet som uppstår om löneökningarna inte hamnar på en rimlig nivå jämfört med vår omvärld. Arbetsmarknadens parter bör sålunda själva svara för en större del av kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen liksom för kostnader för utförsäkrade och förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl. Centern föreslår ett införande av en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring till vilken alla förvärvsarbetande ansluts. Vidare understryks att gemensamma avtalsperioder måste eftersträvas.

Regeringen föreslår i kompletteringspropositionen en rad åtgärder för att dämpa löne- och prisökningarna. Förslaget om att sätta s.k. cash limits för den offentliga sektorn är, sägs det i motionen, en tänkbar metod. Ramarna bör dock inte sättas för enbart löneanslagen utan för hela enhetens anslag. Härvid måste politiska prioriteringar beaktas mellan myndigheterna. Dessutom måste myndigheternas serviceansvar för hela landet upprätthållas. Systemet bör dessutom utformas så att de offentliganställda kan få del av produktivitetsstegringen inom den konkurrensutsatta sektorn. Anslagen måste dessutom anpassas så att relativlöner, konsistenta med statens personalrekryteringsbehov, skapas.

I motionen understryks att löneökningarna måste hållas inom de samhällsekonomiska ramarna. I annat fall tar inflationen fart. En statligt satt löneökningsnorm skulle försvåra de nödvändiga justeringarna som måste göras, inte minst av rekryterings- och rättviseskäl. Platser står tomma t.ex. både på vårdutbildningen och på sjukhusen. Personalrekryteringsbehovet inom vården kräver sannolikt en större löneökning än den genomsnittliga.

Enligt centern bör de allmänna stabiliserings- och fördelningspolitiska målen kompletteras med mål innebärande ren miljö, resurshänsyn och regional balans. Motionärerna förespråkar en politik som ger förutsättningar för en regionalt balanserad tillväxt och därmed stigande välfärd. Tillväxten måste komma hela landet till del. Målet skall vara en decentraliserad samhällsstruktur där det råder balans såväl inom som mellan olika regioner. Uppnås inte detta, skapas problem såväl inom som utom storstadsregionerna.

En annan viktig faktor, som anges i motionen, för en ökad tillväxt är kravet på en omfattande skattereform som skall genomföras år 1989. Skattepolitiken måste bl.a. snarast inriktas på att skapa så goda förutsättningar som möjligt för löneavtal som bevarar företagens konkurrenskraft. Den annonsering regeringen gör angående villkorade sänkningar av arbetsgivaravgifterna anser därför centern är bra. Dagens marginalskatter/marginaleffekter innebär att parterna får svårare att sluta avtal på en samhällsekonomiskt lämplig nivå. Regeringen har ett ansvar för att snarast tillsätta en parlamentarisk utredning. Centerns syn på utformningen av ett nytt skattesystem framgår av motion Sk336 (c) avlämnad i anslutning till proposition 1986/87:100.

I motionen understryks att räntorna måste enligt centern pressas ned till en rimlig nivå för att få i gång kapitalbildningen. Den i kompletteringspropositionen aviserade åtstramningen kan accepteras under förutsättning att den leder till en räntesänkning.

Räntedifferensen mot utlandet kan minskas genom borttagandet av valutaregleringen samt öppnande av möjligheten för utlänningar att köpa svenska statspapper.

Centern motsätter sig en höjning av bilaccisen för nya bilar. Katalytisk avgasrening införs som ett krav år 1989. En höjning av accisen skulle fördröja ett utbyte av den befintliga, betydligt mindre miljövänliga bilparken.

I motionen avvisas regeringens förslag att höja fastighetsskatten med ca 50 %. Tidigareläggningen av effekten av omtaxeringen på egna hem är enligt centern principvidrig. Centern säger nej till regeringens kompensationsförslag med höjda bostadsbidrag och sänkta garantiräntor.

Enligt motionärerna måste konsumtionsåtstramningen genomföras på ett sådant sätt att den motverkar import. Mot denna bakgrund föreslås att en skatt, uttagen per kWh insatt bränsle, tas ut vid produktion av kärnkraftsel. En skatt på uran med 1 öre/kWh ger en årlig intäkt på ca 2 miljarder kronor. En uranskatt bör tas ut från den 1 januari 1988.

Den inriktning av den ekonomiska politiken som centern föreslår innebär enligt motionärerna att budgetunderskottet minskar till 27,4 miljarder kronor, dvs. drygt 6 miljarder kronor lägre än vad som anges i kompletteringspropositionen.

Vänsterpartiet kommunisterna anför i *motion Fi116* (vpk) att den s.k. tredje vägens politik är varken den enda rimliga eller den bästa nationalekonomiskt sett. Att den är illa anpassad till arbetarrörelsens sociala, kulturella och mänskliga mål bör dess värre redan vara uppenbart för alla – ett faktum som, enligt motionärerna, bara den obotfärdiga borgerligheten kan tänkas ha anledning att jubla över. I motionen framförs främst kritik mot regeringens övertro på en exportledd tillväxt samtidigt som en varning för den smala och ensidiga länderfördelning som kännetecknar svensk utrikeshandel. Det framhålls att det grundläggande balansproblemet inte är budgetunderskottet eller oron för ett tillfälligt uppkommande bytesbalansunderskott utan att det i stället är den svaga utvecklingen av den inhemska efterfrågebasen. Detta medför att kapitalvinsterna inte kan nyttiggöras inom landet och utgör samtidigt en förklaring till att investeringarna i dag är otillräckliga.

I motionen framhålls att vänsterpartiet kommunisterna påpekade redan i den ekonomiska motionen från januari att en allvarlig och avgörande brist i dagens socialdemokratiska politik är att frågan om vilket samhälle som man vill skapa inte alls nämns eller diskuteras. Någon sådan diskussion eller anvisning finns inte heller i regeringens kompletteringsproposition. Politiken har genom sin starka inriktning mot lönenedpressning med bl.a. inhopp i avtalsrörelsen och genom åtstramning gentemot den gemensamma sektorn kommit att betecknas som starkt högerorienterad.

Svenska arbetsgivareföreningen, de borgerliga partierna och regeringen driver, enligt vänsterpartiet kommunisterna, den felaktiga teorin att det är lönerna som är den huvudsakliga drivkraften bakom inflationen. Det kan

synas som ett tecken till omtänkande, att regeringen nu också talar om hur viktigt det är att företagen håller nere priserna och att man infört ett prisstopp. Men det är, menar motionärerna, dags att regeringen inser att frågan om lön-pris-profit och dess inverkan på inflationen inte kan isoleras till att pressa tillbaka anställdas berättigade lönekrav. I motionen understryks att den klassmässigt orättvisa fördelningen av inflationstrycket kräver, oavsett nivån av inflation, särskilda åtgärder för att pressa tillbaka främst mat- och bostadskostnaderna.

I anslutning till förslaget inom det lönepolitiska området sägs i motionen följande. Regeringen hävdar att den genom diktat bör fastställa det "rimliga" löneutrymmet i den statliga sektorn. Överskridanden skall av myndigheterna själva klaras genom "rationaliseringar", dvs. i förekommande fall också nedskärningar eller begränsning av verksamhet. Detta tydligen alldeles oavsett verksamhetens sociala innehåll. Innebörden blir att regeringen skjuter över ansvaret för beslut om nedskärningar på de anställda och deras fackföreningar samtidigt som den fria förhandlingsrätten sätts ur spel och likalönsprincipen trängs undan. Regeringen sätter här i själva verket en ytterligare press på de anställda inom den gemensamma sektorn utöver den press som redan bristande resurser ger. Detta sker i en situation då flera viktiga delar av denna sektor måste få utvecklas och förbättras. Enligt motionärerna kan regeringens lönepolitik helt äventyra en vård, omsorg och service som svarar mot människornas och samhällets behov. Mot denna bakgrund krävs ett nytt produktivitetsmått inom framför allt vård, omsorg och service som tar hänsyn till verksamheternas samhällsnyttiga effektivitet. Ett sådant mått är nödvändigt för en relevant diskussion om bl.a. lönebildningens problem i den offentliga sektorn.

I motionen avvisas utformningen av regeringens förslag till höjning av fastighetsskatten. En höjning av bilaccisen kan godtas om intäkterna utnyttjas till ett ökat stöd för den lokala och regionala kollektivtrafiken.

Övriga åtgärder som föreslås i motionen framgår av följande sammanställning.

Utgifter

Ökat bidrag till kommunerna som ersättning för utebliven företagsbeskattning	360 milj. kr.
Ökat anslag till kommunerna för skatteutjämning	964 milj. kr.
Anslag för utveckling av kollektiv trafik	500 milj. kr.
Ökade livsmedelssubventioner	3 000 milj. kr.
Specialbidrag för arbete, vård och omsorg inom den kommunala sektorn	2 000 milj. kr.
Summa utgifter	6 824 milj. kr.

Inkomster

Höjd omsättningsskatt på aktier med 4 % till totalt 6 %	6 000 milj. kr.
Saldo	*–824 milj. kr.*

Utöver här angivna åtgärder tillkommer statsfinansiellt neutrala åtgärder på bostadsområdet för att hindra hyreshöjningar samt utnyttjande av företagens likviditeter av storleksordningen 10 miljarder kronor i ett flerårsprogram för regional utveckling.

Vad gäller budgetunderskottet anför motionärerna att statsbudgetens underskott uppges till 32 miljarder, men att den egentliga summan är mindre. Därvid framhålls att i de angivna 32 miljarderna ingår medel för statens utlåning och andra finansiella transaktioner (20 mdr.). Därutöver finns en korrigeringspost (7 mdr.) och en post för kursförluster (0,9 mdr.). Statens verkliga budgetunderskott kan därför enligt motionärerna beräknas till ca 4 miljarder kronor, vilket är mindre än en halv procent av BNP.

Utskottet

Den ekonomiska politiken

Den internationella utvecklingen

I februari innevarande år konstaterade utskottet (FiU 1986/87:10 s. 24–29) att även om tillväxten under år 1987 i de stora industriländerna inte kommer att ligga på den nivå som förutspåddes i slutet av år 1986 talade flera faktorer för att uppgången skulle fortsätta under år 1987 om än i lägre takt än förra året. Som emellertid framgår av tabell 1 har prognoserna skrivits ned ytterligare i den reviderade finansplanen för länderna inom OECD-området. Mest markerad är nedrevideringen för utvecklingen i Västtyskland, men även för Norge och Danmark antas en lägre tillväxt i jämförelse med vad som angavs i finansplanen.

Tabell 1. Bruttonationalprodukten i vissa OECD-länder och världshandelns utveckling
Årlig procentuell förändring

	1986	1987	
		Finansplanen	Rev. finansplan
USA	2,5	2,8	2,5
Japan	2,5	2,5	2,3
Västtyskland	2,5	3,0	1,5
Norge	3,8	2,5	1,8
Danmark	3,3	1,3	0,5
Finland	2,0	2,5	2,5
OECD-Europa	2,5	2,5	2,0
OECD-totalt	2,5	2,5	2,3
Världshandelns volymtillväxt	4,5	4,0	3,0

Tillväxten i hela OECD-området anges för år 1987 till något mer än 2 %. Det kan noteras att tillväxten i världshandeln antas minska kraftigt från 4,5 % år 1986 till 3 % år 1987.

Den här beskrivna utvecklingen ger anledning till oro. Som framgår av tabell 1 är det för våra viktigaste handelspartner som den kraftigaste

nedrevideringen skett. För Västtyskland, som är Sveriges största exportmarknad, har finansplanens prognos för BNP-tillväxten halverats från 3 % till 1,5 %. Det förklaras främst av en lägre investeringsprognos. I den reviderade bedömningen anges denna tillväxt till 1,3 % medan finansplanen angav en tillväxt på 5,5 %. Den bakomliggande orsaken är en förväntad fortsatt svag exportutveckling. Även tillväxten i den privata konsumtionen har skrivits ned med nära 1 %.

I utskottets betänkande FiU 1986/87:10 framhölls de svåra obalanserna i handeln mellan de stora industriländerna och den allt allvarligare internationella skuldkrisen, som de främsta orsakerna till att konjunkturen snabbt kan vända nedåt.

I den reviderade finansplanen anförs att en viss utjämning av obalanserna borde kunna ske under år 1987 i takt med att effekterna av växelkursjusteringarna successivt slår igenom. Externbalanserna i Förenta staterna, Japan och Västtyskland torde dock vara i stort desamma som under år 1986. I såväl Japan som Västtyskland minskar visserligen exportvolymerna, men bytesbalansöverskotten har fortsatt att öka på grund av radikalt förbättrade bytesförhållanden. Förenta staternas bytesbalansunderskott år 1986 var det största någonsin eller 141 miljarder dollar. En utebliven reducering av detta underskott ökar risken för en utökad protektionistisk lagstiftning i den amerikanska kongressen. Men även en fortsatt depreciering av dollarn innebär risker för en negativ internationell ekonomisk utveckling, inte minst därför att en stor del av den internationella handeln regleras enligt dollaravtal. Under perioden januari till mitten av april sjönk dollarns värde mot yenen med 11 %. En ytterligare dollardepreciering medför en fortsatt press uppåt på räntenivån i Förenta staterna. Detta hänger samman med att det amerikanska underskottet i handeln med omvärlden, trots exceptionellt stora växelkursjusteringar, ännu inte har minskat nämnvärt. I stället måste ett fortsatt kapitalinflöde vidmakthållas för att finansiera underskotten i den federala budgeten och bytesbalansen. Det bör dock framhållas att någon entydig internationell räntetendens inte kunnat observeras för de första månaderna under år 1987. De korta räntorna har tenderat att stiga i Förenta staterna, medan de stora överskottsländerna Japan och Västtyskland uppvisar sjunkande räntor.

Den kanske viktigaste osäkerhetsfaktorn vid bedömningen av den ekonomiska utvecklingen är växelkursutvecklingen. Flera försök har gjorts att genom samordnade aktioner från de stora industriländerna styra och stabilisera växelkurserna. Detta har varit en av huvudpunkterna vid Internationella valutafondens och Världsbankens gemensamma överläggningar i Washington i april och vid mötet i Paris mellan OECD-ländernas finansministrar i mitten av maj. Några konkreta resultat har emellertid inte uppnåtts. Dollarkursen har i stället fortsatt att sjunka. Dollarkursen var den 25 maj 6:25 kr., vilket skall jämföras med den dollarkurs på 6:32 kr. från den 22 april som bildar utgångspunkten för prognoserna i den reviderade finansplanen.

Det har blivit alltmer tydligt att de svåra och riskfyllda obalanserna i världsekonomin endast kan elimineras genom att en finanspolitisk åtstramning äger rum i Förenta staterna, samtidigt som tillväxten påtagligt ökar i länderna utanför Förenta staterna. Därvid spelar utformningen av den

ekonomiska politiken i Förenta staterna, Japan och Västtyskland en avgörande roll. I Förenta staterna kan, främst mot bakgrund av det stora budgetunderskottet, en åtstramning av den ekonomiska politiken förväntas. Som nämnts är det dock knappast troligt att denna politik kommer att koordineras med en expansiv finanspolitik i Västtyskland och Japan. Västtyskland kommer att hålla fast vid den nuvarande långsiktiga konsolideringspolitiken, vilket betyder att finanspolitiken kan förväntas bli neutral. I Japan förväntas i stället finanspolitiken under år 1987, trots ett antal stimulanspaket under senare år, ha en viss åtstramande inriktning.

År 1986 har för flertalet av de svårt skuldsatta utvecklingsländerna inneburit en påtvingad anpassning till en lägre import. Sett från låntagarländernas sida har skuldsituationen efter hand förvärrats. U-ländernas samlade utlandsskuld uppgick år 1977 till drygt 300 miljarder dollar. År 1985 hade skulderna fördubblats, och vid slutet av år 1986 beräknas de ha överskridit 1 000 miljarder dollar. Men redan år 1984 blev återbetalningen till långivarna större än tillförseln av kapital till dessa länder. Detta kapitalflöde från utvecklingsländerna har sedan blivit allt större.

För de oljeimporterande länderna i Afrika söder om Sahara har utlandsskulden nått en nivå som inte längre är hanterbar. Den samlade utlandsskulden har nått en nivå som motsvarar två tredjedelar av denna ländergrupps totala BNP.

I *motion 1986/87:Fi603* av Nic Grönvall (m) behandlas den internationella skuldkrisen. I motionen understryks att den huvudprincipen måste gälla att varje land fullt ut skall svara för sina skulder. En storskaligt genomförd eftergiftspolitik för att lösa skuldkrisen skulle utgöra en fara för den internationella tilltron till en fortsatt finansiering av en nödvändig utveckling i utvecklingsländerna. Motionären framhåller att alla insatser för att lösa skuldproblemet måste samordnas internationellt. Därvid måste Internationella valutafonden och Världsbanken spela en avgörande roll för den internationella samordningen. Vad gäller de fattigaste länderna krävs ett stort internationellt stöd. Motionären begär att regeringen tar initiativ till samordnade internationella insatser för avveckling av den internationella skuldkrisen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är viktigt att såväl regeringar som de större internationella bankerna intensifierar arbetet för att successivt avveckla skuldkrisen.Kraven på de skuldtyngda länderna kan dock inte ställas hårdare än att de samtidigt medger en tillväxt i u-länderna. Vad gäller ett ökat svenskt engagemang i dessa frågor vill utskottet hänvisa till det pågående arbetet med att samordna de insatser för de hårt skuldsatta länderna som görs av Världsbanken, IMF och inom ramen för Paris- resp. Londonklubben. Som framgår av utrikesutskottets betänkande om internationellt utvecklingssamarbete (UU 1986/87:10 s. 104–109, rskr. 180), vilket bifallits av riksdagen, stöder Sverige aktivt att utformningen av de s.k. anpassningsprogrammen får tillväxtbefrämjande effekter.

För de fattigaste länderna i Afrika gäller emellertid att deras ekonomiska situation är sådan att de utan ett ökat bistånd helt saknar möjligheter att lösa sina skuldproblem. I utrikesutskottets betänkande understryks behovet av samordnade insatser mellan bilaterala givare och internationella biståndsor-

gan. Sverige har också inlett sonderingar med andra givarländer för att därigenom bidra till att internationellt samordnade aktioner kommer till stånd i fråga om dessa särskilt utsatta länder.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att yrkandet i motion Fi603 inte bör föranleda något initiativ av riksdagen. Utskottet avstyrker sålunda motionen.

Sammanfattningsvis redovisas i tabell 2 några nyckeltal för den internationella ekonomin som har betydelse för hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas under år 1987.

Tabell 2. Internationella förutsättningar för år 1987. Bedömning enligt reviderad finansplan.

	1986	1987	
		Finansplanen	Rev. finansplan
KPI i OECD % (årsgenomsnitt)	2,8	2,3	2,3
Arbetslöshet i OECD %	8,3	8,3	ca 8
Bytesbalans miljarder dollar			
USA	− 141	− 140	− 143,5
Japan	+ 86	+ 75	+ 90
Västtyskland	+ 36	+ 25	+ 37,5
Världshandelns volymtillväxt %	4,5	4	3
Råoljepris dollar per fat	14,3	15	18
Dollarkurs i kr.	7:13	6:97	6:32

Någon avgörande skillnad föreligger inte mellan finansplanens och den reviderade finansplanens bedömning av konsumentprisernas och arbetslöshetens utveckling i de skilda länderna under år 1987. Däremot har som tidigare nämnts BNP-prognoserna i för Sverige viktiga länder reviderats ned.

Prisutvecklingen för råolja är av avgörande betydelse för prognosbilden. Som framgår av tabell 2 är det nu aktuella prisantagandet 18 dollar per fat, vilket innebär ett prisantagande som ligger 20 % över vad som angavs i finansplanen. Prisnoteringen den 19 maj var 18.70 dollar per fat.

I den reviderade finansplanen framhålls att OPEC-ländernas produktionsöverenskommelse – ett produktionstak på 15,8 miljoner fat per dag – ännu inte har utsatts för något avgörande prov och att mycket talar för att oljepriset under år 1987 etableras på en högre nivå än under år 1986. Det kan noteras att under första kvartalet innevarande år låg genomsnittsproduktionen på 15,7 miljoner fat per dag. Under april månad inträffade emellertid en betydande produktionsökning innebärande en produktion av 16,6 miljoner fat per dag. Nära hälften av OPEC-länderna hade under april en större produktion än den kvot man har rätt till enligt produktionsöverenskommelsen.

I finansplanen i januari i år gjordes bedömningen att bytesbalansen skulle redovisa ett överskott på drygt 3,5 miljarder kronor. I den reviderade finansplanen förutses ett bytesbalansöverskott på endast 1 miljard kronor. Undantas effekterna av den minskning av oljelagren som är en följd av att man i försvarsuppgörelsen i riksdagen sänkt kraven på beredskapslagring, blir bedömningen att bytesbalansen kommer att uppvisa ett underskott för år 1987. Den bakomliggande försämringen av handelsbalansen kan hänföras till handeln med bearbetade varor, där överskottet förväntas minska från 45 miljarder kronor till 37 miljarder kronor. Vidare antas de två senaste årens försämring av tjänstebalansen fortsätta. Tjänstebalansen försämras sålunda år 1987 med ytterligare 1,5 miljarder kronor.

Tabell 3. Försörjningsbalans och nyckeltal.

	Miljarder kr. 1986	Procentuell volymförändring			
		1986	1987		
			Finans-planen dec. -86	Konj.-inst. mars -87	Rev. finansplan april -87
BNP	936,1	1,3	2,2	1,7	2,1
Import av varor och tjänster	271,5	3,6	4,0	2,9	3,2
Tillgång	1 207,6	1,9	2,7	2,0	2,4
Privat konsumtion	478,1	4,1	3,0	2,9	3,0
Offentlig konsumtion	258,4	1,7	1,0	0,8	0,8
Stat	70,4	1,7	–0,3	–0,5	–0,5
Kommuner	188,0	1,7	1,5	1,3	1,3
Bruttoinvesteringar	171,3	–0,8	2,5	2,8	4,0
därav industri	29,9	–2,1	12,2	13,0	13,0
Lagerinvesteringar	–7,3	–0,6	0,4	–0,4	–0,3
Export av varor och tjänster	307,1	2,1	2,5	2,3	2,6
Användning	1 207,6	1,9	2,7	2,0	2,4
Konsumentpris dec–dec %		3,3	4,0	4,8	4,0
Industriproduktion %		0,4	2,8	1,4	2,9
Arbetslöshet %		2,7	2,7	2,7	2–2,3[1]
Timlön %		8,7	5,3	5,3	5,3
Bytesbalans miljarder kronor		6,7	3,6	1,4	1,0

[1] Mätmetoderna i arbetskraftsundersökningarna (AKU) har ändrats. Den redovisade arbetslösheten är nu ca 0,5 procentenheter lägre än enligt tidigare mätmetoder.

Som framgår av tabell 3 är exportprognosen från december 1986 i den reviderade finansplanen oförändrad. I motion Fi112 (m), som mer ingående kommenterar propositionens prognoser, görs bedömningen att prognosen för exporten av bearbetade varor (3 %) är för hög och att därför den totala exportutvecklingen blir sämre än vad regeringen räknat med. Motionärerna motiverar en neddragning av prognosen med att Sverige även fortsättningsvis kommer att förlora marknadsandelar på exportmarknaden.

Utskottet delar inte denna bedömning. Som anförs i propositionen har relativpriset på den svenska exporten upphört att stiga, samtidigt som

exportindustrins lönsamhet är god och företagens egna förväntningar, som de redovisats i exportenkät och konjunkturbarometer, är optimistiska. Tilläggas kan att dollarkursen i dag ligger under den nivå som antagits i den reviderade finansplanen och att ett ytterligare kursfall inte kan uteslutas. Utskottet gör därför den bedömningen att de två senaste årens förluster av marknadsandelar för den svenska exportindustrin inte kommer att följas av nya förluster under år 1987. Däremot anser utskottet att de negativa effekterna på den svenska exporten av den förväntade lägre internationella tillväxten, och då främst i Västtyskland och Norden, kan ha underskattats i den reviderade finansplanen.

Statistiska centralbyråns (SCB) senaste redovisning av utvecklingen för den svenska utrikeshandeln (15 maj 1987) visar för handelsbalansen ett sämre resultat jämfört med förra året. Sålunda var exportöverskottet för perioden januari – april i år 9,7 miljarder kronor mot 11,5 miljarder kronor under samma period år 1986.

Denna bild av utvecklingen under årets första fyra månader stämmer i stora drag överens med den utveckling under år 1987 som förutsätts i den av konjunkturinstitutet (KI) i mars redovisade prognosen. KI anger exportökningen till 2,3 % som skall jämföras med den reviderade finansplanens 2,6 %. Med hänvisning till den internationella utvecklingen kan SCB:s preliminära statistik vara en indikator på att även KI:s exportprognos ligger för högt.

Den privata konsumtionen ökade under år 1986 med inte mindre än 4 %. I propositionen anges ökningen för år 1987 till 3 %, vilken är densamma som angavs i finansplanen. SCB:s senaste rapportering av detaljhandelsförsäljningen (15 maj 1987) visar en ökning under mars månad på 7,7 % jämfört med samma månad år 1986. Under perioden januari till mars ökade detaljhandeln sin försäljning med 5,6 % jämfört med samma period förra året. Det bör i detta sammanhang nämnas att detaljhandelns försäljning utgör knappt hälften av den totala privata konsumtionen. Förklaringen till den kraftiga konsumtionstillväxten i detaljhandelsledet bör främst vara att det alltjämt är lätt att låna för hushållen, samtidigt som deras likviditetssituation totalt sett är mycket god om än mycket ojämnt fördelad.

Det kan nämnas att man i konsumtionsprognosen förutsatt en kraftigare ökning under första halvåret än under andra halvåret 1987. Den utveckling av den privata konsumtionen som nu redovisas av SCB motsäger därför enligt utskottets uppfattning inte den bild av utvecklingen under år 1987 som förutsätts i den reviderade finansplanens konsumtionsprognos.

Ökningen i bruttoinvesteringarna anges i den reviderade finansplanen till 4 %, vilket är en väsentligt större ökning i jämförelse med finansplanens bedömning. Skillnaden förklaras av att prognosen för bostadsinvesteringarna har höjts med fyra procentenheter till 7 % för år 1987. I motion Fi112 (m) ifrågasätts om den av regeringen åsyftade nyproduktionen kan komma till stånd så snabbt som avses. Eftersom åtgärder har vidtagits för att underlätta bostadsinvesteringarna menar utskottet att det finns förutsättningar för att prognoserna skall kunna uppfyllas.

Som framgår av tabell 3 förutses industriinvesteringarna öka med 13 %. I motion Fi112 (m) anförs att dessa främst kommer att koncentreras till

bilindustrin. Någon generell kapacitetsökning utanför bilindustrin är, menar motionärerna, inte trolig.

Utskottet vill vad gäller industriinvesteringarnas utveckling under år 1987 framhålla att av det statistiska underlaget till investeringsprognosen framgår att investeringsuppgången är relativt jämnt fördelad över hela industrin (jämför t.ex. tabell 8:2 i den reviderade finansplanen). Sålunda bedöms den kemiska industrin öka sina investeringar med 15 % och basindustrin och verkstadsindustrin med drygt 14 %. Det kan nämnas att det endast är en större bransch, nämligen livsmedelsindustrin, som förväntas minska investeringarna (−4 %).

Sammanfattningsvis gör utskottet den bedömningen att den svenska ekonomin i allt väsentligt kommer att utvecklas i enlighet med vad som förutsätts i den reviderade finansplanen.

Den förda ekonomiska politiken

Resultatet av den tredje vägens politik har varit mycket gott. Budgetunderskottet har reducerats kraftigt, bytesbalansen har utvecklats gynnsamt och inflationen pressats ned. Det främsta beviset på framgången har emellertid varit att det skett utan arbetslöshet. För att en full sysselsättning skall hävdas, vilket är avgörande för en rättvis fördelning av produktionsresultatet, krävs att Sverige har en god internationell konkurrenskraft. Det är också förutsättningen för ett över tiden uthålligt överskott i bytesbalansen som måste till för att Sverige skall kunna nettoamortera sin utlandsskuld.

Under de senaste åren har pris- och kostnadsutvecklingen i Sverige varit högre än som långsiktigt är förenligt med ett bibehållande av vår konkurrenskraft och därmed vår förmåga att återupprätta samhällsekonomisk balans. Orsakerna har varit såväl stora nominella lönekostnadsökningar som slentrianmässiga marginalhöjningar och prispåslag från företagens sida. Huvuduppgiften för den ekonomiska politiken är att bryta denna utveckling och lägga grunden för en utveckling som innebär långsammare pris- och kostnadsökningar.

Inriktningen av de åtgärder som redovisas i den reviderade finansplanen för att dämpa pris- och kostnadsstegringen kan sammanfattas på följande sätt:

- Finanspolitiken måste vara stram och medverka till att statens upplåningsbehov minskar.
- Penningpolitiken måste utformas så att likviditetsökningen begränsas.
- Inkomstskattesatserna sänks för år 1988.
- Arbetsmarknadspolitiken inriktas mot att bryta upp flaskhalsar på arbetsmarknaden och stödja bl.a. de långtidsarbetslösa.
- Investeringsfonderna skall utnyttjas för att dämpa expansionen i överhettade områden och bygga ut kapaciteten i övriga regioner.
- För att bidra till ett lågt avtal år 1988 har regeringen förklarat sig villig att medverka till att arbetsgivaravgifterna inte höjs år 1988, under förutsättning att parterna sluter avtal på låg nominell nivå.
- På det statliga avtalsområdet förklarar regeringen att den tydligare ämnar ange vilken ökning av lönekostnaderna som är förenlig med en ansvarsfull

finanspolitik. Överskrids detta utrymme, skärps kravet på höjd produktivitet i den offentliga verksamheten.

Oppositionspartiernas alternativ

På samma sätt som i motsvarande motioner som väcktes i anslutning till finansplanen utpekas i *motion Fi112* (m) och *motion Fi114* (fp) en ökad kapitalbildning, ökad tillväxt och framför allt en bättre fungerande lönebildning som huvudteman.

I båda motionerna riktas skarp kritik mot den förda politiken för att den gett till resultat att tillväxten i BNP är konsumtionsledd. Det är anmärkningsvärt, sägs det i motion Fi114 (fp), att en omläggning av politiken inte kommer till stånd trots att regeringen förordar att kapitalbildningen skall prioriteras. I motion Fi112 (m) framhålls att moderata samlingspartiet i januari pekade på att den snabba konsumtionsökning som ägt rum sedan år 1985 och som väntas fortsätta även under år 1987 borde ha bromsats tidigare.

Enligt utskottets mening är det i och för sig tillfredsställande att den privata konsumtionen kunnat öka i god takt både 1985 och 1986. Denna utveckling återspeglar de konsumtionsbehov som till följd av den svaga konsumtionsutvecklingen under tidigare år inte har kunnat tillgodoses.

På kort sikt kan denna ökning av den privata konsumtionen tolereras så länge bytesbalansen visar överskott och investeringsaktiviteten är dämpad. Utvecklingen av den privata konsumtionen under 1986 har emellertid inneburit en gradvis acceleration. Om denna utveckling skulle fortsätta under kommande år, samtidigt som investeringsaktiviteten nu återigen ökar, är det uppenbart att detta leder till en överhettning i ekonomin och att bytesbalansen därigenom försämras. Sammansättningen mellan konsumtion och kapitalbildning måste då förskjutas, så att kapitalbildningen – dvs. investeringar och nettoexport – svarar för en större del av den totala ekonomiska tillväxten.

Som utskottet framhållit i avsnittet om den ekonomiska utvecklingen i Sverige kommer bytesbalansen att försämras under år 1987. Samtidigt har den privata konsumtionen haft en mycket god utveckling under de två senaste åren. Den utvecklingen väntas fortsätta under år 1987. Med hänsyn till att bytesbalanssaldot försämras och att investeringsuppgången nu synes bli starkare än vad som tidigare antagits delar utskottet den uppfattning som framförs i den reviderade finansplanen, nämligen att det finns skäl att dämpa ökningstakten i den privata konsumtionen.

Konflikten mellan ökad privat konsumtion och höjd investeringstakt i ekonomin samtidigt som en förbättring av bytesbalanssaldot eftersträvas löses enligt motion Fi114 (fp) genom en ökad tillväxt i ekonomin. Därigenom kan både den privata konsumtionen och investeringarna tillåtas öka i snabbare takt.

De medel som motionärerna anger för att åstadkomma en tillväxt som bärs upp av en kapitaltillväxt är en skattereform med bl.a. kraftigt sänkta marginalskatter, större utgiftsbegränsningar i statsbudgeten än vad som föreslås av regeringen, avreglering, en aktiv sparpolitik och åtgärder som påverkar lönebildningen. De förslag till skattehöjningar för att dämpa den

privata konsumtionen som föreslås i den reviderade finansplanen avvisas i motionerna.

Enligt vad utskottet kan bedöma leder inte förslagen i motionerna till någon åtstramning av finanspolitiken. Med stor sannolikhet skulle effekten av förslagen i moderata samlingspartiets och folkpartiets motioner bli en ännu kraftigare försämring av bytesbalansen än vad utskottet förutsett. Visserligen skall, enligt motionärerna, ökningen i den privata konsumtionen, som blir följden av deras förslag, balanseras av en kraftig minskning av den offentliga konsumtionen. Eftersom den senare emellertid har ett väsentligt lägre importinnehåll än den privata konsumtionen blir nettoresultatet en importökning. För att undvika en kraftig ökning av importen är det uppenbart att det krävs väsentligt större besparingar i den offentliga sektorn än som anges i såväl motion Fi112 (m) som Fi114 (fp).

Utöver det redovisade kravet på "åtstramning av finanspolitiken" framhåller motionärerna att de föreslagna åtgärderna är nödvändiga för att främja produktionstillväxten. I motionerna görs allmänna uttalanden som utskottet i stort inte har några invändningar emot. I den mån kraven på avreglering och "fasta spelregler" endast innebär att "onödiga" regelsystem skall tas bort eller inte införas av regering och riksdag delar självklart utskottet motionärernas uppfattning. Om man däremot anser att fördelningspolitiska åtgärder – t.ex. införandet av den tillfälliga förmögenhetsskatten – eller stabiliseringspolitiska åtgärder – förorsakade exempelvis av en förändring i det internationella ekonomiska läget – inte får vidtas ser utskottet kravet på "stabila spelregler" som oantagbart och obegripligt.

Vad gäller kraven i motionerna Fi112 (m) och Fi114 (fp) på en ökad konkurrens mellan privat och offentlig sektor vill utskottet hänvisa till vad utskottet anförde i betänkandet om offentlig upphandling (FiU 1986/87:27 s. 4–6). I detta underströk utskottet bl.a. att tjänster som vård, omsorg och utbildning måste fördelas efter behov och inte efter inkomst. Det betonades att främst de fördelningspolitiska aspekterna måste få vara avgörande för i vad mån den nuvarande produktionen i den offentliga sektorn skall kunna ske utanför denna sektor.

Med hänvisning till vad utskottet anfört angående moderata samlingspartiets och folkpartiets allmänna inriktning av den ekonomiska politiken avstyrker utskottet motion Fi112 (m) yrkande 1 och motion Fi114 (fp) yrkande 1.

I *motion Fi113* (c) upprepar centern sin kritik från partimotionen, som väcktes i anslutning till finansplanen, att den kraftiga devalveringen hösten 1982 måste ses som ett misslyckande. I motionen anförs bl. a. att devalveringen har medfört svåra regionala obalanser.

På samma sätt som i partimotionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet kritiseras regeringen i centerns partimotion för att tillväxten är konsumtionsledd. Samtidigt görs i motionen det tillägget att tillväxten i ekonomin är koncentrerad endast till några få geografiska områden.

I motionen föreslås en skattereform med bl. a. förslag till sänkta marginalskatter, åtgärder för en effektivare offentlig sektor, insatser för att minska de regionalpolitiska obalanserna, vissa fördelningspolitiska insatser, genomförande av en lågräntepolitik och åtgärder inom det lönepolitiska området.

Centern avvisar även de förslag i den reviderade finansplanen som är avsedda att dämpa den privata konsumtionen.

Som framgår av utskottets betänkande FiU 1986/87:10 (s. 37–38) delar inte utskottet motionärernas uppfattning om devalveringens effekter. I detta betänkande understryks att det är uppenbart att de regionala obalanserna skulle ha blivit praktiskt taget ohanterliga om inte en omläggning – där devalveringen i oktober 1982 utgjorde inledningen till den tredje vägens politik – av den ekonomiska politiken ägt rum. Under 1970-talet och i början av 1980-talet utvecklades ett antal strukturella obalanser i den svenska ekonomin. Detta ledde till att förtroendet för den svenska kronan försvagades. I början av hösten 1982 fick Sverige en akut valutakris. För att bryta den nedåtgående trenden i den svenska ekonomin var det nödvändigt att göra en kraftig devalvering. Härigenom åstadkoms en kraftig konkurrensförbättring som skapade möjligheter för en rekonstruktionspolitik. Det kan nu konstateras att politiken varit lyckosam. Budgetunderskottet har reducerats, bytesbalansen förbättrats, inflationen har dämpats påtagligt, industriinvesteringar och industriproduktion har ökat kraftigt, den statliga utlandsskulden har upphört att öka och en viss nettoamortering har påbörjats. Framgångarna har dock inte skett utan uppoffringar. Det är först nu under de senaste åren som hushållens reala inkomster har kunnat öka. Olika fördelningspolitiska åtgärder har därför fått vidtas för att begränsa effekterna för de sämst ställda grupperna och de regioner där industrin, trots konkurrenskraftsförbättringen, inte har kunnat hävda sig på världsmarknaderna. Utskottet kan således inte dela motionärernas uppfattning att devalveringen 1982 var misslyckad.

Vad gäller centerns inriktning av finanspolitiken kan utskottet inte finna att förslagen i motionen gynnar investeringarna och håller tillbaka ökningstakten i den privata konsumtionen. Enligt utskottets mening är innebörden av den inriktning av stabiliseringspolitiken som förordas i motion Fi113 (c) motsägelsefull. Samtidigt som det i motionen betonas att målet full sysselsättning är ovillkorligt slår motionärerna fast att en fast växelkurs måste betraktas som en orubblig norm. Finans- och penningpolitiken skall, sägs det i motionen, i första hand användas till att understödja en sådan politik.

Utskottet vill på denna punkt framhålla att det inte är möjligt att prioritera det fulla sysselsättningsmålet och samtidigt uppställa en fast växelkurs som en oeftergivlig norm. Om en öppen ekonomi av Sveriges typ utsätts för svåra störningar som tenderar att ge ett permanent och betydande underskott i bytesbalansen blir, vid ett vidmakthållande av motionärernas krav på fasta växelkurser, en utpräglat kontraktiv politik den enda utvägen för att nå balans i utrikeshandeln. Att detta leder till en betydande arbetslöshet är ofrånkomligt, samtidigt som effekterna av en sådan politik sannolikt också blir fallande reallöner och svåra regionala obalanser. Vad gäller lönebildningen, penning- och fördelningspolitiken återkommer utskottet till dessa frågor senare i betänkandet.

Vidare krävs i motion Fi113 (c) yrkande 4 att den ekonomiska politikens mål kompletteras med krav på ren miljö, resurshänsyn och regional balans.

Till den ekonomiska politikens mål räknas emellertid utöver full sysselsättning, hög tillväxt, fast penningvärde, jämn fördelning av levnadsstandarden och balans i utrikesbetalningarna även regional balans.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att regering och riksdag måste ge miljöpolitiken en hög prioritet. Utskottet anser emellertid inte att något särskilt tillkännagivande med anledning av motionen på denna punkt är erforderligt.

Yrkandena 7 och 12 i motion Fi113 (c) innebär att åtgärder inom bl.a. kommunikations-, tjänste- och utbildningssektorn bör vidtas för att skapa förutsättningar för en balanserad tillväxt. Yrkanden med samma eller liknande innebörd har under innevarande vår behandlats av riksdagen (AU 1986/87:13). En enhällig riksdag beslöt i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag att tillsätta en regionalpolitisk utredning med parlamentarisk sammansättning, som bl. a. skall behandla de frågor som tas upp i här aktuella yrkanden.

I centerns alternativa budgetförslag som presenterades i en partimotion i anslutning till finansplanen föreslogs att tre utsatta grupper – pensionärer, barnfamiljer och ungdomar – skulle prioriteras i fördelningspolitiken. I motion Fi113 (c) upprepas dessa förslag. Motsvarande yrkanden avstyrktes i socialförsäkrings-, social-, arbetsmarknads- resp. försvarsutskottet (SfU 1986/87:10, SoU 1986/87:34, AU 1986/87:11 samt FöU 1986/87:11). Utskottet finner ingen anledning att ompröva dessa utskotts ställningstaganden.

I motion Fi113 (c) anförs vidare att den offentliga sektorn måste tillåta en ökad konkurrens i sin verksamhet. Det kan ske genom att såväl privata som kooperativa lösningar erbjuds som alternativ till de offentliga institutionerna. I motionen ställs även krav på stabila politiska villkor i den ekonomiska politiken.

Utskottet har tidigare i betänkandet lämnat sin syn på dessa frågor vid behandlingen av motionerna Fi112 (m) och Fi114 (fp).

Som framgår av vad utskottet här anfört kan utskottet inte godta de riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motion Fi113 (c) yrkandena 1, 4, 7, 11, 12 och 13. Dessa avstyrks sålunda.

I motion Fi116 (vpk) hävdas att regeringens tolkning av vad som är de verkliga balansproblemen i den svenska ekonomin inte är riktig. Budgetunderskottet kan inte längre ses som en restriktion för den ekonomiska politiken. Motionärerna anser i stället att det grundläggande balansproblemet är att den inhemska efterfrågan har utvecklats så svagt att företagens vinster inte kan nyttiggöras inom landet. Vidare anförs att även regeringens föreställning om vad som driver upp prisnivån är felaktig. Motionärerna menar att det inte är stigande lönekostnader som främst förklarar inflationsutvecklingen. Det är i stället sådana faktorer som företagens prissättning och spekulativa element i ekonomin. Det finns därför ingen anledning för regeringen att försöka bidra till att löneökningarna hålls på en rimlig nivå. Vidare hävdas att den offentliga sektorn av fördelningspolitiska skäl måste tillåtas att expandera kraftigt, samtidigt som hushållens ekonomi måste förbättras genom en successiv sänkning av priserna på matvaror medelst ett etappvis slopande av mervärdeskatten på livsmedel och ökade livsmedelssubventioner. Slutligen föreslås ett flerårigt regionalpolitiskt program som skall finansieras genom indragning av likvida medel från företagen. Likviditetsindragningen skall vara av storleksordningen 10 miljarder kronor.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är riktigt, som framhålls i

motionen, att de finansiella obalanserna inom den offentliga sektorn minskat i betydande utsträckning. Den finansiella kris för den offentliga sektorn som var hotande nära vid inledningen av 1980-talet har avvärjts. Som framgår av avsnittet om budgetpolitiken förklaras emellertid en stor del av minskningen i budgetunderskottet av den nominella lönestegringen och av de senaste årens kraftiga ökning i den privata konsumtionen.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att det i den nuvarande ekonomiska situationen är möjligt att vidta åtgärder för att öka den inhemska efterfrågan. Som utskottet tidigare framhållit i betänkandet är den förväntade försämringen av bytesbalansen ytterst oroande. En permanent konsumentledd tillväxt som finansieras genom en växande utländsk upplåning, vilket blir resultatet om förslagen i motion Fi116 (vpk) genomförs, skulle snart visa sig motverka sina syften. Den ekonomiska politiken måste i stället inriktas mot en ökad kapitalbildning för att den vägen skapa förutsättningar för en högre ekonomisk tillväxt. Detta är villkoret för att full sysselsättning skall kunna uppnås och bibehållas.

I motionen kompletteras det tidigare föreslagna industrialiseringsprogrammet med ett omfattande regionalpolitiskt program. Som utskottet framförde i FiU 1986/87:10 (se s. 40) utgör knappast sådana stelbenta, formaliserade program någon lösning på vare sig arbetslöshets- eller de regionalpolitiska problemen. I stället leder förslag av denna karaktär till snedvridande effekter på investeringsverksamheten och hämmar företagens investeringsvilja, vilket bromsar tillväxten och därför också kan leda till att öka de regionala obalanserna.

Utskottet är av samma uppfattning som motionärerna att slentrianmässiga höjningar av priserna i näringslivet gör det svårt att bryta inflationsförväntningarna. Det är därför viktigt att företagen medverkar i inflationsbekämpningen genom att hålla tillbaka prishöjningarna. Det finns ett flertal ytterligare faktorer som utgör en tänkbar förklaring till att inflationen i Sverige är högre än i våra viktigaste konkurrentländer. Detta kan inte, som motionärerna hävdar, tas till intäkt för att kraftiga nominella löneökningar är av mindre betydelse för prisutvecklingen. Tvärtemot vad som sägs i motionen vill utskottet understryka att låga nominella löneökningar är en förutsättning för att pressa ned inflationen till den nivå som gäller för våra viktigaste konkurrentländer. Detta är en förutsättning om den svenska ekonomin skall kunna bibehålla sin konkurrenskraft. Det bör även betonas att en låg inflation är viktig från fördelningspolitisk synpunkt. Som framhålls i motionen innebär en hög inflation utifrån all erfarenhet en "klassmässigt" orättvis fördelning av produktionsresultatet.

I motion Fi116 (vpk) krävs även att realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av fastigheter och bostadsrätter höjs. Någon motivering till yrkandet återfinns ej i motionen.

Vid sin behandling av motsvarande frågor rörande bl.a. realisationsvinstbeskattningen konstaterade skatteutskottet (SkU 1986/87:31 s. 7–8) att dessa frågor, med anledning av de förslag bostadskommittén lagt fram, är under beredning i regeringskansliet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi116 (vpk) yrkande 23.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört avstyrks motion Fi116 (vpk) yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23.

Utskottet sammanfattar sin syn på *inriktningen av den ekonomiska politiken* på följande sätt.

Den internationella ekonomiska situationen har försämrats efter det att finansplanen presenterades i januari. Den svenska ekonomin har emellertid under årets första månader utvecklats positivt, men risken för en försämring av bytesbalansen under år 1987 blir alltmer påtaglig.

De senaste årens utveckling har givit upphov till en konsumtionsledd tillväxt. Eftersom en bestående tillväxt förutsätter ökad kapitalbildning måste industriinvesteringarna även fortsättningsvis ligga på en hög nivå. En ökning av investeringstakten i ekonomin och en samtidig förbättring av bytesbalansen kan emellertid endast uppnås om ökningstakten i den privata konsumtionen dämpas. Utskottet förordar därför en fortsatt stram finanspolitik, vilket bl.a. innebär att regeringens höjning av bilaccisen bör genomföras.

Utrymmet för löneökningar är under loppet av år 1988 mycket begränsat. Det är därför nödvändigt att skapa förutsättningar för en återhållsam avtalsrörelse.

De alternativ till inriktning av den ekonomiska politiken som presenteras i motionerna Fi112 (m), Fi113 (c), Fi114 (fp) och Fi116 (vpk) minskar inte risken för betydande försämringar i bytesbalansen. Ej heller medverkar de till att skapa förutsättningar för en lugnare avtalsrörelse. Utskottet kan följaktligen inte ställa sig bakom dessa förslag. Detta gäller även de förslag till inriktning av den ekonomiska politiken som redovisas i motion Fi115 yrkande 5 av Alf Svensson (c).

Lönebildningen

Allmänt

För Sveriges del har de senaste åren inneburit en snabbare pris- och löneökning än i våra konkurrentländer. De negativa effekterna på den svenska ekonomin till följd härav har tillfälligt dämpats beroende på dels en god produktivitetsutveckling åren 1983 till 1984 i samband med ett snabbt stigande kapacitetsutnyttjande i industrin, dels att viktiga valutor har stigit i värde gentemot den svenska kronan.

Den högre löneökningstakten i Sverige jämfört med i våra konkurrentländer på världsmarknaden är sålunda alltjämt ett av de centrala samhällsekonomiska problemen. I OECD-länderna har löneökningstakten under första hälften av 1980-talet halverats från ca 10 % per år till ca 5 % per år. Den betydande nedgång av världsinflationen som de sjunkande internationella räntorna och det lägre oljepriset förde med sig 1986 återspeglas i en fortsatt dämpning av löneökningstakten. Timlöneökningen i industrin för OECD-området var ca 4,5 % 1986. För 1987 väntas löneökningstakten inom OECD-området sjunka till ca 4 %. I viktiga konkurrentländer som Förbundsrepubliken Tyskland och Förenta staterna beräknas timlöneökningarna i industrin 1987 bli drygt 4 % resp. knappt 3 %. I Japan bedöms

timlöneökningarna i industrin bli mycket låga 1987, omkring 1 %. I diagram 1 jämförs timlöneutvecklingen i svensk industri med motsvarande utveckling i OECD-området.

Diagram 1. Timlön inom industrin. Årlig procentuell förändring, *nationell valuta*

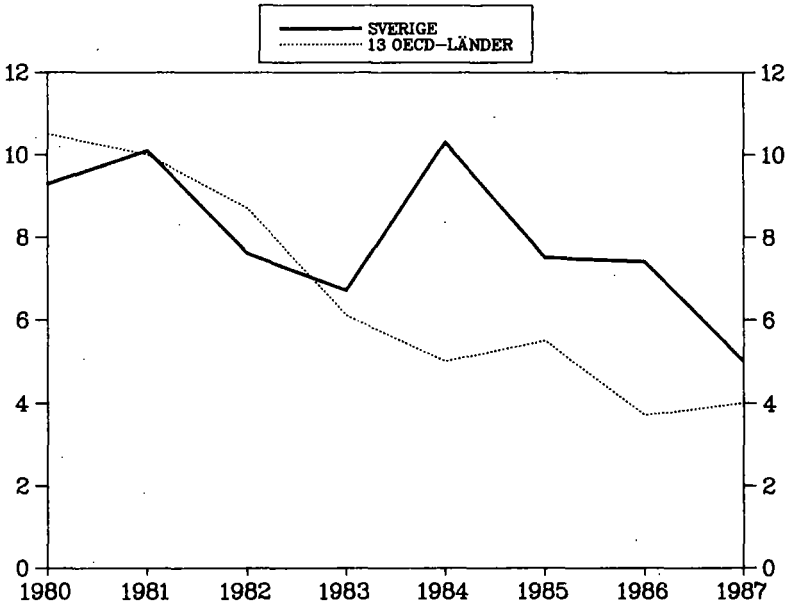

Källa: Reviderad finansplan 1987.

I det svenska näringslivet ökade år 1986 timlönerna med något mer än 7,5 %, och för samtliga löntagare blev ökningen ca 8,5 %.

För år 1987 bedöms de faktiska löneökningarna till följd av avtalen bli något lägre än vad som anges i löneavtalen. Orsaken är att de centrala löneöverenskommelserna för åren 1985 och 1986 som slöts på LO- och PTK-områdena bl.a. innefattade vissa avräkningsklausuler. Sammantaget väntas lönestegringen för år 1987 bli ca 5,5 %.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att en sådan dämpning av lönestegringstakten inte innebär att en anpassning skett till utvecklingen i våra viktigare konkurrentländer. Det kan nämnas att i långtidsutredningen betonas att pris- och lönebildningen under de närmaste åren blir avgörande för om den svenska ekonomin skall kunna fortsätta att röra sig mot balans. Slutsatsen av långtidsutredningens s.k. kravkalkyler är att de totala lönekostnadsökningarna under de närmaste tre åren 1988–1990 måste ned i nivå med dem i omvärlden, dvs. ca 3 % per år. Det gör det möjligt för reallönerna att öka, eftersom också inflationen då minskar, till knappt 2 % per år. Sker inte detta kan hotet om svåra störningar på ekonomin med bl.a. stigande arbetslöshet bli en realitet.

I *motion Fi112* (m) anförs att regeringen när det gäller den svenska industrins konkurrenskraft alltför ensidigt fokuserat problemen på kostnads-

läget. Svensk industri har under de senaste decennierna förlorat marknadsandelar även vid oförändrat kostnadsläge. Orsakerna till detta är, menar motionärerna, den svenska ekonomins svårigheter att tillräckligt snabbt anpassa sig till förändringar i främst världsmarknadstillväxtens geografiska fördelning. Om den svenska ekonomin uppnår tillräcklig flexibilitet – dvs. om nuvarande tillväxthinder avskaffas – kan ökade marknadsandelar och förbättrad bytesbalans uppnås även vid ett oförändrat och t.o.m. stigande relativpris. Om kvarvarande tillväxthinder avlägsnas skulle anpassningsbördan på arbetsmarknadens parter sålunda lättas. Den stelbenta regleringspolitiken som innebär att tillväxthindren bibehålls går, sägs det i motionen, stick i stäv med löntagarnas intressen.

Regeringens förklaring att den är beredd att sänka den allmänna löneavgiften, om kommande avtal ingås på en rimlig nivå, ses i motionen som ett exempel på bakvänd politik. Statsmakterna måste i stället så tidigt som möjligt klargöra förutsättningarna för kommande avtalsförhandlingar. Det rimliga är, menar motionärerna, att nu lägga ett konkret förslag för riksdagen om en sänkning av arbetsgivaravgiften motsvarande den höjning som regeringen nyligen genomfört, dvs. med 1,3 %. För att ytterligare underlätta avtalsrörelsen bör marginalskatterna sänkas.

I motionen kritiseras även regeringen för att den sätter alltför stor tilltro till överläggningar mellan regeringen och arbetsmarknadens parter.

Utskottet delar uppfattningen att åtgärder bör vidtas för att öka flexibiliteten i ekonomin. Detta har också skett. Det kanske hittills bästa exemplet på detta är avregleringen av kreditmarknaden som påbörjades hösten 1982. Utskottet har emellertid en avvikande mening när det gäller påståendet i motionen att den svenska ekonomin och särskilt den svenska industrin skulle ha dålig förmåga att anpassa sig till förändringar av de internationella betingelserna.

Utskottet vill i denna fråga anföra följande. Vid analys av den svenska industrins konkurrenskraft jämförs i allmänhet hur kostnadsläge och priser utvecklas i Sverige och i våra viktigaste konkurrentländer. Som framhålls i motionen finns det många andra faktorer som bör beaktas vid en mer allsidig belysning av konkurrenskraften. En viktig förutsättning för att förbättra och bibehålla konkurrenskraften är exempelvis att flexibiliteten inom industrin är hög. Studier gjorda bl.a. för 1987 års långtidsutredning visar att flexibiliteten ökat inom svensk industri de senaste åren jämfört med under 1970-talet. Vidare torde den svenska industrins höga internationaliseringsgrad utgöra en relativ fördel gentemot många konkurrenter.

Studier har gjorts av de svenska företagens förmåga att anpassa sig till förändringar i världsmarknadstillväxtens geografiska fördelning. Dessa studier av olika orsaker till förluster av marknadsandelar visar (prop. 1986/87:74 bil. Svenskt näringsliv i ett internationellt perspektiv s. 289–297) att den svenska exportens fördelning på länder och varugrupper är en mindre viktig faktor bakom de tio senaste årens svaga exportutveckling. Viktigare är förmågan att med priser och på annat sätt upprätthålla konkurrenskraften.

Utskottet vill med det anförda framhålla att den svenska industrin visat en mycket god anpassningsförmåga till ändrade internationella förhållanden. Det bör emellertid samtidigt understrykas att även om åtgärder vidtas för att

öka flexibiliteten i ekonomin går det inte, sett mot de senaste årens erfarenheter, att dölja det faktum att lönestegringstakten måste pressas ned till samma nivå som våra konkurrentländers. I en värld med avtagande tillväxt och en allt hårdare konkurrens är detta ett nödvändigt villkor för en positiv utveckling av vår ekonomi.

Utskottet delar regeringens bedömning att utrymmet för den totala lönekostnadsökningen, dvs. ökningen av löner och arbetsgivaravgifter, under loppet av år 1988 är mycket begränsat. Mot bakgrund av löneutvecklingen de senaste åren ter sig utgångsläget för den kommande avtalsrörelsen synnerligen besvärligt. Det är därför av stor vikt att om möjligt åtgärder vidtas och incitament skapas för att underlätta avtalsförhandlingarna.

I motion Fi112 (m) hävdas att regeringen bör lägga fram ett förslag till riksdagen om sänkning av arbetsgivaravgiften innan avtalsförhandlingarna påbörjas. Utskottet ser emellertid inga nackdelar med att, som regeringen föreslår, utlova en sänkning av löneavgiften om parterna sluter ett avtal på rimlig nivå. En fördel med en sådan incitamentskapande åtgärd kan vara att regeringen på förhand inte måste ange hur stor sänkningen blir. Denna kan göras beroende av nivån på avtalet.

Av motionen framgår vidare att man ser överläggningar i anslutning till avtalsrörelsen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter som helt meningslösa. Utskottet är inte av samma uppfattning. Det kan i detta sammanhang nämnas att regeringen inom kort kommer att initiera en översyn av arbetsgivaravgifterna som finansieringskälla till olika utgiftsprogram. Regeringen kommer därvid att inbjuda arbetsmarknadens parter till överläggningar om den framtida avvägningen mellan höjda reallöner och expanderande utgiftsprogramsom finansieras med arbetsgivaravgifter. Utskottet ser en sådan överläggning som en viktig del av förhandlingsarbetet.

Som utskottet framhöll vid behandlingen av årets finansplan (FiU 1986/87:10 s. 34) är det, som också framhålls i motion Fi112 (m), givetvis betydelsefullt att en framtida skattereform utformas så att löneavtalen kan slutas på en lägre nivå än hittills. Utskottet är emellertid av den uppfattningen att de långtgående förslag till skattesänkningar, som framförs i motionen, innebärande kraftiga marginalskattesänkningar, lindrigare realisationsvinstbeskattning på aktier, lägre bolags-, arvs- och förmögenhetsskatter inte skulle underlätta avtalsförhandlingarna. Det är uppenbart att en skattereform med denna inriktning i stället ytterligare skulle skärpa de fördelningspolitiska spänningar som redan i dag råder mellan olika organisationer och grupper. Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks motion Fi112 (m) yrkande 19.

I *motion Fi114* (fp) föreslås att följande åtgärder bör vidtas för att skapa bättre förutsättningar för avtalsrörelsen:

- Riksdagen bör omedelbart deklarera att arbetsgivaravgifterna inte kommer att höjas år 1988.
- En första sänkning av marginalskatterna med 3 procentenheter genomförs för alla heltidsarbetande.
- En reformering av arbetslöshetsförsäkringen bör genomföras. En sådan bör dels ta sikte på att lägga en större del av finansieringen hos arbetsmarknadens parter, dels på att vidga försäkringens område.

Utskottet konstaterar att kritiken och motionärernas alternativ till regeringens förslag att sänka den allmänna löneavgiften i anslutning till avtalsrörelsen är desamma som framförs i motion Fi112 (m). Utskottet har sålunda tidigare i betänkandet lämnat sin syn på denna fråga.

I likhet med moderata samlingspartiet föreslår även folkpartiet att en ytterligare marginalskattesänkning bör göras inför 1988 års avtalsrörelse. Som utskottet framhöll vid behandlingen av samma yrkande i anslutning till finansplanen (FiU 1986/87:10 s. 36) skulle en sådan sänkning närmast få motsatt effekt mot vad folkpartiet vill uppnå. En isolerad sänkning av marginalskatten år 1988 skulle närmast ge intryck av att skatterna endast sänks för dem som har höga inkomster utan att något görs åt de orättvisor – exempelvis möjligheten att nolltaxera – och det krångel som finns i skattesystmet. Utskottet vill även tillägga att förslaget att sänka marginalskatterna bör behandlas vid den kommande översynen av hushållens totala beskattning.

I motion Fi114 (fp) föreslås en reformering av arbetslöshetsförsäkringen. Folkpartiet har vid ett flertal tillfällen och senast i den nu aktuella motionen understrukit vikten av att åtgärder vidtas för att underlätta de kommande avtalsförhandlingarna. Utskottet är därvidlag av samma uppfattning. Från den utgångspunkten ser utskottet det som mindre välbetänkt att nu föreslå ett minskat statligt stöd till arbetslöshetsförsäkringen.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motion Fi114 (fp) yrkande 4.

I *motion Fi113* (c) understryks att centern säger nej till alla former av statlig inkomstpolitik. Däremot har motionärerna inga invändningar mot regeringens förslag till en villkorad sänkning av den allmänna löneavgiften. Vidare uppställer centern krav på att en fast växelkurs skall ses som en orubblig norm. Uppkommande problem i vår ekonomi orsakade av exempelvis utifrån kommande störningar skall mötas med en återhållsam löneökningstakt. I likhet med vad som anförs i motion Fi114 (fp) föreslås i motion Fi113 (c) en sänkning av marginalskatterna och en reformering av arbetslöshetsförsäkringen för att därigenom skapa förutsättningar för lägre löneavtal.

Enligt utskottets uppfattning är begreppet "inkomstpolitik" ej klart definierat i motionen. Utskottet delar motionärernas uppfattning i så måtto att regeringen bör undvika att inträda som avtalsslutande part i avtalsrörelsen. Det finns emellertid andra områden, exempelvis den svenska jordbrukspolitiken, som självklart är ett exempel på en klart uttalad statlig inkomstpolitik. Som utskottet ser det kan en regering aldrig ställa sig helt utanför en avtalsrörelse. Om det skulle vara uppenbart att ett kommande löneavtal resulterar i alltför kraftiga prisökningar och snabbt stigande arbetslöshet är det regeringens ansvar att informera arbetsmarknadens parter om detta.

Centerns krav på en fast växelkurs som en orubblig norm för den ekonomiska politiken har utskottet kommenterat tidigare i betänkandet. Vad gäller förslagen att sänka marginalskatterna och att reformera arbetslöshetsförsäkringen hänvisar utskottet till vad utskottet anfört i dessa frågor vid behandlingen av motion Fi114 (fp).

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi113 (c) yrkande 6.

I *motion Fi116* (vpk) hävdas att den förda ekonomiska politiken, bl.a.

genom sin starka inriktning mot att hålla tillbaka löneökningar, har kommit att karakteriseras som starkt högerorienterad. Det är enligt motionärerna tid att öka utrymmet för löneökningar för de sämst ställda på arbetsmarknaden och att göra något åt de generellt lägre kvinnolönerna.

Utskottet kan på flera punkter dela den allmänna syn på de fördelningspolitiska frågorna som framförs i motionen. Däremot kan inte utskottet, som också framgår av vad utskottet anfört tidigare i betänkandet om vänsterpartiet kommunisternas förslag till inriktning av den ekonomiska politiken, i något avseende dela den uppfattning som motionärerna har i fråga om sambandet mellan ökade lönekostnader och stigande inflation. Alltför kraftiga löneökningar leder ofrånkomligen till en alltmer svårbemästrad inflation. De negativa fördelningspolitiska effekterna av en sådan utveckling har klart belagts inte minst från erfarenheterna av 1980-talets första år. Utskottet vill i detta sammanhang stryka under vikten av att fördelningspolitiska överväganden ges en framträdande plats vid utformningen av den ekonomiska politiken. Så har också skett under senare år. Den förda stabiliseringspolitiken har kompletterats med åtgärder som direkt syftat till att omfördela bördorna i samhället.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi116 (vpk) yrkande 12.

Lönebildningen inom den offentliga sektorn

Under senare år har lönekostnadsökningen varit mycket snabb i den offentliga sektorn. Skulle den utveckligen fortsätta, kommer skattehöjningar eller nedskärningar av den offentliga verksamheten att tvingas fram. För att undvika detta är det nödvändigt att begränsa den nominella lönestegringen i den offentliga sektorn samt att stimulera till ökad produktivitet.

Mot denna bakgrund föreslås i den reviderade finansplanen att regeringen inför kommande avtalsrörelse skall klargöra vilket totalt lönekostnadsutrymme den anser föreligga inom den statliga sektorn. Löneanslagen bör därvid räknas upp endast med det belopp som angivits som samhällsekonomiskt försvarbart. Kostnadsökningar som går utöver denna ram skall mötas med effektivitets- och produktivitetshöjande åtgärder eller andra slag av besparingar. I propositionen föreslås också att motsvarande handlande bör stimuleras även i kommuner och landsting.

I motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi114 (fp) reses inga invändningar mot att ett sådant system införs i den statliga sektorn. Både i motion Fi112 (m) och i motion Fi114 (fp) hävdas att den aviserade förändringen i den statliga lönepolitiken måste kompletteras med betydande stimulanser till produktivitetsökningar. I annat fall kan omfattande försämringar uppstå i servicen.

I motion Fi113 (c) anförs att ramar inte bör sättas enbart för löneanslagen utan för hela enhetens anslag. Vidare understryker motionärerna att myndigheternas serviceansvar också fortsättningsvis måste upprätthållas för alla delar av landet.

Utskottet har inget att invända mot att ett system införs för löneanslagen i den statliga sektorn som innebär att de räknas upp med belopp som anges vara samhällsekonomiskt försvarsbart. I vad gäller kravet att produktivitets-

höjande åtgärder i den offentliga sektorn skall vidtas vill utskottet framhålla att sådana åtgärder ingår som ett naturligt led i det löpande arbetet inom den offentliga sektorn. Delvis är detta framtvingat av den tillämpade anslagsmetodiken enligt vilken myndigheternas reala anslag varje år minskas med ett tal motsvarande en tänkt produktivitetsökning. Utskottet vill i detta sammanhang också hänvisa till det pågående arbetet med en förnyelse av den offentliga sektorn (skr. 1984/85:202, FiU 1984/85:35).

I den reviderade finansplanen redogörs för hur beräkningen av lönemedel för statligt reglerade tjänster bör reformeras. De nya beräkningsgrunderna innebär bl.a. att löneanslagen räknas upp med belopp som svarar mot vad som angivits som samhällsekonomiskt försvarbart. Skulle en skillnad uppstå mellan faktiska lönekostnader och anvisade lönemedel leder detta till att ökade produktivitetskrav ställs på myndigheterna. För vissa bidragsanslag – t.ex. statsbidragen till den kommunala undervisningen i grundskola och gymnasium – skall på motsvarande sätt löneökningar utöver den av regeringen angivna ramen inte kompenseras.

Bred enighet råder om att man för de statliga myndigheterna bör tillämpa ett system enligt den modell som redovisas i propositionen. I motion Fi113 (c) anges som ett alternativ att ramen skulle omfatta hela enhetens anslag. En sådan lösning fordrar emellertid, som utskottet ser det, ytterligare överväganden innan den kan tillämpas fullt ut. Utskottet är emellertid inte nu berett att för egen del förorda en mer långtgående lösning än den som föreslås i propositionen.

Utskottet avstyrker med det anförda yrkande 3 i motion Fi113 (c).

I motion Fi116 (vpk) avvisas förslaget i propositionen att regeringen i förväg klargör vilket totalt lönekostnadsutrymme den anser föreliggga. Motionärerna anser att regeringens förslag innebär att förhandlingsrätten för de statligt anställda upphör.

Utskottet vill bestämt avvisa detta påstående. Förslagets innebörd är att förhållandena på den statliga sektorn anpassas till vad som gäller för de privatanställda.

Yrkande 13 i motion Fi116 (vpk) avstyrks sålunda.

I motion Fi116 (vpk) anförs vidare att regeringens iver att hålla tillbaka löneökningar och offentlig verksamhet resulterar i orimliga och felaktiga produktivitetskrav. Motionärerna kräver ett nytt produktivitetsmått för främst vård, omsorg och service som tar hänsyn till verksamheternas samhällsnyttiga effektivitet.

Utskottet delar uppfattningen att problemen att mäta produktiviteten i den offentliga sektorn är stora. Riksrevisionsverket och statskontoret har genomfört flera studier av detta slag. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) har bedrivit flera projekt som syftat till att utveckla metoder för beräkning av produktivitetsutvecklingen inom olika delar av den offentliga sektorn (Offentliga tjänster – sökarljus mot produktivitet och användare, Ds Fi 1986:13). Flera invändningar har riktats mot ESO:s produktivitetsmätningar. Kritiken går huvudsakligen ut på att de inte på ett rimligt sätt beaktar kvalitetsutvecklingen (jfr Långtidsutredningen -87, SOU 1987:3 s. 173–178). Av långtidsutredningen framgår att ESO nyligen har påbörjat ett nytt projekt för att bl.a. utreda kvalitetsutvecklingen i den

offentliga verksamheten och hur den påverkar produktivitetsutvecklingen.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionärernas krav i allt väsentligt är tillgodosett. Yrkande 14 i motion Fi116 (vpk) avstyrks sålunda.

Avskaffande av det allmänna prisstoppet

I *motionerna Fi112* (m), *Fi113* (c) och *Fi114* (fp) krävs att det rådande prisstoppet slopas. Prisstoppet löser inte inflationsproblemet utan skjuter det framför sig. Ett sådant ingrepp har, menar motionärerna, endast skadliga effekter på samhällsekonomin. Dessutom bidrar prisstoppet till att driva upp den privata konsumtionen medan det är i kraft. I nuvarande ekonomiska läge är detta enligt motionärerna ytterligare ett motiv för att upphäva prisstoppet.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen redovisat sin syn på i vilka sammanhang prisstopp kan utnyttjas i stabiliseringspolitiskt syfte (se t.ex. FiU 1986/87:6 s. 2–3). Utskottet har därvid aldrig hävdat att användning av prisregleringar som enda åtgärd skulle kunna hejda en inflationsutveckling. Däremot kan prisreglerande åtgärder i kombination med andra stabiliseringspolitiska åtgärder vara både nödvändiga och effektiva.

Den 30 januari i år infördes ett allmänt prisstopp. Vid detta tillfälle fanns tre motiv för prisstoppet:

- att undvika omförhandling av ingångna löneavtal,
- att bidra till att bryta inflationsförväntningarna,
- att förhindra att inträffade eller förväntade kostnadsökningar automatiskt förs vidare i form av ökade priser.

Det kan nu konstateras att de ingångna tvåårsavtalen inte omförhandlades.

Som framgått av det anförda delar inte utskottet motionärernas uppfattning att prisstopp är ett verkningslöst medel.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna Fi112 (m) yrkande 15, Fi113 (c) yrkande 5 samt Fi114 (fp) yrkande 3.

I *motion Fi112* (m) anförs att det inte är ändamålsenligt att ha två offentliga organ som genomför samma typ av prismätningar. Eftersom det är statistiska centralbyråns (SCB) *prismätningar* som används i civilrättsliga sammanhang anser motionärerna att statens pris- och kartellnämnds (SPK) prismätningar bör upphöra.

I propositionen anförs att det är viktigt att den officiella statistiken över prisutvecklingen har en oberoende ställning och hög kvalitet. Föredraganden förordar därför att sammansättningen av nämnden för konsumentprisindex ändras genom att partsrepresentationen utgår och den vetenskapliga representationen ökar. Vidare bör SCB:s och SPK:s prismätningar samordnas ytterligare genom att gemensamma mätmetoder och mätningar så långt möjligt tillämpas och genom att publiceringen sker gemensamt en gång per månad.

Det bör understrykas att den samordning som avses i propositionen främst gäller mätmetoder och redovisning av det statistiska materialet. När det

gäller insamling och bearbetning av data är arbetet till stor del redan samordnat. Utskottet vill peka på nödvändigheten av att såväl SCB som SPK måste ha tillgång till det statistiska primärmaterialet i sitt löpande arbete. SPK:s prisövervakning och utredningsarbete kräver i stor utsträckning företagsspecifika uppgifter.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi112 (m) yrkande 17.

Kredit- och valutapolitiken

I den reviderade finansplanen anförs att penningpolitiken sedan lång tid har styrts av hänsyn till yttre balansmål. Syftet har varit att uppnå önskade effekter på valutaflöden och kapitalbalans. Det nämns att sedan år 1984 har målet varit att statens utlandsskuld inte får öka och att denna norm ligger fast.

Penningpolitiken bedrivs i huvudsak genom att påverka marknadsräntorna. En stark kreditexpansion till följd av den slopade utlåningsregleringen har sannolikt bidragit till att öka den privata konsumtionen. För att motverka det höga efterfrågeläget och den förväntade omsvängningen till följd härav i bytesbalansen har penningpolitiken varit inriktad på att bevara ett relativt högt ränteläge. Höjningen av de kortfristiga räntorna i början av året ledde till ökad räntedifferens gentemot utlandet och betydande valutainflöden. Under fjorton veckor från i slutet av januari noterades ett obrutet valutainflöde på totalt 15,4 miljarder kronor. Räntedifferensen har emellertid minskat och de senaste veckorna har valutainflödet minskat.

I *motionerna Fi112* (m), *Fi113* (c) och *Fi114* (fp) samt i *motion Fi115* av Alf Svensson (c) upprepas de vid flera tillfällen framförda kraven att avregleringen av kreditmarknaden bör fortsätta och bli bestående. Valutaregleringen föreslås avskaffad. Motionärerna anser det särskilt angeläget att ge möjlighet för valutautlänningar att kunna köpa kronobligationer.

Frågan om fortsatt avreglering på de finansiella marknaderna tas upp också i *motion Fi606* av Anne Wibble m. fl. (fp).

I motion Fi112 (m) sägs att normen att staten inte skall låna i utlandet skall gälla även fortsättningsvis med den preciseringen att avståndstagandet gäller upplåning i utländsk valuta. Denna norm innebär att valutaflöden som beror av t.ex. underskott i bytesbalansen omedelbart skall få slå igenom i höjd räntenivå i syfte att stimulera motsvarande upplåning i utlandet av den privata sektorn. Det innebär samtidigt att ett positivt valutaflöde också skall få slå igenom i en lägre räntenivå.

I motion Fi114 (fp) anförs att en räntesänkning är mycket angelägen. Det höga ränteläget är troligen ett resultat av en otillräckligt stram finanspolitik. Förutom att avskaffa valutaregleringen föreslås en utförsäljning av statliga företag, vilket skulle bidra till att dämpa räntenivån.

I motionerna berörs också vissa frågor om sparande och hushållens medverkan för att finansiera budgetunderskottet. Dessa frågor har utskottet behandlat i ett särskilt betänkande (FiU 1986/87:24) om sparande.

Utskottet delar den i propositionen framförda uppfattningen att staten inte skall nettolåna utomlands, dvs. statens utlandsskuld får inte öka.

Utskottet har senast den 7 maj 1987 behandlat (FiU 1986/87:27) motioner

av samma motionärer med yrkanden om att avskaffa valutaregleringen. I betänkandet tillstyrker utskottet med vissa smärre förändringar att valutaregleringen förlängs att gälla ytterligare ett år t.o.m. utgången av juni 1988. Det har under de knappa tre veckor som gått sedan yrkandena behandlades sist inte framkommit något som föranlett utskottet att ändra sin uppfattning. Motionerna avstyrks.

I motion Fi113 (c) yrkas både att valutaregleringen avskaffas och att den del av valutaregleringen som förbjuder valutautlänningar att köpa svenska kronobligationer skall avskaffas. Som motiv för det sistnämnda yrkandet anförs dels att Sverige därigenom skulle kunna hålla en betydligt lägre räntenivå, dels att valutarisken flyttas till de utländska placerarna.

Även denna fråga behandlas i det nämnda betänkandet (FiU 1986/87:27) liksom i ett antal tidigare betänkanden.

Det är enligt utskottet inte givet att en möjlighet för utlänningar att köpa kronobligationer skulle innebära lägre räntor sett över en längre period. Utskottet har utvecklat detta resonemang vid flera tillfällen, senast i betänkandet FiU 1986/87:10.

Motionärerna anför att en fast växelkurs måste vara en orubblig norm för växelkurspolitiken. Tolkas denna norm bokstavligt finns det inte någon valutarisk för staten. Utskottet anser att det inte är ett försvarbart argument för ett land med fasta växelkurser att hävda att staten undviker valutarisker genom att ge ut kronobligationer i utlandet.

De argument som motionärerna framför är således inte hållbara. Utskottet avstyrker motion Fi113 yrkande 9.

Frågor om avregleringen på kreditmarknaden behandlade utskottet senast i betänkande FiU 1986/87:10 som antogs av riksdagen den 11 mars 1987. Utskottet anförde att avsikten med den genomförda kreditpolitiska regleringen självfallet inte är att den skall vara av tillfällig eller begränsad natur. Det innebär emellertid inte att hela den kreditpolitiska lagstiftningen kan avskaffas. En regering måste, anförde utskottet, för att kunna föra en ansvarsfull ekonomisk politik ha tillgång till effektiva kreditpolitiska hjälpmedel. Utskottet har alltjämt samma uppfattning och avstyrker därmed motion Fi606 yrkande 1.

I motion Fi116 (vpk) anförs att räntepolitiken har avgörande betydelse för inflationsutvecklingen och för statsbudgetens saldo. Det är enligt motionärerna nödvändigt med en övergång till lågräntepolitik. Den främjas genom en *sänkning av diskontot.*

Som utskottet anfört styrs penningpolitiken av hänsyn till yttre balansmål. Det kraftiga valutainflödet under första kvartalet har medfört en nedgång i de korta räntorna. När valutainflödet sedermera har avtagit har räntorna återigen stigit. Ränteutvecklingen är således i mycket hög grad beroende av rådande valutasituation.

I vad gäller diskontot har utskottet tidigare konstaterat (FiU 1986/87:10) att det genom de förändringar som skett på kreditmarknaden inte längre har samma normerande betydelse som tidigare. Hushållens in- och utlåningsräntor i bank är dock alltjämt i stor utsträckning knutna till diskontot. Det är dock sannolikt att bankerna och kreditinstituten kommer att utveckla andra jämförelseräntor på samma sätt som skett i andra länder. Övergångsvis kan

dock diskontot antas ha en viss betydelse eftersom det ofta ingår i och reglerar innebörden i vissa överenskommelser och civilrättsliga avtal. Det ankommer på riksbanksfullmäktige att besluta om diskontot. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi116 yrkande 26.

I motion Fi116 (vpk) begärs *förbud mot options- och terminsaffärer* eftersom denna spekulation, som motionärerna benämner det, inte tillför samhällsekonomin något av värde.

Regeringen beslutade den 15 januari 1987 tillkalla en särskild utredare för att utreda frågor som rör optioner avseende bl.a. finansiella instrument (dir. 1987:1). I utredarens uppdrag ingår att kartlägga och beskriva handeln med optioner och andra liknande finansiella instrument samt sätta in denna form av handel i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utredaren bör dessutom lämna förslag på hur marknaden för optioner m.m. skall vara organiserad och vilka regler som skall gälla för handeln där.

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion Fi116 yrkande 5.

Investeringsfonder

Investeringsfonderna bör, föreslås det i *motionerna Fi112* (m) och *Fi114* (fp), släppas fria. Motivet i motion Fi114 (fp) är att investeringarna bör stimuleras. I motion Fi112 (m) motiveras förslaget med att det inte längre är lämpligt att bedriva stabiliseringspolitik som syftar till att kortsiktigt utjämna svängningar i den internationella konjunkturen. Såväl investeringsfonder som investeringsreserven bör därför vara frisläppta.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande.

Regeringen beslutade hösten 1986 i regionalpolitiskt syfte fattat beslut om ett nytt frisläpp av investeringsfonder för byggnadsinvesteringar, där storstadsinvesteringar har undantagits. Detta beslut, i kombination med fortsatta möjligheter att ta i anspråk investeringsfonderna för maskininvesteringar i stödområdet, avsåg att främja en regionalt sett jämnare utveckling över landet.

I juni 1986 beslöt regeringen att tillkalla en utredning om reformerad företagsbeskattning (dir. 1985:30) som skall se över företagsbeskattningen. I detta uppdrag ingår att utvärdera investeringsfondernas effektivitet och utnyttjande.

Med hänvisning till att det får förutsättas att utredningen kommer att pröva formerna för investeringsfondernas utnyttjande avstyrker utskottet motion Fi112 (m) yrkande 4 och motion Fi114 (fp) yrkande 6.

Budgetpolitiken

De senaste årens gynnsamma budgetutveckling består. På några få år har budgetunderskottet, mätt som andel av BNP, minskat med 10 procentenheter. För nästa budgetår beräknas underskottet motsvara endast 3,0 % av BNP.

Medan statens utgifter varje år ökade med i genomsnitt 15 % mellan 1976 och 1982 har den genomsnittliga ökningstakten begränsats till 9 % per år under perioden 1982-1986. Dämpningen beror dels på en stram budgetpoli-

tik, dels på det förbättrade konjunkturläget.

Statens inkomster ökade med i genomsnitt 9 % per år mellan 1976 och 1982. Under den därpå följande fyraårsperioden steg den genomsnittliga ökningstakten till 14 % per år. Uppgången har delvis sin grund i den högre ekonomiska tillväxten. Den sammanhänger emellertid också med att löner och privat konsumtion ökat i en alltför snabb takt för att långsiktigt vara förenlig med samhällsekonomisk balans.

Budgetutvecklingen 1986/87 och 1987/88

Utmärkande för de senaste årens utveckling har också varit att för varje budgetår har under loppet av året ett successivt allt lägre underskott framkommit i de budgetprognoser som fortlöpande görs.

Så är fallet även för *budgetåret 1986/87*. I kompletteringspropositionen anges underskottet nu till 33,6 miljarder kronor, vilket är knappt 10 miljarder kronor mindre än vad som finns upptaget i statsbudgeten för samma budgetår. Denna statsbudget fastställdes av riksdagen i juni 1986. Därefter har utgifterna, inklusive statsskuldräntor, justerats upp med 2,3 miljarder kronor, medan inkomsterna i olika omgångar räknats upp med 11,9 miljarder kronor. Av inkomstökningen beror 3,6 miljarder kronor på att olika former av statliga lån, och då främst bostadslån, har betalats tillbaka i en omfattning som inte förutsetts. En gynnsam vinstutveckling i näringslivet har bidragit till att skatteinkomsterna från juridiska personer ökat med 2,2 miljarder kronor.

En betydande del av inkomstförbättringen sammanhänger med att den nominella löneutvecklingen och ökningen av den privata konsumtionen stigit snabbare än väntat. Detta återspeglar sig i inkomstskatten och i mervärdeskatten som räknats upp med 4,4 resp. 1,8 miljarder kronor, huvudsakligen till följd av att löne- och konsumtionsantagandena fått omprövas. Enbart dessa båda poster svarar alltså för 2/3 av den redovisade saldoförbättringen.

En alltför snabb pris- och löneutveckling har således bidragit till att budgetunderskottet minskat snabbare än väntat. I ett kortare perspektiv ger en sådan utveckling visserligen upphov till ökade skatteinkomster, men förbättringen kommer sedermera – allt övrigt lika – att förbytas i sin motsats, och det av två skäl. För det första är ökningen av skatteinkomsterna till en del endast skenbar eftersom den med viss eftersläpning bortfaller genom avräkningen mot kommunalskattemedel. För det andra får svenskt näringsliv genom kostnadsökningarna ett sämre konkurrensläge, vilket bromsar tillväxten i ekonomin och med viss fördröjning också återverkar på den statliga budgetens utgiftssida genom bl.a. ökat behov av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Den saldoförbättring som efter hand framkommit i de reviderade prognoserna över 1986/87 års budgetutfall bör sålunda enligt utskottets mening snarare ses som en varning än som ett tecken på en gynnsammare utveckling. Förbättringen minskar således på intet sätt kraven på fortsatt stramhet i budgetpolitiken.

Utskottet kan mot denna bakgrund inte dela den uppfattning som kommer till uttryck i *motionFi116* (vpk). Där framhålls att det verkliga budgetunder-

skottet inte är 32 miljarder kronor såsom uppges utan ca 4 miljarder kronor. Med hänsyn härtill anser motionärerna att den nu föreslagna politiken får en återhållande effekt som hämmar såväl en minskning av arbetslösheten som den ekonomiska tillväxten.

Motionärerna har tagit fasta på beräkningarna i den reviderade nationalbudgeten enligt vilka underskottet i statens finansiella sparande kommer att begränsas till 4,1 miljarder kronor under år 1987. Det är en väsentlig förbättring i jämförelse med tidigare år då underskottet legat på en betydligt högre nivå. Sålunda uppgick underskottet i det finansiella sparandet till 43 miljarder kronor under åren 1984 och 1985. Året därpå hade det minskat till 27 miljarder kronor. Den fortsatta förbättring som nu framkommer för år 1987 förklaras dock främst av inkomsterna från engångsskatten på livförsäkringsbolagens förmögenheter – inkomster som väntas uppgå till 15 miljarder kronor och som skall användas för att minska upplåningsbehovet. Enligt utskottets mening kan emellertid den inkomstförstärkningen inte tas till intäkt för att införa lättnader i budgetpolitiken. Utskottet återkommer längre fram i detta betänkande till övriga budgetpolitiska förslag i motion Fi116 (vpk).

De i kompletteringspropositionen redovisade beräkningarna av budgetutfallet för 1986/87 kan komma att behöva jämkas i vissa avseenden. Det har nämligen visat sig att de fyllnadsinbetalningar som gjordes i slutet av april 1987 blivit mer omfattande än man räknat med. Därtill kommer att man nu räknar med att statsskuldräntorna under innevarande budgetår skall begränsas till 64,1 miljarder kronor, vilket är 1,3 miljarder kronor mindre än tidigare. Det är enligt utskottets mening därför rimligt att utgå ifrån att budgetunderskottet under innevarande budgetår blir väsentligt lägre än vad som anges i kompletteringspropositionen.

Tabell 4. Budgetsaldo för budgetåren 1985/86–1987/88
Miljarder kronor, löpande priser

	1985/86 Utfall	1986/87		1987/88	
		Statsbudget	Kompl. prop.	Budget prop.	Kompl. prop.
Inkomster	275,1	293,2	305,1	308,9	318,1
Utgifter exkl. statsskuldräntor	255,4	271,4	273,3	282,8	286,6
Statsskuldräntor	66,5	65,0	65,4	63,0	62,0
Kassamässigt budgetsaldo	**–46,8**	**–43,2**	**–33,6**	**–36,9**	**–30,5**

Även för *budgetåret 1987/88* redovisas nu ett lägre budgetunderskott än vad som angavs i budgetpropositionen i januari. Då beräknades underskottet till 36,9 miljarder kronor. Såsom framgår av ovanstående tabell anges i kompletteringspropositionen nu ett saldo för detta budgetår som är 6,4 miljarder kronor lägre. Även i detta fall är det emellertid rimligt att räkna med att saldot blir ytterligare något lägre, bl.a. med hänsyn till förnyade beräkningar av statsskuldräntorna.

Det är fortfarande oklart i vilken utsträckning riksdagen kommer att godkänna det budgetförslag som kompletteringspropositionen utgår ifrån. Utskottet redovisar på sedvanligt sätt en beräkning över statsbudgetens inkomster för nästa budgetår i ett särskilt betänkande (FiU 1986/87:36). På motsvarande sätt avger utskottet också särskilda betänkanden över utgifterna på statsbudgeten (FiU 1986/87:37) samt statsskuldräntorna under budgetåret 1987/88 (FiU 1986/87:38). Vad gäller budgetutfallet för nästa budgetår hänvisar utskottet till dessa betänkanden.

Långtidsbudgeten

De utvecklingsalternativ som skisseras i årets långtidsbudget överensstämmer i stort med den bild som framkommit vid motsvarande beräkningar de båda senaste åren. Det innebär att i det redovisade lågalternativet fortsätter budgetunderskottet att minska under de närmaste åren, medan man i högalternativet erhåller ett successivt försämrat budgetsaldo.

Årets långtidsbudget täcker perioden fram t.o.m. 1991/92. Liksom tidigare gäller att långtidsbudgeten inte är en prognos utan en teknik för att belysa den automatik som finns inbyggd i statsbudgeten. I långtidsbudgeten visas sålunda hur statens utgifter och inkomster utvecklas under de närmaste fem åren enbart till följd av redan fattade beslut och gjorda åtaganden. Metodiken har emellertid förfinats i årets beräkningar, och man förutsätter nu en anpassning även av vissa bidrag och skatter som saknar indexanknytning men som erfarenhetsmässigt brukar jämkas med hänsyn till prisutvecklingen. Så t.ex. förutsätts numera att barnbidragen höjs i takt med konsumentprisindex liksom skatterna på alkohol och tobak. Vidare förutsätts att inkomstskattekvoten är konstant.

I det gynnsammare beräkningsalternativet – lågalternativet – överensstämmer förutsättningarna i stort med det s.k. balansalternativet i årets långtidsutredning, dvs. de nominella pris- och löneökningarna blir mycket låga och tillväxten god. Högalternativet däremot innebär att priser och löner ökar något snabbare samtidigt som den reala tillväxten begränsas till 1 %. Det bör dock påpekas att det på intet sätt är frågan om några anmärkningsvärda pris- och löneökningar i detta alternativ. Under periodens tre sista år antas sålunda priserna stiga med 4,1 % och timlönen med 5,1 % per år.

Tabell 5. Budgetsaldo i långtidsbudgeten enligt lågalternativet
Löneökning 3,0 %, prisstegring 2,0 % och BNP-tillväxt 2,0 % per år. Inhemska räntenivån fallande till 6,0 % under slutåret.

	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92
Inkomster	318,1	328,7	338,0	346,6	356,4
Utgifter exkl. statsskuldräntor	286,6	296,7	304,1	307,0	316,3
Statsskuldräntor	62,0	64,0	61,0	57,5	60,0
Budgetsaldo	**–30,5**	**–32,0**	**–27,1**	**–17,9**	**–19,9**
i % av BNP	**3,0**	**3,0**	**2,4**	**1,6**	**1,7**

Källa: Rev. finansplan, bil. 1.2

Genom långtidsbudgeten slås än en gång fast vilken avgörande betydelse den allmänna ekonomiska utvecklingen har för statsfinansernas utveckling. De tämligen små skillnaderna i beräkningsförutsättningarna för de båda alternativen illustrerar på ett slående sätt hur nödvändigt det är med en god tillväxt samt låga pris- och löneökningar för att ansträngningarna att få ner budgetunderskottet skall lyckas. Lågalternativet ger upphov till en viss fortsatt förbättring medan budgetunderskottet i högalternativet ånyo ökar i såväl nominella som reala termer.

Diagram 2. Budgetsaldots utveckling 1986/87–1991/92 enligt långtidsbudgeten
Miljarder kronor, löpande priser

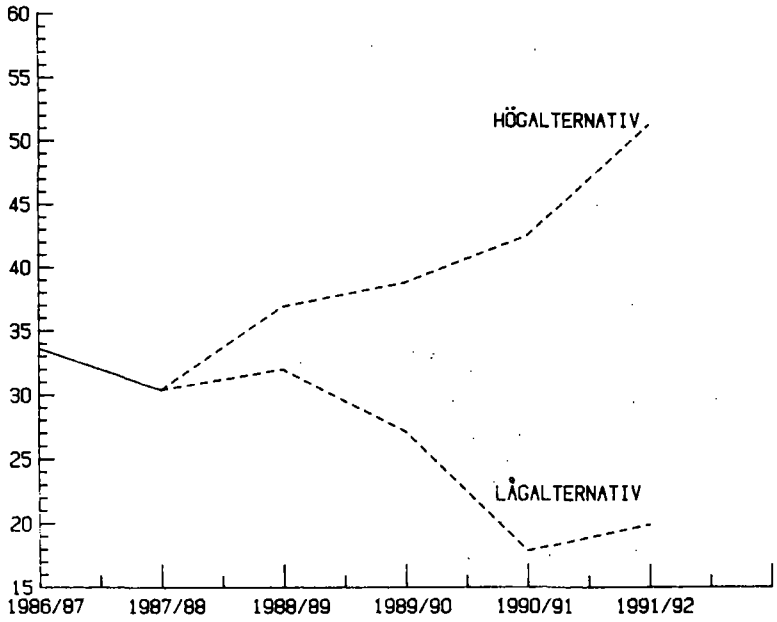

Källa: Finansdepartementet

Man måste vid en bedömning av resultatet vara medveten om att långtidsbudgeten är en mekanisk konsekvensberäkning, i vilken hänsyn inte tas till det dynamiska samspelet mellan budgeten och samhällsekonomin i stort. En något mindre gynnsam allmänekonomisk utveckling skulle leda till att saldoförsämringen i högalternativet blir större än vad beräkningarna utvisar till följd av minskade inkomster och stigande utgifter.

Mot denna bakgrund är det oroande att de senaste årens ekonomiska utveckling snarare överensstämmer med förutsättningarna för högalternativet än med dem som gäller för lågalternativet. Denna omständighet ser utskottet som en bekräftelse på hur angeläget det är att uppnå en mer dämpad och balanserad pris- och löneutveckling.

Som framgår av diagrammet förbättras statens finansiella sparande i långtidsbudgetens lågalternativ. Uppgången motverkas emellertid av att det finansiella sparandet i främst AP-fonden försvagas på grund av att pensions-

utbetalningarna ökar avsevärt snabbare än fondavkastningen och inkomsterna från avgifter. Behovet av en stram finanspolitik kvarstår därför även i detta gynnsammare utvecklingsalternativ. Dessutom skärps kraven på en sådan politik mot slutet av perioden med hänsyn till att statens budgetunderskott då ånyo väntas växa även i lågalternativet.

En gynnsam ekonomisk utveckling ger således väsentligt bättre förutsättningar för att få ner budgetunderskottet. Trycket på penningpolitiken måste minska. Den offentliga sektorns sparande måste förbättras. Så t.ex. framhålls i 1987 års långtidsutredning att en sådan förbättring är nödvändig för att ge utrymme åt näringslivets investeringar som framöver behöver öka med 3,5 % per år.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till budgetpolitiska riktlinjer bör enligt utskottets mening prövas i skenet av dessa omständigheter.

Riktlinjer för budgetpolitiken

I kompletteringspropositionen erinras om den snabba nominella lönestegringen och om att riksdagsbehandlingen av regeringens tidigare framlagda budgetförslag resulterat i en försvagning av budgeten. Det är därför nödvändigt att förstärka budgetpolitiken, sägs det.

Mot denna bakgrund föreslås i propositionen att ersättningen till kommunerna för avskaffandet av den kommunala företagsbeskattningen skall reduceras med ca 360 milj. kr. fr.o.m. år 1988. Av rättviseskäl föreslås vidare dels att effekterna av 1988 års fastighetstaxering för hyresfastigheter inte skall få fullt genomslag på fastighetsskatten, dels att en motsvarande höjning av fastighetsskatten skall ske för övriga fastighetstyper. Detta förslag, som för budgetåret 1987/88 beräknades tillföra statskassan 0,5 miljarder kronor, har dock indirekt återtagits genom motion 1986/87:Sk175 av Jan Bergqvist m.fl. (s). I övrigt föreslås i propositionen bl.a. en höjning av bilaccisen fr.o.m. den 15 juni – vilket väntas öka statsinkomsterna med knappt 500 milj. kr. – samt en breddning av basen för omsättningsskatten på aktier. Denna skatt skall i fortsättningen också omfatta s.k. indexoptioner samt terminskontrakt som avser aktier, aktieindex och konvertibla skuldebrev.

Finansministern erinrar också om de principer som har varit vägledande för de senaste årens strama utgiftsprövning och som alla utgår från det förhållandet att utrymmet för nya kostnadskrävande reformer är mycket begränsat. Den fortgående samhälleliga utvecklingen ställer emellertid successivt nya krav på den offentliga sektorn. Samtidigt gäller att andra sedan länge existerande system och program gradvis kan ha blivit mindre angelägna.

Sett mot denna bakgrund krävs enligt finansministern en väsentlig ambitionshöjning i arbetet med att systematiskt utvärdera effektiviteten i resursutnyttjandet. Riksrevisionsverket, statskontoret och expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) har gjort en rad utvärderingar av detta slag. Utskottet har tidigare i annat sammanhang betonat vikten av att resultatet av sådana undersökningar tas till vara (FiU 1986/87:3 y). Utskottet delar därför finansministerns bedömning att det är nödvändigt att sådana

utvärderingar i högre grad än hittills blir föremål för en konstruktiv och systematisk diskussion mellan regeringskansliet, RRV, statskontoret och berörda myndigheter.

En annan fråga som tas upp i propositionen gäller de statliga lönekostnaderna. Enligt utskottets mening är det angeläget att den med nödvändighet restriktiva prövningen av statens utgifter kan göras så heltäckande som möjligt. Statens lönekostnader, som utgör en betydande del av statens totala kostnader, kan därvid inte tillåtas utgöra något undantag. Som framgår av det tidigare avsnittet om lönebildningen anser utskottet det motiverat att regeringen inför varje avtalsrörelse skall klargöra vilket totalt lönekostnadsutrymme som den anser föreligga för den statliga sektorn.

Utskottet övergår nu till att behandla de förslag till alternativa riktlinjer för budgetpolitiken som har redovisats i olika partimotioner. I allt väsentligt knyter dessa förslag an till vad resp. parti förespråkade vid behandlingen av budgetpropositionen.

Moderata samlingspartiet åberopar sålunda i *motion Fi112* sitt i januari framlagda budgetalternativ, vars huvudinriktning är att omfattande utgiftsbegränsningar skall kombineras med långtgående skattesänkningar.

Enligt motionärerna är det av stor betydelse för den svenska ekonomins utvecklingsmöjligheter att såväl inkomstsidan som utgiftssidan på statsbudgeten minskas i reala termer. I motsats till regeringen hävdar motionärerna att målet inte bör vara att långsiktigt skapa ett permanent överskott i den konsoliderade offentliga sektorns finanser. Det sparande och den kapitalbildning som krävs för näringslivets behov bör i stället ske i företagen och i hushållen.

Skattetrycket bör sänkas i första hand genom en marginalskattereform i tre etapper enligt den modell som motionärerna föreslagit i annat sammanhang. Utskottet noterar att motionärerna inte upprepar kravet att skattetrycket skall sänkas med 5 procentenheter under den kommande femårsperioden.

Motionärerna hänvisar till det detaljerade och mycket omfattande besparingsprogram som man presenterade i januari och som är avsett att finansiera den första etappen av skattesänkningarna.

De upprepar också sitt tidigare påstående om att avvägningen mellan föreslagna besparingar och skattesänkningar skulle vara gjord på ett sådant sätt att hushållens ekonomiska situation inte försämras. Åtstramningen träffar i stället staten, kommunerna, företagen och utlandet, hävdar motionärerna.

När utskottet tidigare i år behandlade denna fråga kunde utskottet bekräfta att motionärernas besparingsförslag till viss del riktade sig mot de angivna områdena. Bl.a. skulle kommunerna få vidkännas omfattande indragningar och stödet till de fattiga länderna skulle beskäras. Näringslivet och staten skulle också, om än i begränsad utsträckning, beröras av nedskärningarna.

Det som enligt utskottets mening utmärkte förslaget var emellertid att den helt övervägande delen av nedskärningarna hade sin udd riktad mot transfereringarna till hushållen och mot de sociala trygghetssystemen. Hushållens ekonomiska situation skulle därmed ofrånkomligen komma att

försämras. Omfattande besparingar föreslogs inom sjuk- och föräldraförsäkringen. Även arbetslöshetsersättningen skulle begränsas kraftigt liksom räntebidragen till flerfamiljshus. Moderata samlingspartiet avvisade dessutom den föreslagna extra höjningen av pensionsnivåerna den 1 juli 1987 samt motsatte sig förbättringen av förmånerna inom delpensionssystemet.

För hushållen *sedda som grupp* skulle dessa indragningar till viss del uppvägas av de förslag till skattesänkningar som motionärerna samtidigt förordar. Men medan besparingarna görs bland de svaga och utsatta grupperna i samhället riktar sig motionärernas skattesänkningsförslag i första hand till de mer välbeställda – till dem med höga inkomster och stora avdrag, till dem med stora förmögenheter och egna villor samt till dem som köper och säljer aktier. Den sammantagna effekten av skattesänkningarna och utgiftsbegränsningarna skulle med andra ord ge upphov till en betydande omfördelning av resurser mellan olika hushållsgrupper.

Skattesänkningar och utgiftsbegränsningar är i moderata samlingspartiets budgetalternativ två helt överordnade mål. De fördelningspolitiska konsekvenser detta synsätt för med sig berörs inte alls i motionerna. Skattehöjningar avvisas direkt oavsett vilka motiv som ligger bakom förslagen. Så är t.ex. fallet med det nu aktuella förslaget om en höjning av bilaccisen som tillkommit i stabiliseringspolitiskt syfte. Trots att motionärerna är mycket kritiska mot regeringens – enligt deras mening – alltför svaga stabiliseringspolitik förkastas detta förslag. Konsumtionen borde, anser de, ha bromsats tidigare genom neddragningar av de offentliga utgifterna. Såvitt utskottet förstår kan detta inte innebära annat än att motionärerna nu anser att ytterligare neddragningar bör göras i de *statliga transfereringarna*. Den *egentliga statsverksamheten* har ju tidigare i endast begränsad utsträckning omfattats av motionärernas besparingsförslag. Trots deras principiella syn på behovet av utgiftsbegränsningar har de tvärtom visat sig beredda att bygga ut just detta område. Så t.ex. har moderata samlingspartiet under vårens riksdagsarbete dels föreslagit vissa ytterligare förstärkningar till högskoleenheterna, dels förordat att försvaret skall tillföras 2,5 miljarder kronor utöver vad regeringen föreslagit för den närmaste femårsperioden.

Utskottet har tidigare påtalat att den av motionärerna förordade budgetpolitiken inte bara är felaktig utan också direkt orättfärdig. Särskilt utmanande blir den om man studerar budgetförslagets mer långsiktiga konsekvenser. Till saken hör nämligen att besparingsförslagen förutsätts ge full effekt tämligen omgående. Skattesänkningarna får däremot under det första budgetåret endast begränsade återverkningar på statsbudgetens inkomstsida. Avgörande är också att en betydande del av de besparingar som skall finansiera skattesänkningarna är av engångsnatur. Redan efter ett år kommer därför budgeten att försvagas och underskottet successivt att växa i takt med att skattesänkningarna får genomslag på budgeten. Skall budgetunderskottet kunna behållas oförändrat även efter budgetåret 1987/88 krävs således fortsatta mycket långtgående neddragningar av statsbudgetens utgifter.

Utskottet har med hänvisning till de här återgivna omständigheterna tidigare avstyrkt motionärernas förslag till riktlinjer för budgetpolitiken. Vårens fortsatta riksdagsarbete har på intet sätt givit utskottet anledning att

ompröva denna uppfattning. Utskottet avstyrker därför motion Fi112 (m) yrkande 2.

Folkpartiets förslag i fråga om budgetpolitiken bygger enligt vad som sägs i *motion Fi114* på insikten att Sverige nått skattetaket och att fortsatta skattehöjningar därför är skadliga för den svenska ekonomin. Ambitionen bör i stället vara att på sikt åstadkomma en sänkning av skattetrycket. Mot denna bakgrund avvisar motionärerna de förslag till skattehöjningar som regeringen nu föreslår.

Motionärerna framhåller att de under en följd av år förespråkat en budgetpolitik inriktad på att minska utgifterna för att därigenom skapa utrymme för både minskat budgetunderskott och vissa skattesänkningar. De nämner att deras i januari 1987 framlagda budgetförslag för nästa budgetår var utformat på detta sätt. Om riksdagen hade följt folkpartiets förslag skulle de nu föreslagna skattehöjningarna inte blivit aktuella, hävdar man. Enligt motionärernas uppfattning visar regeringens politik återigen hur senfärdighet och uteblivna besparingar leder till plötsliga skattehöjningar.

Utskottet delar inte motionärernas synsätt. Eftersom oppositionspartierna inkl. folkpartiet mer eller mindre konsekvent motverkat regeringens förslag till utgiftsbegränsningar har regeringen nu tvingats föreslå andra indragningar för att förhindra att budgetpolitiken försvagas. Utskottet vill bestämt tillbakavisa motionärernas påstående att de nu aktuella indragningarna skulle vara föranledda av senfärdighet från regeringens sida.

Utskottet vill erinra om några av konsekvenserna av motionärernas principiella avståndstagande från alla skattehöjningar oavsett syfte. Enligt utskottets mening kan inte statsmakterna helt frånhända sig rätten att i t.ex. stabiliseringspolitiskt syfte vidta åtgärder som påverkar efterfrågan i ekonomin. Det bör vara möjligt att inom ramen för ett i stort sett oförändrat skattetryck omfördela beskattningen. Förbehåller sig statsmakterna inte denna rätt beskärs handlingsutrymmet samtidigt som möjligheterna att föra en stram och väl avvägd finanspolitik försvåras. De snabbt stigande budgetunderskotten under andra hälften av 1970-talet och början av 1980-talet kan, som utskottet ser det, tjäna som en god illustration av detta förhållande. Då var regeringen inte handlingskraftig nog att bromsa de snabbt stigande statsutgifterna utan var i stället ensidigt inriktad på att sänka skatter och motverka olika former av skattehöjningar.

Utskottet vill också erinra om att när utskottet tidigare avvisat folkpartiets förslag till budgetpolitiska riktlinjer har det skett med hänvisning till att de föreslagna besparingarna inneburit långtgående försämringar av sociala trygghetssystem eller haft en sådan inriktning att de kunde förväntas försvåra en lugn avtalsrörelse. I detta avseende avviker inte motionärernas nu aktuella förslag till budgetpolitiska riktlinjer från vad som tidigare förordats. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi114 (fp) yrkande 2.

Centerpartiet hänvisar i *motion Fi113* till det budgetalternativ som man tidigare redovisat i en reservation i finansutskottets betänkande FiU 1986/87:10 om den ekonomiska politiken. Motionärerna säger sig förorda en sådan politik i varje enskilt fall och med de motiveringar härför som de lämnat.

I sin tidigare ekonomisk-politiska motion föreslog centerpartiet bl.a. att skatteutjämningssystemet skulle ges en annan inriktning än den regeringen hade förordat. Bl.a. ville motionärerna kraftigt höja de generella skatteutjämningsbidragen och i stället avveckla den kompensation som utgår med anledning av att den kommunala företagsbeskattningen slopats. Motionärernas budgetberäkningar byggde på förutsättningen att denna kompensation skulle avvecklas redan den 1 juli 1987. Trots att bidraget därmed skulle komma att upphöra mitt under kommunernas löpande verksamhetsår ifrågasatte utskottet inte beräkningarna utan godtog dem på denna punkt. Detsamma gäller motionärernas förslag om en generell minskning av de specialdestinerade bidragen till kommunerna "med undantag för bidragen till skolan" och "bidragen till sjukvården för kommuner som är sjukvårdshuvudmän". Även på denna punkt godtog utskottet att motionärerna tillgodoräknade sig effekterna av att de ville minska dessa statsbidrag med uppemot 10 % räknat från den 1 januari 1988. Nedskärningarna skulle bl.a. omfatta statsbidragen till sådana områden som den kommunala barnomsorgen, barnfamiljernas bostadsbidrag, pensionärernas bostadstillägg (KBT), kommunernas sysselsättningsskapande åtgärder och kommunernas insatser för flyktingar.

Motionärerna hävdar nu att de står fast vid inte bara dessa utan även övriga förslag och tillgodoräknar sig därför besparingseffekten av dem.

Utskottet vill med hänsyn härtill erinra om att centerpartiet under vårens riksdagsbehandling frånträtt sin uppfattning att kompensationen för slopad kommunal företagsbeskattning skall avvecklas redan den 1 juli 1987. Liksom övriga borgerliga partier anser centerpartiet nu att denna kompensation skall avskaffas först år 1988. Detta innebär en kraftig försvagning av motionärernas budgetalternativ för budgetåret 1987/88. Vidare kan utskottet inte finna att motionärerna genom yrkanden eller andra markeringar i berörda fackutskott har stått fast vid sitt krav på en generell nedsättning av statsbidragen till olika kommunala områden fr.o.m. år 1988. Även på denna punkt uppkommer därmed en kraftig åderlåtning av motionärernas budgetalternativ, motsvarande drygt 1,8 miljarder kronor.

Därtill kommer att centerpartiet i sin nu aktuella motion tillgodoräknat sig besparingseffekten av vissa förslag två gånger. Det gäller bl.a. förslag om avveckling av vissa räntebidrag samt förslag om höjd energiskatt på oljor.

Då utskottet tidigare behandlade motionärernas förslag om en generell minskning av de specialdestinerade statsbidragen till kommunerna ville utskottet i och för sig inte ifrågasätta att vissa specialdestinerade statsbidrag kunde behöva omprövas. Enligt utskottets mening skulle motionärernas krav på en drastisk och omedelbart verkande omläggning av bidragsgivningen otvetydigt komma att inverka på kommunernas verksamhet och på deras långsiktiga planering. Utskottet såg det som en påtaglig brist att motionärerna över huvud taget inte hade berört denna aspekt i sin januarimotion.

När centerpartiet genom praktiskt handlande i riksdagsarbetet nu visat att de inte står fast vid sina tidigare förslag på detta område tolkar utskottet det som att man kommit till insikt om bristerna i det egna budgetalternativet. Svagheterna i detta framgår också av de ovannämnda dubbelräkningarna.

Det finns anledning att erinra om den kritik som utskottet tidigare riktat

mot det sätt på vilket motionärerna avser att finansiera sina ökade åtaganden. Sitt största inkomsttillskott erhåller de genom en omfördelning av arbetsgivaravgifterna. Centerpartiet föreslår sålunda att ATP-avgiften och delpensionsavgiften sänks med 0,2 resp. 0,3 procentenheter och att folkpensionsavgiften i stället höjs i motsvarande mån, dvs. med 0,5 procentenheter. Rent praktiskt medför detta att statsbudgeten tillförs ca 2,0 miljarder kronor och att AP-fonden och delpensionsfonden går miste om motsvarande inkomster. Innebörden är att AP-fondens och delpensionsfondens medel används för att finansiera löpande utgifter på statsbudgeten.

Andra mer betydande inkomstförstärkningar erhåller motionärerna genom olika former av miljöavgifter och energiskatter. Denna arsenal av nya skatter och avgifter föreslås nu i motion Fi113 bli utökad med ytterligare en skatt – en uranskatt som är avsedd att tas ut med 1 öre per kWh insatt bränsle vid produktion av kärnkraftsel och som enligt motionärerna beräknas ge en årlig intäkt på ca 2 miljarder kronor. Gemensamt för dessa skatter och avgifter är att de skall finansiera bl.a. motionärernas förslag om sänkt inkomstskatt. Samtidigt skall de fungera som ekonomiskt styrmedel i miljö- och energipolitiken, vilket på sikt medför att skatteunderlaget minskar. Sedda utifrån det perspektivet kan emellertid skatterna och avgifterna rimligtvis inte väntas ge statskassan ett varaktigt tillskott av någon större betydelse. Det är därmed också, som utskottet ser det, mindre lämpligt att i alltför stor utsträckning förlita sig på denna typ av inkomstförstärkningar vid finansiering av nya bestående utgiftsåtaganden.

I motion Fi113 upprepar motionärerna sina tidigare väckta besparingsförslag på det bostadspolitiska området (yrkandena 19–21). Samma förslag har emellertid tidigare i vår avstyrkts av riksdagen. Finansutskottet har i dessa frågor ingen annan uppfattning än den bostadsutskottet givit uttryck åt vid sin behandling av motion Bo257 yrkandena 5–7 (BoU 1986/87:10 och 20, rskr. 1986/87:248).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi113 (c) yrkandena 2, 19, 20 och 21.

Vänsterpartiet kommunisterna pekar i sin *motion Fi116* på att man i kompletteringspropositionen räknar med att budgetsaldot för nästa budgetår skall förbättras med 6,5 miljarder kronor framför allt beroende på den snabbare löneutvecklingen. Trots denna förbättring strävar – anför motionärerna – regeringen vidare mot ytterligare minskat underskott, fastän en sådan politik får en återhållande effekt på samhällsekonomin. Tillväxten hålls, enligt motionärerna, tillbaka inom viktiga samhällssektorer, vilket medför en press uppåt på arbetslösheten.

I avsnittet om budgetutvecklingen 1986/87 och 1987/88 har utskottet kommenterat och avvisat motionärernas slutsatser av budgetförbättringen. Utskottet har vidare i sina nyss gjorda kommentarer till utfallet av långtidsbudgeten betonat behovet av en fortsatt stram finanspolitik trots de förbättringar som kan skönjas i statens finansiella sparande. Utskottet kan med andra ord inte instämma i den kritik som motionärerna riktar mot den förda budgetpolitiken.

Motionärerna återkommer med sitt tidigare framförda förslag om en

höjning av omsättningsskatten på aktier till 6 %, dvs. med 4 procentenheter. Motionärerna räknar med att en sådan höjning skall tillföra statskassan 6 miljarder kronor, ett belopp som de i första hand vill utnyttja för att dels öka livsmedelssubventionerna, dels ge ut ett specialdestinerat bidrag till åtgärder avsedda att stimulera arbete, vård och omsorg i den kommunala sektorn. Motionärerna begär också att intäkterna från höjningen av bilaccisen skall tillföras den kollektiva trafiken. Slutligen förordar de en betydande uppräkning av statsbidragen till kommunerna. Den kommunala sektorn bör enligt deras mening få expandera med 3 % per år för att kunna motsvara de stora krav som enligt motionärerna ställs på sysselsättnings-, regional- och fördelningspolitiken.

Den sanering som statens finanser genomgått under senare år har blivit möjlig tack vare en mycket stram budgetpolitik. Motionärerna förespråkar en politik med motsatt inriktning. De vill kraftigt öka statens utgifter och skatter. Tillsammans med de andra åtgärder som motionärerna föreslagit tidigare i år uppkommer i deras budgetförslag ett väsentligt ökat underskott. Motionärernas budgetalternativ bidrar därmed inte bara till att höja skattetrycket. Det försämrar också bytesbalansen, driver upp inflationen och pressar upp räntenivån, vilket skulle bromsa fortsatt ekonomisk tillväxt. Utskottet avvisar en politik med en sådan inriktning.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi116 (vpk) yrkande 2.

Utskottet vill *sammanfatta sin syn på budgetpolitiken* på följande sätt.

Kravet på en mycket stram budgetpolitik kvarstår oförändrat. Betydande framsteg har visserligen gjorts under senare år, men betydande obalanser kvarstår i ekonomin. Några lättnader i budgetpolitiken kan därför inte tillåtas.

Vårens budgetarbete i riksdagen har visat att det föreligger betydande svårigheter att uppnå breda lösningar kring olika besparingsförslag. Det gäller även på de områden där det hos de olika partierna finns en uttalad vilja att åstadkomma besparingar. Till följd härav har i vissa fall väl avvägda besparingsförslag kommit att ersättas med provisoriska lösningar.

De budgetalternativ som presenteras i motionerna Fi112 (m), Fi113 (c), Fi114 (fp) och Fi116 (vpk) öppnar inte väg för nya alternativa lösningar som kan bidra till att skapa större enighet. I motionerna finns få gemensamma besparingsförslag. Såsom framgår av den redovisade genomgången av motionerna har utskottet av skilda skäl inte heller kunnat ställa sig bakom dessa förslag. Detsamma gäller för övrigt det förslag till budgetpolitiska riktlinjer som återfinns i *motion Fi115* (yrkande 6) av Alf Svensson (c). Utskottet avstyrker således även detta yrkande.

Utskottet ser med oro på möjligheterna att under de närmaste åren åstadkomma den breda uppslutning som erfordras för en framgångsrik tillväxtpolitik.

Riksdagen har vid upprepade tillfällen under senare år lagt fast vissa principer som varit vägledande för prövningen av statsbudgetens utgifter. Dessa principer bör alltjämt gälla. De innebär att:

- Endast de allra mest angelägna reformerna bör genomföras. Omfattning-

en av sådana utgiftsökningar måste hållas nere samtidigt som de finansieras genom att andra utgifter minskas.
- Utgiftsbegränsningar måste åstadkommas på vissa områden.
- Arbetet med att begränsa utgiftsautomatiken måste fortsätta.
- Åtgärder måste vidtas för att effektivisera den offentliga verksamheten och i vissa fall förändra dess organisationsformer.
- En fortgående omprövning av existerande utgiftsprogram och verksamheter måste göras.
- Det totala skattetrycket får inte öka.

Till dessa principer bör nu också läggas att regeringen inför varje avtalsrörelse bör klargöra vilket totalt lönekostnadsutrymme som den anser föreligga för den statliga sektorn.

Som utskottet tidigare framhållit är det också av stor vikt att resultatet av olika undersökningar av myndigheternas verksamhet tas till vara. Nya vägar bör sökas för att de synpunkter som kommer fram i sådana undersökningar verkligen skall bli föremål för en konstruktiv och systematisk diskussion mellan berörda myndigheter, regeringskansliet och de utredande organen.

Finansfullmakten och statliga kreditgarantier m.m.

I propositionen lämnar föredraganden en redogörelse för i vilken utsträckning regeringen har *utnyttjat finansfullmakten*. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att återkomma i frågan om den av riksdagen begärda översynen av finansfullmakten och andra konjunktur- och arbetsmarknadspolitiskt motiverade bemyndiganden. Redogörelsen föranleder i övrigt inget uttalande från utskottets sida.

Genom finansfullmakten bemyndigas regeringen att under ett budgetår besluta om utgifter intill ett visst belopp om arbetsmarknadsläget kräver det. Beloppsgränsen har sedan budgetåret 1983/84 varit 2,5 miljarder kronor. Fullmakten får användas för att tidigarelägga, utvidga eller påskynda statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på statsbudgeten. Regeringen kan också använda den för bidrag till kommunala projekt för investeringar och sysselsättning. Bidragsprocenten får därvid fastställas med hänsyn till ändamålet men inte överstiga 75 %. Vidare får finansfullmakten användas för bidrag till näringslivet och bostadssektorn. I dessa sammanhang får gällande bidragssatser tillfälligt höjas till högst 75 %.

I propositionen föreslås att regeringen skall ges möjlighet, om arbetsmarknadsläget kräver det, att utnyttja finansfullmakten för ytterligare två ändamål, nämligen för arbetsmarknadsutbildning och för insatser med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia. Vad beträffar den sistnämnda typen av insatser är det, enligt föredraganden, i dagsläget svårt att uppskatta både eventuella behov och omfattningen av sådana insatser, varför denna bedömning måste anstå tills läget bättre kan överblickas. I propositionen föreslås därför att regeringen skall inhämta riksdagens bemyndigande att tillfälligtvis få utnyttja finansfullmakten för att täcka det resurstillskott som kan bli nödvändigt.

I *motion A107* av Alf Wennerfors m.fl. (m) avvisas detta förslag. Enligt motionärerna finns det ingen anledning att dölja att den svenska handelsboj-

kotten innebär uppoffringar för oss själva. Det är därför, som motionärerna ser det, olämpligt att kostnaderna för bojkotten "göms" inom finansfullmakten. Regeringen bör därför, hävdar motionärerna, återkomma till riksdagen med förslag till anslag på tilläggsbudget för att täcka dessa kostnader.

Utskottet får med anledning härav framhålla följande. Såsom föredraganden framhåller kan det i dagsläget vara svårt att uppskatta behovet och omfattningen av de åtgärder som erfordras med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika. Samtidigt är det, enligt utskottets mening, önskvärt att regeringen kan upprätthålla en hög beredskap i detta avseende. Om man, i enlighet med motionärernas förslag, skulle välja att anvisa medel på tilläggsbudget, kan resurser disponeras för detta ändamål tidigast under senhösten 1987. Några möjligheter att dessförinnan möta snabbt aktualiserade behov skulle inte föreligga. Utskottet ser för sin del ingen anledning att på detta sätt begränsa regeringens handlingsberedskap allra minst som riksdagen på sedvanligt sätt i efterhand kommer att få en redogörelse för hur finansfullmakten har utnyttjats. Utskottet avstyrker således yrkandena 10 och 11 i motion A107 (m) och tillstyrker förslaget att regeringen på angivet sätt ges *vidgad möjlighet att utnyttja finansfullmakten*.

I centerpartiets *motion Fi113* föreslås att finansfullmakten skall begränsas till 1 500 milj. kr. Med tanke på det låga utnyttjandet finns det inte anledning att bevilja ett större belopp. Skulle större behov uppkomma bör regeringen få återkomma till riksdagen, anser motionärerna.

Utskottet vill erinra om den översyn som riksdagen begärt och som för närvarande pågår av systemet med finansfullmakten och övriga konjunktur- och arbetsmarknadspolitiskt motiverade bemyndiganden. Syftet med översynen är dels att begränsa antalet bemyndiganden, dels att fastställa en för finansfullmakten och övriga liknande bemyndiganden gemensam beloppsmässig ram. Riksdagen skulle därigenom få en bättre överblick och kontroll över vilka bemyndiganden som gäller. Den av motionärerna föreslagna beloppsbegränsningen skulle inte stärka riksdagens ställning i detta avseende. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon förändring av storleken på finansfullmakten i avvaktan på att översynen slutförts. Utskottet tillstyrker regeringens förslag att *finansfullmakten* fastställs till 2 500 milj. kr. för budgetåret 1987/88 och avstyrker motion Fi113 (c) yrkande 23.

Vad föredraganden anfört i propositionen om *statliga kreditgarantier* (mom. 18), om *statens avkastningsränta och statens utlåningsränta* (mom. 16) samt om *finansieringen av ökade lönekostnader i samband med mindre omorganisationer av statliga myndigheter* (mom. 20) föranleder inget uttalande från utskottets sida.

I den under allmänna motionstiden väckta *motionen Fi417* av Anne Wibble m.fl. (fp) begärs att medelstilldelningen under posten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto* skall minskas med 65 milj. kr. under förutsättning av att riksdagen bifaller folkpartiets yrkande om 8 000 fler gymnasieplatser.

Utskottet vill med hänsyn härtill erinra om att Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto är en budgetpost som används för att man redan i statsbudgeten skall kunna redovisa en total budgetbelastning som så nära som möjligt ansluter sig till det väntade utfallet. På denna post förs sådana

utgifter och inkomster upp för vilka konkreta förslag ännu inte föreligger eller där beloppen inte exakt kan beräknas.

I budgetpropositionen fördes Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto upp med 9 miljarder kronor för budgetåret 1987/88. Genom de särpropositioner som lagts under våren har belastningen på utgiftsanslagen ökat. Till följd härav har i kompletteringspropositionen beloppet jämkats till 7 miljarder kronor. Dylika förändringar görs enligt praxis alltid med ett belopp som avrundas till närmaste miljard kronor. Den av motionärerna begärda jämkningen är med andra ord så liten att den inte skulle få något genomslag. Med hänvsning härtill avstyrker utskottet motion Fi417 yrkande 3 (fp).

Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.

De riktlinjer som enligt utskottets mening bör gälla för budgetpolitiken innebär bl.a. att särskilda restriktioner läggs på lönekostnadsökningarna inom statlig verksamhet. Utskottet har i ett tidigare avsnitt angivit vilka allmänna principer som därvid bör gälla och hur dessa skall tillämpas (se avsnittet om lönebildning). Såsom framgår av vad som där sägs kan restriktionerna komma att påverka såväl medelstilldelningen till myndigheterna som de taxor de har rätt att ta ut. Bl.a. kan myndigheterna inte längre påräkna full kompensation om lönekostnadsökningarna går utöver den nivå som regeringen i förväg angivit. För att under löpande budgetår kunna täcka merkostnader av detta slag förfogar regeringen över särskilda täckningsanslag.

I bilaga 9 till årets budgetproposition har regeringen under punkt F 8 föreslagit riksdagen att till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.* för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 2 miljarder kronor. Anslagsbeloppet, som är rent schablonmässigt beräknat, är i princip avsett att täcka de merkostnader som uppkommer inom statsförvaltningen till följd av nya löneavtal m.m. Täckningsanslaget omfattar dock inte affärsverken, ej heller det militära försvaret och civilförsvaret. I budgetpropositionen understryker föredraganden att anslagsbeloppet inte skall ses som en prognos över de kommande löneförhandlingarna.

Utskottet får för egen del anföra följande. Den av regeringen föreslagna medelsanvisningen på täckningsanslaget är densamma som har gällt under de tre senaste budgetåren. Beloppet är schablonmässigt beräknat. Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag på denna punkt utan tillstyrker att 2 miljarder kronor anvisas till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.

Mot bakgrund av att lönesumman ökat snabbare än man tidigare räknat med förordas i kompletteringspropositionen att vissa större förslagsanslag skall justeras med hänsyn till denna uppgång. I enlighet härmed föreslås att bl.a. anslagen *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* och *Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag* skall räknas upp med 1,0 resp. 0,2 miljarder kronor.

Riksdagen har med anledning av budgetpropositionen tidigare anvisat 15 070 milj. kr. till Bidrag till driften av grundskolor m.m. under budgetåret 1987/88 (UbU 1986/87:12, rskr. 1986/87:185). Utskottet biträder förslaget att

utöver detta belopp anvisa 1 000 milj. kr.

Medelsberäkningen under anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag grundas på den genomsnittligt utbetalade dagpenningens storlek och på antaganden om arbetslöshetens framtida omfattning. Dagpenningens storlek påverkas inte automatiskt av förändringar i lönesumman. Utskottet gör ingen annan bedömning av arbetslöshetens framtida omfattning än den som ligger till grund för riksdagens tidigare medelsanvisning på detta anslag. Mot denna bakgrund finner utskottet inte anledning att nu anvisa ytterligare medel för detta ändamål. Utskottet avstyrker således bifall till moment 14 i propositionen.

Arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten

Arbetsgivarinträde innebär att den statligt anställde i stället för sjukpenning och föräldrapenning uppbär lön från arbetsgivaren. Med undantag för affärsverken, exportkreditnämnden och stiftsnämnderna tillgodoförs statsverket men ej de enskilda myndigheterna ersättning via riksförsäkringsverket. Med hänsyn härtill kompenseras dessa myndigheter genom en lägre ersättning för arbetsgivaravgifter, det s.k. lönekostnadspålägget. Förvaltningsmyndigheterna kompenseras emellertid genom detta endast för en genomsnittlig frånvaro.

I *motion 1986/87:Fi803* av Yngve Wernersson (s) framhålls att systemet med arbetsgivarinträde kan vid temporär hög frånvaro skapa svårigheter för myndigheterna – särskilt i små förvaltningar – att fullfölja sina uppgifter då ekonomiska förutsättningar saknas för att anställa vikarier. Vidare anförs i motionen att kvinnor i fertil ålder riskerar att diskrimineras på grund av befarad framtida frånvaro för barnafödande och vård av sjukt barn etc. Motionären begär en översyn av systemet med arbetsgivarinträde.

I propositionen framhålls att ett sätt att undvika sådana olägenheter som anges i motionen är att återföra ersättningen från försäkringskassorna till förvaltningsmyndigheterna. Därigenom förbättras även möjligheterna att bedriva bl.a. statlig lokalvård i konkurrens med privata företag på lika villkor. En sådan ändrad ordning förutsätter dock en höjning av lönekostnadspålägget inom ramen för oförändrade anslag. Det anförs i propositionen att möjligheterna att vidta en sådan förändring emellertid behöver beredas ytterligare. Bl.a. måste de närmare ekonomiska konsekvenserna av en sådan förändring klarläggas. Med hänsyn till problemen med främst lokalvården bör dock en eventuell ändring genomföras så snabbt som möjligt. Det ankommer på regeringen att besluta om förändringar i förordningarna som reglerar lönekostnadspåläggets storlek, utbetalningen av sjuk- och föräldrapenning vid arbetsgivarinträde m.m. Föredraganden avser att återkomma till regeringen i denna fråga.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att nuvarande system med arbetsgivarinträde bör omprövas. Det innebär att yrkandet i motion Fi803 är tillgodosett och det finns inte anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motion Fi803 avstyrks sålunda.

Den statliga lokalvårdens problem tas även upp i *motionerna Fi506* (vpk) och *Fi805* av Sten Svensson och Lars Ahlström (m).

I motion Fi805 anförs att riktlinjerna för den statliga städningen bör utformas så att myndigheterna från fall till fall beslutar om att utnyttja den *effektivaste* städformen. I riktlinjerna bör därför anges att myndigheterna regelmässigt bör begära in anbud för städningen för att på detta sätt få en effektiv kostnadspress på verksamheten. I de fall där övergång till entreprenadstädning innebär besparingar bör denna städform utnyttjas.

I motsats till förslagen i motion Fi805 avvisas alla former av privatisering av den statliga städverksamheten i motion Fi506. I stället bör enligt motionärerna en typ av "självstyre" utan arbetsledare införas i lokalvårdsorganisationen. Självstyrande lokalvårdare har, framhåller motionärerna, prövats bl.a. i Umeå i tio års tid och försöket visar att städningen genom denna organisation sänker kostnaderna. Ökad sammanhållning och roligare arbetsdagar är ett annat viktigt resultat.

Utskottet är självfallet av samma uppfattning som motionärerna att det är angeläget att den statliga städverksamheten liksom all statlig verksamhet bedrivs effektivt. Myndigheterna har i dag en stor frihet att själva bestämma användningen av förvaltningsresurserna. Det innebär att den anbudsprövning som efterfrågas i motion Fi805 redan äger rum i allt större omfattning. Den ändring som utskottet redovisat beträffande det statliga arbetsgivarinträdet skulle också om den genomförs leda till att mer korrekta kostnadsjämförelser kan göras mellan städning i privat regi och i egen regi. Som utskottet framhöll vid behandlingen av frågor rörande den statliga städverksamheten hösten 1983 (FiU 1983/84:5, s. 7) måste emellertid en mängd andra faktorer än de rent företagsekonomiska uppmärksammas vid en sådan kostnadsprövning. Som exempel kan nämnas behovet av säkerhetsåtgärder för att myndigheterna skall kunna skydda sig från otillbörlig insyn. Andra faktorer som bör beaktas är de speciella förhållanden som råder på städservicemarknaden. Bl.a. har Svenska kommunalarbetareförbundet uppgivit (jfr FiU 1983/84:5, s. 7) att man kan konstatera att just städområdet erbjuder konkurrensmöjligheter som, om de tillämpades i det privata näringslivet, skulle betraktas som illojal konkurrens. Med detta avsågs tendensen att underbetala och överutnyttja anställd personal, ofta invandrare som har svårt att tillvarata sina intressen.

Utskottet vill erinra om att 1972 års ställningstagande, som åberopas i motion Fi805, inte uteslöt möjligheterna till en sådan kostnadsprövning av verksamheten.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motion Fi805.

Kravet som framförs i motion Fi506 att införa s.k. självstyre i lokalvården är, enligt utskottets mening, en fråga som bör diskuteras och avgöras inom berörda myndigheter. Det kan knappast vara lämpligt att riksdagen föreskriver hur arbetsledningen i dessa sammanhang skall utformas. Utskottet avstyrker därför motion Fi506.

Information till hushållen om statens budget

I *motion Fi808* av Kerstin Keen (fp) föreslås att hushållen varje år skall få en redovisning av statens inkomster, utgifter och verksamheter. Denna redovisning skall vara utformad på ett enkelt och lätt överskådligt sätt. Motionären

anser att kostnaderna för en sådan statlig årsredovisning bör utredas.

Utskottet får med anledning härav anföra följande. När regeringen i början av varje år lägger fram sitt budgetförslag ges detta regelmässigt stort utrymme i nyhetsförmedlingen. Vissa nyhetsorgan gör egna sammanställningar som översiktligt och pedagogiskt presenterar de olika förslagen i budgetpropositionen. Allmänheten har därigenom goda möjligheter att sätta sig in i de frågor regeringen vill att riksdagen skall ta ställning till. För den som önskar tränga djupare in i materialet utan att behöva ta del av budgetförslagets drygt 2 600 sidor utarbetar finansdepartementet varje år ett sammandrag i vilket propositionen med bilagor sammanfattas på ungefär 150 sidor.

De beslut riksdagen fattar med anledning av budgetpropositionen sammanställs i en årsbok som riksdagen ger ut efter varje riksmöte. Denna uppslagsbok återger även övriga riksdagsbeslut. Framställningen är inte primärt inriktad på att ge en bild av statsbudgetens inkomster och utgifter. Den har i stället sin tyngdpunkt i de olika beslutens materiella innebörd. I årsboken återges dock översiktligt den av riksdagen fastställda statsbudgeten.

Utskottet vill här nämna den efterhandsredovisning som riksrevisionsverket (RRV) lämnar över den statliga verksamheten. Det sker i ett antal skrifter som RRV varje år ger ut, däribland den populärt hållna publikationen Statens finanser. Den omfattar ca 70 sidor och innehåller uppgifter om statsbudgetens inkomster och utgifter, om sambandet mellan stat och kommun samt om budgetunderskott, upplåning och statsskuld. I denna skrift redovisas också ett årsbokslut för staten.

Statens finanser trycks i en upplaga på 10 000 exemplar. Skriften kan rekvireras gratis från RRV. En del av upplagan – ca 1/3 – distribueras till i första hand myndigheter, organisationer och högskolor. Resterande del sänds på begäran ut till enskilda personer, skolor, fackföreningar m.m. RRV:s externa kostnader för skriften uppgick år 1987 till ca 140 000 kr.

En skrift med ett innehåll motsvarande motionärens önskemål finns således redan. Den tillhandahålls gratis. Det grundläggande kravet – att en intresserad allmänhet skall kunna informera sig i dessa frågor – är därmed tillgodosett. Utskottet finner det inte befogat att distribuera information av detta slag till samtliga hushåll. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi808.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *den internationella skuldkrisen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi603,

2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 1, 1986/87:Fi113 yrkande 1, 1986/87:Fi114 yrkande 1, 1986/87:Fi115 yrkande 5 och 1986/87:Fi116 yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom.

1 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi113 yrkandena 4, 7 och 11–13,

3. beträffande *lönebildningen*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 19, 1986/87:Fi113 yrkandena 3 och 6, 1986/87:Fi114 yrkande 4 och 1986/87:Fi116 yrkandena 12–14,

4. beträffande *avskaffande av det allmänna prisstoppet*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 15, 1986/87:Fi113 yrkande 5 och 1986/87:Fi114 yrkande 3,

5. beträffande *prismätning*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi112 yrkande 17,

6. beträffande *kredit- och valutapolitiken*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 3, 1986/87:Fi113 yrkandena 9 och 24, 1986/87:Fi114 yrkande 7, 1986/87:Fi115 yrkande 7 och 1986/87:Fi606 yrkande 1,

7. beträffande *räntesänkning*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi116 yrkande 26,

8. beträffande *förbud mot options- och terminsaffärer*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi116 yrkande 5,

9. beträffande *investeringsfonderna*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 4 och 1986/87:Fi114 yrkande 6,

10. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 2, 1986/87:Fi113 yrkandena 2 och 19–21, 1986/87:Fi114 yrkande 2, 1986/87:Fi115 yrkande 6 och 1986/87:Fi116 yrkande 2 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *utnyttjande av finansfullmakten*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 17,

12. beträffande *finansfullmakten*

a) att riksdagen med avslag på motion 1986/87:A107 yrkandena 10 och 11 och med bifall till proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 11 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, utnyttja finansfullmakten även för arbetsmarknadsutbildning samt för arbetsmarknadsåtgärder som kan bli nödvändiga med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia,

b) att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Fi113 yrkande 23 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 12 intill ett sammanlagt belopp av 2 500 000 000 kr.,

13. beträffande *statliga kreditgarantier*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 18,

14. beträffande *statens avkastningsränta och statens utlåningsränta*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 16,

15. beträffande *finansieringen av ökade lönekostnader i samband med mindre omorganisationer av statliga myndigheter*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 20,

16. beträffande *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi417 yrkande 3,

17. beträffande *täckning av merkostnader för löner och pensioner*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:100 bilaga 9 punkt F 8 till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.* för budgetåret 1987/88 under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 000 000 000 kr.,

18. beträffande *ytterligare anslag till driften av grundskolor*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 13 till *Bidrag till driften av grundskolor m.m.* för budgetåret 1987/88 under åttonde huvudtiteln – utöver av riksdagen tidigare anvisat belopp (UbU 1986/87:12, rskr. 1986/87:185) – anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 000 kr.,

19. beträffande *ytterligare anslag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag*
att riksdagen avslår i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 14 framlagt förslag om ytterligare förslagsanslag under tionde huvudtiteln till Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag för budgetåret 1987/88,

20. beträffande *sjuk- och föräldrapenning vid arbetsgivarinträde*
att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 19,

21. beträffande *det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten*

a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi803,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi805,

c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi506,

22. beträffande *information till hushållen om statens budget*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi808.

Stockholm den 26 maj 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Christer Nilsson (s), Bo Södersten (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Kjell A. Mattsson (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Marianne Carlström (s) och Stina Eliasson (c).

1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 a)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Kjell A. Mattsson (c) och Stina Eliasson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "I finansplanen" och på s. 28 slutar med "i betänkandet" bort ha följande lydelse:

Den kraftiga sänkningen av de internationella råoljepriserna som inträffade under 1986 döljer den försämring av bytesbalansen som fortlöpande äger rum. Regeringens prognos om ett överskott på ca 1 miljard kronor 1987 bygger på förutsättningen att svensk exportindustri kan bibehålla marknadsandelar på exportmarknaderna och på hemmamarknaden.

Utskottet anser för sin del att detta är en väl optimistisk prognos med tanke på att de svenska exportföretagens priser steg väsentligt snabbare 1986 än i de viktigaste konkurrentländerna. Likaså tycks den internationella utvecklingen bli svagare än väntat, vilket sammantaget skulle innebära att den totala exportutvecklingen blir sämre än vad regeringen räknat med. Utskottet bedömer mot den bakgrunden risken för ett sämre utfall av bytesbalansen än vad regeringen räknat med som trolig. Nettoexportens bidrag till totalproduktionen kan därigenom också förväntas bli lägre.

För de totala investeringarna förutspår regeringen nu en kraftigare ökning än i finansplanen. Skillnaden beror på att bostadsinvesteringarna justerats upp. Utskottet anser emellertid att det finns en risk för att den av regeringen förväntade ökningen av nyproduktionen inte kommer till stånd så snabbt som önskat.

Industriinvesteringarna beräknas fortfarande stiga med ca 13 %. En del av denna ökning kan förklaras av att Volvo och Saab-Scania genomför av staten subventionerade satsningar i Uddevalla resp. Malmö. Mot bakgrund av det högre ränteläge som etablerats under våren 1987 är det mindre troligt att någon större generell kapacitetsökning kommer till stånd. Utskottet konstaterar också att avkastningen på finansiella placeringar överstiger lönsamheten på industriella satsningar.

Regeringen räknar sammantaget med att BNP stiger med drygt 2 % under 1987. Jämfört med andra prognoser är detta en hög siffra. Enligt utskottets uppfattning är den väl optimistisk. Enligt regeringens egna bedömningar är ca 80 % av den totala tillväxten konsumtionsledd, medan endast 20 % avsätts till kapitalbildning. Utvecklingen sedan 1985 med ett alltför lågt bidrag från utrikeshandeln och investeringarna fortsätter således.

I detta sammanhang är det viktigt att skilja på kostnadsläge och kapacitetsutnyttjande å ena sidan och tillväxtbefrämjande åtgärder å den andra sidan. En ökning av kapacitetsutnyttjandet genom t.ex. en devalvering leder endast till en engångsökning av produktionen. En kontinuerlig och hög tillväxt kräver både ett högt kapacitetsutnyttjande, dvs. åtgärder på ekonomins efterfrågesida, och en politik som stimulerar ekonomins utbudssida. Med en högre tillväxttakt skulle produktionsökningen bättre räcka till för en ökning

av både den totala konsumtionen och den nödvändiga kapitalbildningen. Utskottet konstaterar att regeringens politik i allt väsentligt saknar utbudsstimulerande åtgärder. Balans kan då endast upprätthållas genom att minska den totala konsumtionen.

Utskottet konstaterar mot denna bakgrund att en överföring av resurser från konsumtion till investeringar och nettoexport, som skulle utgöra hörnstenen i regeringens ekonomiska politik, inte har kommit till stånd. Regeringens ekomisk-politiska strategi baseras i alltför stor omfattning på konsumtionsledd expansion. En sådan politik utdömdes av regeringen i dess första finansplan 1983.

Utskottet ser det som angeläget att hålla tillbaka den offentliga konsumtionsökningen. Den del av den privata konsumtionsuppgången 1987 som beror på att de disponibla inkomsterna ökar är inte oroande. Det är däremot utomordentligt allvarligt att hushållen minskar sitt sparande. Regeringen förutspår att sparkvoten blir minus 1,5 % under år 1987. Det kan emellertid inte uteslutas att sparandet faller ytterligare. En sådan konsumtionsökning riskerar att skapa underskott i bytesbalansen som tilltar mot slutet av 1987 och under 1988.

Det låga hushållssparandet utgör således ett allvarligt problem. Det svenska hushållssparandet har sedan 1982 varit obefintligt eller till och med negativt. Det låga sparandet bidrar även till att pressa upp räntenivån vilket hämmar investeringarna.

Utskottet anser det viktigt att hushållen kan bygga upp en egen buffert för att kunna möta oförutsedda utgifter. Eget sparkapital ger en ekonomisk trygghet, varvid individen står friare och starkare gentemot arbetsgivare och myndigheter.

Utskottet motsätter sig därför regeringens strävan att flytta över sparandet från den privata till den offentliga sektorn med tydlig avsikt att utöva en större statlig kontroll över investeringarna. Utskottet anser att sparpolitiken bör syfta till ett decentraliserat enskilt ägande. En aktiv politik som stimulerar sparandet i hushållssektorn är nödvändig.

Utskottet konstaterar också att arbetslösheten befinner sig på en historiskt sett hög nivå med tanke på det höga kapacitetsutnyttjandet. Den genomsnittliga arbetslöshetsnivån har under de senaste åren klart överstigit den som rådde i slutet av 1970-talet. Utskottet anser att den fortsatt höga arbetslösheten jämfört med tidigare konjunkturtoppar är ett uttryck för de kvarstående strukturella obalanserna och bristande flexibilitet i svensk ekonomi.

Regeringen har kallat sin ekonomiska politik för "den tredje vägens" politik. Genom att både spara och arbeta sig ur krisen skulle problemen lösas. Men verkligheten talar ett annat språk. Lönekostnadsutvecklingen är fortfarande alltför snabb. Konsumtionen har ökat rekordsnabbt och hushållssparandet är, som utskottet tidigare påpekat, negativt. Resultatet har blivit en i ett internationellt perspektiv snabb inflation och en urholkning av den svenska industrins konkurrenskraft.

Utskottet anser att utvecklingen under det gångna året visar att regeringen inte förmår att driva en trovärdig inflationsbekämpande politik. Visserligen sjönk inflationstakten under 1986, men detta berodde till största delen på yttre omständigheter.

Regeringens inflationsprognos för 1987 är 4 %. Den inhemskt genererade inflationen är fortfarande hög och med tanke på de höga löneökningarna under 1986 anser utskottet att regeringens inflationsprognos är för låg.

Inflationen under januari månad uppgick till ca 1 %, vilket föranledde regeringen att införa allmänt prisstopp. Utskottet tar avstånd från att prisstopp används som ett traditionellt verktyg i den ekonomiska politiken. Erfarenheten visar att prisstopp inte löser de underliggande problemen – snarare tvärtom. Kombinationen av en snabb lönestegringstakt och en tillfälligt låg inflation ökar konsumtionsutrymmet. Prisstoppet motverkar därmed regeringens ambition att dämpa konsumtionens ökningstakt.

Sammanfattningsvis kan konstateras att läget i den svenska ekonomin håller på att gradvis försämras. Tillväxten är fortsatt låg i ett internationellt perspektiv och dessutom fel sammansatt genom att en alltför stor del är konsumtionsledd. Skälet till att exporten utvecklas svagt och att importen ökar snabbt är den alltför snabba kostnadsökningen i förhållande till våra viktigaste konkurrentländer. Till följd av tillfälligt verkande faktorer som de lägre internationella oljepriserna, den pågående smygdevalveringen av kronan och den utförsäljning av oljelagren som äger rum i år döljs dock ännu så länge de underliggande balansproblemen.

Enligt utskottets uppfattning är det särskilt mot bakgrund av den dämpning i den internationella efterfrågan som utskottet tidigare redovisat angeläget att snabbt och på allvar ta itu med de problem som hämmar tillväxten och orsakar de grundläggande balansproblemen i svensk ekonomi.

Inriktningen av den ekonomiska politiken

Regeringens ekonomisk-politiska strategi inleddes med en stor devalvering. Denna skulle ge Sverige en exportledd tillväxt. Ingenting gjordes dock åt de strukturella problemen med bl.a. pris- och lönekostnadsutvecklingen. Den exportledda tillväxten förbyttes snart i en konsumtionsledd sådan.

Utskottet anser att den avgörande svagheten i regeringens politik är att den långa internationella tillväxtperioden under senare år inte har utnyttjats för att ta itu med de grundläggande strukturproblemen i svensk ekonomi.

I likhet med motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi114 (fp) förordar utskottet en politik som skapar bättre förutsättningar för en balanserad tillväxt och därigenom stigande välfärd. Det är inte minst viktigt för att åstadkomma en regionalt balanserad utveckling inom landet.

Den ekonomiska utvecklingen måste komma hela landet till del. Målet bör vara en decentraliserad samhällsstruktur där det råder balans såväl inom som mellan olika regioner. Uppnås inte detta skapas problem såväl i storstadsområdena som i glesbygderna.

Utskottet vill betona att en viktig förutsättning för en tillväxtbefrämjande politik är att staten respekterar hushållens och företagens krav på *stabila spelregler*. Statens uppgift är att skapa goda förutsättningar för hushållens och företagens agerande. Den kortsiktighet och ryckighet som kännetecknat den ekonomiska politiken under senare år har skapat en politisk osäkerhet. Detta innebär att färre vågar ta risker varvid långsiktiga satsningar och

investeringar tenderar att utebli. Regeringens agerande på bostadsområdet är ett typexempel, där man i kompletteringspropositionen för fjärde gången på ett år föreslår grundläggande förändringar i villkoren för människor. Enligt utskottets uppfattning är det därför väsentligt att i framtiden avstå från sådan "kvartalspolitik" varpå bostadspolitiken är endast ett exempel.

Ett annat viktigt statligt instrument för att stimulera tillväxt är investeringar i infrastruktur. Investeringar i form av utbildning och forskning på hög nivå är av avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att i framtiden hävda sig som ledande industrination. Utskottet vill därför ge utbildning och forskning hög prioritet i den långsiktiga tillväxtstrategin.

Utskottet anser att ekonomisk tillväxt bäst främjas i ett ekonomiskt system som bygger på ett decentraliserat beslutsfattande. En decentraliserad ekonomi är det oöverträffade sättet att ta till vara skaparlust, arbetsvilja och kompetens som finns hos enskilda individer och företag. Enligt utskottets mening skulle en revitalisering av den svenska ekonomin kunna möjliggöra en tillväxt som klart överstiger det senaste decenniets två-procentsnivå.

Den ekonomiska politiken bör därför enligt utskottets mening inriktas på att *undanröja tillväxthinder.*

Det första tillväxthindret rör *skattepolitiken.*

Utskottet vill betona vikten av sänkta marginalskatter. Dagens höga marginaleffekter driver upp lönekraven och gör det svårare för parterna på arbetsmarknaden att sluta avtal på en samhällsekonomiskt lämplig nivå.

Utskottet konstaterar att skattetrycket på hushållen har ökat kraftigt sedan regeringsskiftet. Utskottet motsätter sig en fortsättning av denna utveckling vilket skulle bli fallet om regeringens förslag till höjd fastighetsskatt och höjd bilaccis genomfördes. De svenska hushållens problem är inte att de har för få skatter och för lågt skattetryck. Problemet är i stället att det samlade skatteuttaget och den stora statliga upplåningen tar i anspråk en alltför stor del av nationens samlade resurser. Utskottet anser att ytterligare skattehöjningar inte kan accepteras. I stället förordar utskottet en sänkning av de skatter som indirekt eller direkt belastar sparande och arbete.

Småföretag har en central uppgift i den tekniska utvecklingen och har stor betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen. Skattepolitikens utformning är av stor betydelse för småföretagens utveckling och överlevnad. I det lilla företaget, där ägaren själv är verksam, spelar skatteuttagen en förhållandevis större roll än i ett stort företag som oftast har "passiva" ägare. Därför är det viktigt att skapa goda betingelser för småföretagandet, bl.a. genom en småföretagarvänlig skattepolitik. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital i familjeföretag bör i linje härmed avskaffas.

Utskottet anser *för det andra* att finanspolitiken även fortsättningsvis måste bedrivas med stor stramhet. Eftersom skattetrycket inte får höjas, måste den nödvändiga stramheten skapas genom en *restriktiv utgiftspolitik.* Sålunda bör statsbidragen till arbetslöshetskassorna begränsas, statsbidragen till kommunerna begränsas och subventionerna på bostadsområdet minskas etc.

Utskottet förordar en ytterligare sanering av statens skuldbörda. Därför bör ett antal statliga företag försäljas och börsintroduceras. Denna åtgärd är visserligen av engångskaraktär, men den kan enligt utskottets mening

upprepas under ett flertal år. Det är också angeläget att undersöka om vissa andra reala statliga tillgångar med låg direkt avkastning men med en god realvärdestegring kan utförsäljas. Staten skulle då kunna tillgodogöra sig det kapitaliserade värdet av den framtida avkastningen. Exempel på sådana tillgångar är kraftverk och skogar.

För det tredje måste den *offentliga sektorn avmonopoliseras*. Genom lagstiftning och subventioner har den offentliga sektorn i praktiken erhållit monopol på produktionen av ett flertal tjänster, t. ex. barnomsorg, utbildning och sjukvård. På dessa områden finns därför stora hinder för nyetableringar. Utskottet anser det väsentligt att alla möjligheter till ökad konkurrens och ökad effektivitet tas tillvara. Det kan ske genom att såväl privata som kooperativa alternativ erbjuds som alternativ till de offentliga institutionerna.

Inom den kommunala sektorn kan effektiviteten ökas bl.a. genom ett större inslag av anbudsförfarande och entreprenader. En större variationsrikedom i tjänsteutbudet befrämjar inte bara effektiviteten utan leder dessutom till en ökad valfrihet för konsumenter och näringsidkare samt ger större möjligheter för dem som arbetar i den offentliga sektorn att välja arbetsgivare.

En *fjärde typ* av tillväxthinder som utskottet anser måste avskaffas utgörs av den *byråkrati och regleringsapparat* som byggts upp under efterkrigstiden.

Valutaregleringen bör avskaffas av främst två skäl. För det första kan en fullständig avreglering leda till att räntan sjunker. För det andra kommer fria kapitalrörelser, både till och från Sverige, att tvinga fram en mera disciplinerad ekonomisk politik.

Utskottet anser också att prisregleringen skall avskaffas. Prisregleringslagen kom till som en beredskapslag och skall enbart utnyttjas under extrema förhållanden. Den socialdemokratiska regeringen utnyttjar denna regleringsbyråkrati som ett traditionellt medel inom den ekonomiska politiken. Som nämnts tidigare har nu regeringen för fjärde gången sedan regeringsskiftet 1982 infört ett generellt prisstopp. Enligt utskottets mening innebär sådana ständiga ingrepp att marknadsekonomins prismekanismer sätts ur spel.

Utskottet vill i det här sammanhanget betona att ett prisstopp endast skjuter inflationsproblemet framför sig. Effekten av ett långvarigt prisstopp blir en ineffektiv resursallokering, utebliven automatisk produktionsanpassning till förändringar i efterfrågan, bristande information om efterfrågans faktiska storlek etc. Slutsatsen är att sådana ingrepp i prisbildningen endast skadar samhällsekonomin. Tillämpningen av prisregleringslagen bör således upphöra.

Utskottet anser också att den statliga detaljregleringen gentemot kommuner och landsting bör avskaffas. En förändring av statsbidragens utformning är enligt utskottets mening angelägen för att möjliggöra för enskilda kommuner och landsting att utforma verksamheten på det sätt som passar bäst i respektive fall. En sådan förändring skulle också innebära betydligt större möjligheter till förnyelse och effektivitetshöjningar inom den kommunala sektorn.

Ytterligare ett hinder utgörs av den hårt reglerade bostadssektorn.

Utskottet förordar lägre skatter, en översyn av byggnormerna och minskade subventioner för att revitalisera denna marknad.

Slutligen måste det socialistiska experiment som de kollektiva löntagarfonderna utgör avslutas. Därmed frigörs kapital inom företagen till nyinvesteringar. Fondsocialismens upphörande bör åtföljas av en förstärkning av den enskilda äganderätten. Fondernas avveckling bör därför ske genom att tillgångarna används som sparpremier för ett individuellt sparande i aktier.

För det femte anser utskottet att det är väsentligt att den ekonomiska politiken medverkar till att skapa incitament till en *bättre fungerande lönebildning*.

Utskottet anser att det är arbetsmarknadens parter som i fria förhandlingar skall komma fram till lönenivå, lönestruktur och andra anställningsvillkor. Men det är uppenbart att den ekonomiska politiken påverkar förutsättningarna för dessa förhandlingar.

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att finna ett system där arbetsmarknadens parter ges incitament för att sluta löneavtal som inte skapar arbetslöshet. Samtidigt bör statsmakterna stå fast vid sitt ansvar för dem som ändå blir arbetslösa. Ett inslag i en sådan politik är en reformerad arbetslöshetsförsäkring. Enligt utskottet krävs förändringar i systemet så att dels en större del av finansieringen belastar parterna, bl.a. genom högre egenavgifter, dels att en utvidgning sker av de utgiftsändamål som försäkringen finansierar. En sådan reform skulle understryka arbetsmarknadspolitikens roll som en integrerad del av den ekonomiska politiken.

I motion Fi116 (vpk) hävdas att regeringens tolkning av vad som är de verkliga balansproblemen i den svenska ekonomin inte är riktig. Budgetunderskottet kan inte längre ses som en restriktion för den ekonomiska politiken. Motionärerna anser i stället att det grundläggande balansproblemet är att den inhemska efterfrågan har utvecklats så svagt att företagens vinster inte kan nyttiggöras inom landet.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att det i den nuvarande ekonomiska situationen är möjligt att vidtaga åtgärder för att öka den inhemska efterfrågan. Som utskottet tidigare framhållit i betänkandet är den förväntade försämringen av bytesbalansen ytterst oroande. En permanent konsumtionsledd tillväxt som finansieras genom en växande utländsk upplåning, vilket blir resultatet om förslagen i motion Fi116 (vpk) genomförs, skulle snart visa sig motverka sina syften. Den ekonomiska politiken måste i stället inriktas mot en ökad kapitalbildning för att den vägen skapa förutsättningar för en högre ekonomisk tillväxt. Detta är villkoret för att full sysselsättning skall kunna uppnås och bibehållas.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört avstyrks regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken liksom motion Fi116 (vpk) yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "I motion Fi116" och på s. 31 slutar med "Alf Svensson (c)" bort utgå.

dels utskottets hemställan under 2 a) bort ha följande lydelse:

2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 1 och motionerna 1986/87:115 yrkande 5 och 1986/87:116 yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23 samt med anledning av motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 1, 1986/87:Fi113 yrkande 1 och 1986/87:Fi114 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört och som sin mening ger regeringen detta till känna.

2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 a)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Resultatet av " och på s. 27 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet måste konstatera att den förda politiken som den presenterades i årets budgetproposition och det sätt på vilken den följs upp i kompletteringspropositionen alltmer avlägsnar sig från den socialdemokratiska regeringspolitik som tidigare utgått från arbetarrörelsens idétradition. Detta gäller alldeles särskilt de åtgärder inom lönebildningens område som regeringen aviserar att den nu ämnar vidtaga. Dessa åtgärder är så anmärkningsvärda att de behandlas i ett särskilt avsnitt i detta betänkande.

Oppositionspartiernas alternativ

Oppositionspartierna tar ställning till inriktningen av den ekonomiska politiken i motionerna Fi112 (m) yrkande 1, Fi113 (c) yrkandena 1, 4, 7 och 11–13, Fi114 (fp) yrkande 1 samt Fi116 (vpk) yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Utskottet vill" och på s. 31 slutar med "Alf Svensson (c)" bort ha följande lydelse:

Som framgår av motion Fi116 (vpk) visar regeringens egen framställning i kompletteringspropositionen att betydande problem ännu kvarstår i ekonomin:

- Arbetslösheten består på en relativt hög nivå. Särskilt ungdomens situation och livsvillkor är ett kvarstående problem.
- Inflationen har nedbringats, men dess verkan uppvisar stora skevheter som påverkar det fördelningspolitiska resultatet av den tredje vägens politik. Priserna på mat och hyra ökar mest.
- Industriinvesteringarna är låga om man undantar utlandsinvesteringarna, som åter ökat starkt under det senaste året.
- De regionalpolitiska problemen ökar i omfattning och styrka.
- Den gemensamma sektorn tillåts inte växa i takt med dess behov. Sociala och fördelningspolitiska målsättningar trängs tillbaka. En vårdkris är på väg att bryta fram med full kraft.

Enligt utskottets uppfattning är den kritik av regeringspolitiken som framfördes av vänsterpartiet kommunisterna under den allmänna motionsti-

den alltjämt riktig. Därför är det nödvändigt att nu ytterligare betona vikten av en mera långsiktig strategi för att möta de ekonomisk-politiska problem som genom kapitalismens utveckling blivit alltmer akuta. Dessa problem kan inte lösas genom den tredje vägens politik som innebär en tillväxt av lönsamhet och produktion utan att nödvändigt reformarbete genomförs på det sociala och samhälleliga området. Den tredje vägens politik anvisar heller inga förslag till lösningar på längre sikt utöver en fortsatt stram finanspolitik i strävan att begränsa budgetunderskottet. I stället kommer den fortsatta inriktningen på ett permanent exportöverskott och handel med inriktning mot främst de starka kapitalistiska länderna att ge framtida problem för den svenska ekonomin. Regeringen observerar visserligen detta problem och pekar på de kommande avsättningsbekymmer för svensk industri som kommer att bli följden av att Förenta staternas budgetunderskott skall reduceras kraftigt under resten av 1980-talet samtidigt som tillväxten i Västtyskland avtar. Det bör även framhållas att såväl svensk export som svenska utlandsinvesteringar främst har inriktats mot den nordamerikanska marknaden. I kompletteringspropositionen dras emellertid inga slutsatser av dessa för svensk ekonomi negativa förhållanden.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens ensidiga satsning på en exportledd tillväxt är felaktig. Det är inte den i dag observerade konsumtionsledda tillväxten som är huvudproblemet för den ekonomiska politiken. Det avgörande och grundläggande balansproblemet är att den inhemska efterfrågan har utvecklats så svagt, att de ökande kapitalvinsterna inte kan nyttiggöras inom landet. Det ackumulerade kapitalet finner i själva verket inte tillräcklig rationell användning på grund av att hemmaefterfrågan är för svag.

Utskottet vill i detta sammanhang även peka på att, som också framhålls i motion Fi116, regeringen liksom de borgerliga partierna driver den felaktiga tesen att det är lönerna som är den huvudsakliga drivkraften bakom inflationen. Det kan dock synas som ett tecken till omtänkande, att regeringen i kompletteringspropositionen talar om hur viktigt det är att företagen håller nere priserna samtidigt som man infört ett prisstopp. Det borde i dag vara uppenbart för alla att frågan om lön–pris–profit och dess inverkan på inflationen inte kan isoleras till att pressa tillbaka anställdas berättigade lönekrav. Åtgärder måste i stället sättas in mot företagens prissättningsnormer och mot de alltmer störande spekulativa elementen i vår ekonomi. De centrala inslagen i ett ekonomiskt-politiskt åtgärdsprogram bör enligt utskottets mening innehålla följande moment:

- Ett nationellt industrialiseringsprogram.
- En kontrollerad teknisk utveckling i de arbetandes intresse.
- Ett omfattande program för den offentliga sektorns utbyggnad.
- En allmän arbetstidsförkortning.
- En reformering av arbetsmarknadspolitiken.
- En ekologiskt rätt utformad industri- och energipolitik.
- En beskattning för rättvis fördelning.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi116 föreslås att detta program kompletteras med följande förslag till åtgärder:

- Ett flerårigt regionalpolitiskt program med huvudsaklig inriktning mot skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige. Programmet finansieras genom en likviditetsindragning (10 miljarder kronor) från företagen.
- En sänkning av matpriserna genom ökade livsmedelssubventioner och ett etappvist slopande av momseffekten på livsmedel.
- Ett bifall till regeringens förslag att höja bilaccisen. Intäkterna av skattehöjningen skall tillföras den regionala och lokala kollektivtrafiken.
- Ett specialbidrag för arbete, vård och omsorg till den kommunala sektorn på 2 miljarder kronor.

Dessa åtgärder föreslås finansierade genom en höjning av omsättningsskatten på aktier med 6 %.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att dessa åtgärdsförslag bör fogas till det tidigare angivna programmet.

I motionerna Fi112 (m) och Fi114 (fp) framförs krav på bl.a. kraftiga marginalskattesänkningar, nedskärning och privatisering av stora delar av den offentliga sektorn och "fasta spelregler" innebärande krav på passivitet från regeringens sida vid konjunkturella störningar. Motionärerna hävdar att en sådan politik avlägsnar tillväxthindren och möjliggör en exportledd tillväxt.

Som framgår av vad utskottet anfört om tillväxtens sammansättning avvisar utskottet denna inriktning av den ekonomiska politiken. Det bör tilläggas att den politik som föreslås i motionerna Fi112 (m) och Fi114 (fp) även kraftigt skulle förstärka de redan existerande orättvisorna i fördelningen av vår totala produktion och även leda till att arbetslösheten ökar.

Med hänvisning till vad utskottet anfört om inriktningen av den ekonomiska politiken yrkar utskottet bifall till motion Fi116 (vpk) i här aktuella delar och avslag på motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi114 (fp) i berörda delar. Med det anförda avstyrks även motion Fi115 av Alf Svensson (c) yrkande 5.

dels utskottets hemställan under 2 a) bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*
>
> a) att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 1 och motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 1, 1986/87:Fi113 yrkande 1, 1986/87:Fi114 yrkande 1 och 1986/87:Fi115 yrkande 5 godkänner vad som förordas i motion 1986/87:Fi116 yrkandena 1, 3, 4, 7, 8, 15 och 23 och som sin mening ger regeringen detta till känna.

3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 b)

Kjell A. Mattsson och Rolf Kenneryd (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Vidare krävs" och på s. 29 slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Mål för den ekonomiska politiken

Den ekonomiska politikens mål har i Sverige sedan länge varit full sysselsättning, stabilt penningvärde, hög ekonomisk tillväxt, jämn fördelning av levnadsstandarden och balans i utrikesbetalningarna. Utskottet anser att dessa mål är riktiga men måste kompletteras med mål i form av ren miljö, resurshänsyn samt regional balans. För en långsiktig ekonomisk utveckling krävs att alla dessa mål beaktas.

Det måste slås fast att en ökad ekonomisk standard inte definitionsmässigt är samma sak som en ökad livskvalitet. Ofta kan värden som en arbetstidsförkortning, bättre arbetsmiljö, trygghet på arbetsmarknaden, orörd natur och värdet av att få bo kvar i sin hembygd ge en högre välfärd än en ekonomisk standardhöjning och därmed vara att föredra framför en ökad tillväxt.

Utskottet anser att miljöhänsyn måste få genomslag i den ekonomiska politiken. Producenter och konsumenter måste känna de verkliga kostnaderna för produktionen. Andra än producenterna och konsumenterna får i dag bära de kostnader som miljöföroreningarna orsakar i form av minskad skogstillväxt, vårdkostnader, produktionsbortfall och korrosion. Producenten måste belastas för dessa kostnader genom att betala miljöavgifter. Därmed kommer marknadspriset på ett bättre sätt att spegla den verkliga produktionskostnaden. På dessa sätt kan också den ekonomiska politiken användas för att minska samhällets kostnader för miljöutsläpp genom att avgifterna stimulerar till minskade utsläpp.

Fördelningspolitikens inriktning

En förutsättning för en stabil ekonomi är att välståndet fördelas på ett rättvist sätt. Alla måste ha en ekonomisk grundtrygghet. Detta gäller särskilt vid ålderdom, sjukdom, handikapp och arbetslöshet.

Den allmänna försäkringen har mer och mer blivit en försäkring mot inkomstbortfall. Grundskyddet har relativt sett försvagats. Skillnaderna i förmåner har ökat. Människor utan förvärvsinkomster hamnar vid sidan av de flesta försäkringsförmåner. Detta gäller inte minst de många som ställs utan arbete och på så sätt får ett svagare socialförsäkringsskydd. Utskottet anser att trygghetssystemet i större utsträckning måste byggas upp enligt grundtrygghetsprincipen.

Utskottet vill i likhet med centerns alternativa budgetförslag särskilt prioritera tre utsatta grupper – pensionärerna, barnfamiljerna och ungdomarna.

Regeringens pensionspaket gav mest till de med högst pension. Utskottet anser att insatserna för pensionärerna i stället borde ha riktats till dem med den lägsta pensionen – de med folkpension och pensionstillskott.

Barnfamiljernas situation ställer krav på ett långsiktigt reformprogram. Utskottet biträder centerpartiets uppfattning att vårdnadsersättning bör införas fr.o.m. 1 januari 1988.

Utskottet biträder också centerns satsning på ungdomar i form av utbildningsinsatser, studiemedel och värnpliktsförmåner.

dels utskottets hemställan under 2 b) bort ha följande lydelse:

2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

b) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi113 yrkandena 4, 7 och 11–13 godkänner vad utskottet anfört om målen för den ekonomiska politiken samt fördelningspolitikens inriktning.

4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 b, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Vidare krävs" och på s. 29 slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

I motion Fi113 (c) yrkande 4 begärs att riksdagen beslutar godkänna vad som i motionen anförts om minskade miljökostnader, regional balans samt resurshushållning som mål för den ekonomiska politiken. Utskottet delar motionärernas uppfattning att miljöpolitiken bör ges hög prioritet. Utskottet anser emellertid inte att något särskilt uttalande med anledning av motionen på denna punkt är erforderligt. Yrkande 4 i motion Fi113 (c) avstyrks sålunda.

I motion Fi113 (c) yrkande 13 begärs vidare att tre utsatta grupper – pensionärer, barnfamiljer och ungdomar – skall prioriteras i fördelningspolitiken. Utskottet delar uppfattningen att hänsyn bör tas till särskilt utsatta grupper vid utformningen av den ekonomiska politiken men finner inte något särskilt uttalande på denna punkt erforderligt. Utskottet avstyrker därför yrkande 13 i motion Fi113 (c).

Yrkandena 7 och 12 i motion Fi113 (c) innebär att åtgärder inom bl. a. kommunikations-, tjänste- och utbildningssektorn bör vidtas för att skapa förutsättningar för en balanserad tillväxt. Utskottet, som redan i det föregående betonat betydelsen av sådana åtgärder, anser därför att något särskilt uttalande på denna punkt inte är erforderligt och avstyrker således motion Fi113 (c) yrkandena 7 och 12.

5. Lönebildningen (mom. 3)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "För år" och på s. 36 slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

I den reviderade nationalbudgeten görs den bedömningen att löneglidningen under år 1987 kommer att dämpas något inom industrin och även bli måttlig för resten av ekonomin. Dessa antaganden leder fram till att löneökningarna inom industrin kommer att stanna vid ca 5 %. För det offentliga avtalsområdet sätts löneökningarna till ca 6 %. Sammantaget ger detta enligt den reviderade nationalbudgeten för år 1987 en total lönestegring för hela arbetsmarknaden på något under 5,5 %.

Enligt utskottets mening är denna bedömning föga realistisk. Mycket talar för att löneökningarna klart kommer att överskrida de angivna 5,5 %. I dag finns ingenting som tyder på att löneglidningen kommer att kunna dämpas så kraftigt som antagits.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att en dämpning av lönestegringstakten även av den storleksordning som anges i den reviderade nationalbudgeten inte innebär att en anpassning sker till utvecklingen i våra viktigare konkurrentländer. Det kan nämnas att långtidsutredningen betonar att pris- och lönebildningen under de närmaste åren blir avgörande för om den svenska ekonomin skall kunna fortsätta att röra sig mot balans. Slutsatsen av långtidsutredningens s.k. kravkalkyler är att de totala lönekostnadsökningarna under de närmaste tre åren 1988–1990 måste ned i nivå med dem i omvärlden, dvs. ca 3 % per år. Det gör det möjligt för reallönerna att öka eftersom också inflationen då minskar till knappt 2 % per år. Sker inte detta kan hotet om svåra störningar på ekonomin med bl.a. stigande arbetslöshet bli en realitet.

I motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi114 (fp) understryks att åtgärder för att underlätta avtalsrörelserna utgör en mycket viktig del av den ekonomiska politiken. På kort sikt innebär detta främst att man avstår från att höja arbetsgivaravgifterna och att marginalskatten sänks men också att regeringen noga överväger sina signaler till arbetsmarknadens parter så att de inte bidrar till från samhällsekonomisk synpunkt för höga avtal.

I motionerna anges bl.a. en skattereform, en avreglering av ekonomin och en reformering av arbetslöshetsförsäkringen som nödvändiga åtgärder för att på längre sikt möjliggöra låga löneavtal.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

I den reviderade finansplanen konstateras att huvuduppgiften för den ekonomiska politiken under det kommande året är att bryta den utveckling som inneburit att konkurrenskraften successivt försämrats genom alltför snabba löneökningar. Denna typ av formuleringar har använts även i de närmast föregående årens finansplaner. Utskottet måste konstatera att regeringen hittills inte vidtagit några åtgärder för att uppnå angivna målsättningar.

Utskottet är av samma mening som motionärerna att en skattereform, avreglering och en reform av arbetslöshetsförsäkringen är viktiga inslag i en politik som syftar till att ge rimliga förutsättningar för framtida avtal.

Den åtgärd som omgående bör vidtas för att underlätta 1988 års avtalsrörelse är en sänkning av marginalskatterna. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att regeringen snarast bör förelägga riksdagen ett förslag att sänka marginalskatterna för alla heltidsarbetande.

Regeringen konstaterar i kompletteringspropositionen att utgångsläget för den stundande avtalsrörelsen ter sig mycket besvärligt, en uppfattning som delas av utskottet. Regeringen förklarar sig därför beredd att reducera den allmänna löneavgiften så mycket att arbetsgivaravgifterna inte höjs, totalt sett, för år 1988. Man förklarar sig emellertid bara beredd att göra detta under förutsättning att arbetsmarknadens parter sluter avtal som innebär att lönenivån inkl. löneglidning stiger mycket måttligt under år 1988. Detta kan dock inte konstateras förrän en bit in på år 1989. Innebörden av detta synsätt

är dessutom att om avtalen hamnar på en alltför hög nivå är regeringen beredd att ytterligare urholka konkurrenskraften genom att låta arbetsgivaravgiftshöjningen slå igenom. Som utskottet ser det är detta en bakvänd politik. Statsmakterna måste, enligt utskottets mening, klargöra förutsättningarna för kommande avtalsförhandlingar så tidigt som möjligt så att arbetsmarknadens parter innan förhandlingarna börjar vet vilka spelregler som gäller. Utskottet förordar därför att ett konkret förslag snarast föreläggs riksdagen om en sänkning av den allmänna löneavgiften som motsvarar de beslutade höjningarna av arbetsgivaravgifterna. Därigenom skulle det utrymme som ändå finns till fullo få disponeras av arbetsmarknadens parter.

På grund av en mängd kvarvarande tillväxthinder framtvingas i den svenska ekonomin successivt sänkta relativpriser och även en fortlöpande sänkning av det relativa löneläget gentemot omvärlden, eftersom takten i omstruktureringen av produktion och utrikeshandel inte är tillräckligt hög. Med hänsyn härtill förordar utskottet en avreglering för att öka flexibiliteten i ekonomin. Därigenom skulle man undvika den situation som råder i dag, nämligen att den huvudsakliga anpassningsbördan i ekonomin läggs på arbetsmarknadens parter och lönekostnadsutvecklingen.

En som utskottet ser det viktig åtgärd, som på sikt skulle skapa förutsättningar för mer realistiska avtal, är en reformering av arbetslöshetsförsäkringen. En sådan bör ta sikte dels på att lägga en större del av finansieringen hos arbetsmarknadens parter, dels på att vidga det område som skall finansieras med medel från försäkringen. En sådan reform skulle understryka arbetsmarknadspolitikens roll som integrerad del av den ekonomiska politiken och skapa mer av "raka rör" mellan förhandlingsbordet och avtalens följder för sysselsättningen.

Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen hos regeringen bör begära en reformering av arbetslöshetsförsäkringen.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Utskottet har" och på s. 37 slutar med "inte kompenseras" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inget att invända mot att ett s.k. cash-limitsystem införs för löneanslagen i den statliga sektorn.

Ett sådant system måste emellertid följas upp med reformer i den offentliga sektorns organisation. Annars riskeras att olika verksamheter måste skäras ner kraftigt. Det krävs bl.a. ett frisläppande av privata och kooperativa alternativ, användande av entreprenader, slopande av offentliga monopol, omorganisationer och mindre statlig styrning av kommunernas verksamhet för att sådana begränsningar av löneuppräkningarna av anslagen inte skall leda till kvalitetsförsämringar. Enligt utskottets mening räcker det inte med att, som regeringen menar, vidta produktivitetshöjande åtgärder först efter det att lönekostnadsökningarna visat sig bli alltför stora.

Vad utskottet med anledning av motionerna Fi112 (m) och Fi114 (fp) i här berörda delar har anfört om lönebildningen i privat och offentlig sektor bör av riksdagen ges regeringen till känna.

I motion Fi113 (c) accepteras regeringens förslag att först i efterhand sänka allmänna löneavgiften. Som framgått av vad utskottet anfört delar inte utskottet den uppfattningen. Motionen avstyrks därför.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lönebildningen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 19 och 1986/87:Fi114 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1986/87:Fi113 yrkandena 3 och 6 och 1986/87:Fi116 yrkandena 12–14 hos regeringen begär förslag till sänkning av den allmänna löneavgiften så att uttaget av arbetsgivaravgifter år 1988 blir oförändrat i förhållande till år 1987.

6. Lönebildningen (mom. 3)

Kjell A. Mattsson och Stina Eliasson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "För år" och på s. 36 slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

I den reviderade nationalbudgeten görs den bedömningen att under år 1987 kommer löneglidningen inom industrin att dämpas något och även bli måttlig för resten av ekonomin. Dessa antaganden antas leda fram till att löneökningarna inom industrin kommer att stanna vid ca 5 %. För det offentliga avtalsområdet sätts löneökningarna till ca 6 %. Sammantaget ger detta enligt den reviderade nationalbudgeten för år 1987 en total lönestegring för hela arbetsmarknaden på något under 5,5 %.

Enligt utskottets mening är denna bedömning orealistisk. Mycket talar för att riskerna är så stora att löneökningarna klart kommer att överskrida de angivna 5,5 %. I dag finns ingenting som tyder på att löneglidningen kommer att kunna dämpas så kraftigt.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att en dämpning av lönestegringstakten, även av den storleksordning som anges i den reviderade nationalbudgeten, inte innebär att en anpassning skett till utvecklingen i våra viktigare konkurrentländer. Det kan nämnas att i långtidsutredningen betonas att pris- och lönebildningen under de närmaste åren blir avgörande för om den svenska ekonomin skall kunna fortsätta att röra sig mot balans. Slutsatsen av långtidsutredningens s.k. kravkalkyler är att de totala lönekostnadsökningarna under de närmaste tre åren 1988–1990 måste ned i nivå med dem i omvärlden, dvs. ca 3 % per år. Det gör det möjligt för reallönerna att öka, eftersom också inflationen då minskar till knappt 2 % per år. Sker inte detta kan hotet om svåra störningar på ekonomin med bl.a. stigande arbetslöshet bli en realitet.

I motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi114 (fp) understryks att åtgärder för att underlätta avtalsrörelserna utgör en mycket viktig del av den ekonomiska politiken. På kort sikt innebär detta främst sänkta marginalskatter men också att regeringen noga överväger sina signaler till arbetsmarknadens parter så att de inte bidrar till från samhällsekonomisk synpunkt för höga avtal.

I motionerna anges bl.a. en skattereform, en avreglering av ekonomin och en reformering av arbetslöshetsförsäkringen som nödvändiga åtgärder för att på längre sikt möjliggöra låga löneavtal.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

I den reviderade finansplanen konstateras att huvuduppgiften för den ekonomiska politiken under det kommande året är att bryta den utveckling som inneburit att konkurrenskraften successivt försämrats under de senaste åren genom alltför snabba löneökningar. Denna typ av formuleringar har använts även i de närmast föregående årens finansplaner. Utskottet måste konstatera att regeringen hittills inte vidtagit några åtgärder för att uppnå angivna målsättningar.

Regeringen konstaterar i kompletteringspropositionen att utgångsläget för den stundande avtalsrörelsen ter sig mycket besvärligt, en uppfattning som delas av utskottet. Regeringen förklarar sig därför beredd att reducera den allmänna löneavgiften så mycket att arbetsgivaravgifterna inte höjs, totalt sett, för år 1988.

Utskottet vill understryka att skattepolitiken på kort sikt måste inriktas mot att skapa så goda förutsättningar som möjligt för kommande löneavtal så att dessa inte urholkar företagens konkurrens. Regeringens förslag om villkorade sänkningar av arbetsgivaravgiften anser därför utskottet vara en användbar åtgärd. Det bör vidare framhållas att dagens marginalskatter och marginaleffekter innebär att parterna på arbetsmarknaden får svårare att sluta avtal på en samhällsekonomiskt acceptabel nivå. En genomgripande skattereform, som bl. a. måste innebära sänkt skatt på arbete och arbetande kapital och sänkta marginaleffekter, är därför en nödvändighet. Den svenska samhällsekonomin är emellertid inte betjänt av upprepade skatteförändringar vid regeringsskiften. En genomgripande reform måste därför samla ett brett parlamentariskt stöd. Enligt utskottets mening har regeringen ett ansvar för att snarast tillsätta en parlamentarisk utredning.

En, som utskottet ser det, viktig åtgärd som på sikt skulle skapa förutsättningar för mer realistiska avtal är en reformering av arbetslöshetsförsäkringen. En sådan bör ta sikte dels på att lägga en större del av finansieringen hos arbetsmarknadens parter, dels på att vidga det område som skall finansieras med medel från försäkringen. En sådan reform skulle förstärka incitamenten för återhållsamhet i löneökningen genom att kostnaderna ökar för parterna vid för höga lönelyft.

Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen hos regeringen bör begära en reformering av arbetslöshetsförsäkringen. Den bör utformas som en allmän, obligatorisk försäkring som omfattar alla förvärvsarbetande.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Utskottet har" och på s. 37 slutar med "Fi113 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inget att invända mot att ett s.k. cash-limit-system införs för löneanslagen i den statliga sektorn.

Enligt utskottets uppfattning bör i ett sådant system ramarna sättas för hela enhetens anslag och inte enbart för löneanslagen. Härvid är det viktigt att politiska prioriteringar beaktas mellan myndigheterna. Dessutom måste myndigheternas serviceansvar för hela landet upprätthållas. Det skall med andra ord vara möjligt att genom att spara på ett område få medel över till löneökningar och tvärtom. På detta sätt kan effektivitet i den offentliga sektorn skapas och skattetrycket hållas nere. Systemet bör dessutom utformas så att de offentliganställda kan få del av produktivitetsstegringen

inom den konkurrensutsatta sektorn. Det är även ett krav att anslagen anpassas så att relativlöner, konsistenta med statens personalrekryteringsbehov, skapas.

För att undvika försämrad service vid för höga löneökningar inom ramen för ett cash-limit-system måste privata och kooperativa alternativ få tillfälle att konkurrera på fler områden jämfört med vad som gäller i dag.

Vad utskottet med anledning av motion Fi113 (c) i här berörd del har anfört om lönebildningen i privat och offentlig sektor bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lönebildningen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi113 yrkandena 3 och 6 samt med avslag på motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 19, 1986/87:Fi114 yrkande 4 och 1986/87:Fi116 yrkandena 12–14

a) godkänner vad utskottet anfört angående cash-limits inom den offentliga sektorn,

b) godkänner vad utskottet anfört angående pris- och lönebildningen,

7. Lönebildningen (mom. 3)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "För Sveriges" och på s. 38 slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

I motion Fi116 (vpk) krävs att den ekonomiska politiken inriktas mot att skapa förutsättningar för löneökningar som kraftigt förbättrar de lågavlönades reallöner. Vidare krävs i motionen att regeringens förslag att införa ett s.k. cash-limit-system för den statliga sektorns löneanslag avvisas. I det sammanhanget föreslår också motionärerna att ett nytt produktivitetsmått inom offentlig sektor skapas för att möjliggöra en riktig och rättvis bedömning av arbetsinsatserna i den offentliga sektorn.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Den tredje vägens politik innebär att lönekostnaderna både i den privata och offentliga sektorn skall begränsas medan vinsterna tillåts öka. Någon omfördelning mellan arbete och kapital vill regeringen inte kännas vid. Det är en i grunden orättfärdig politik. I stället är det enligt utskottets uppfattning hög tid att öka utrymmet för löneökningar för de sämst avlönade på arbetsmarknaden och göra något åt de generellt lägre kvinnolönerna. Produktivitets-, effektivitets- och vinstutvecklingen är sådan att det är nödvändigt med en omfördelning. Utskottet förordar därför att den ekonomiska politiken inriktas på att skapa förutsättningar för att främst de lågavlönade arbetarna skall i väsentlig grad kunna börja återta reallöneförlusten på en och en halv månadslön som de förlorat under de senaste tio åren.

En omfördelning från kapital till arbete, som ökade löner innebär, ger även ett ökat skatteunderlag. Därför är ökade löner i den privata sektorn en av förutsättningarna för att de offentliganställda skall få rättvisa löner. De offentliganställda skall naturligtvis följa de privatanställdas löneutveckling,

och den gemensamma lönestatistik som är grunden för en sådan bedömning bör snarast förverkligas. Utskottet vill understryka att regeringen måste vidta nödvändiga åtgärder för att få fram en sådan statistik om det inte går på frivillighetens väg.

I kompletteringspropositionen aviserar regeringen att ett s.k. cash-limit-system skall införas för löneanslagen i den statliga sektorn.

Ett cash-limit-system innebär att regeringen genom diktat fastställer det "rimliga" löneutrymmet. Överskridanden skall, enligt den reviderade finansplanen, klaras genom "rationaliseringar", dvs. i förekommande fall också nedskärningar eller begränsning av verksamhet. Innebörden av detta blir att regeringen skjuter över ansvaret för beslut om nedskärningar på de anställda och deras fackföreningar samtidigt som den fria förhandlingsrätten sätts ur spel och likalönsprincipen trängs undan. Som utskottet ser det sätter regeringen genom denna åtgärd en ytterligare press på de anställda inom den gemensamma sektorn utöver den press som redan bristande resurser ger.

Införandet av ett cash-limit-system innebär som nämnts att den fria förhandlingsrätten i stort sett sätts ur spel. Dessutom kommer detta system att leda till en decentralisering av avtalsrörelsen praktiskt taget ända ner till enhetsnivå på myndigheterna. Det är enligt utskottets mening ett oerhört ingrepp för att minska fackföreningsrörelsens inflytande. Att detta förlamar de anställdas möjligheter att bedriva meningsfulla förhandingar är en självklarhet.

Utskottet tillstyrker mot här angiven bakgrund bifall till motion Fi116 (vpk) yrkandena 12 och 13.

Utskottet biträder även förslaget att utarbeta ett nytt produktivitetsmått för den gemensamma sektorn enligt de riktlinjer som anges i motionen. Yrkande 14 i motion Fi116 tillstyrks sålunda.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lönebildningen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi116 yrkandena 12–14 samt med avslag på motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 19, 1986/87:Fi113 yrkandena 3 och 6 samt 1986/87:Fi114 yrkande 4

a) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om den ekonomiska politikens inriktning på att skapa förutsättningar för löneökningar som kraftigt förbättrar de lågavlönades reallöner,

b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om regeringens uttalande om de offentliga lönekostnaderna och riktlinjerna för 1988 års avtalsrörelse,

c) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett nytt produktivitetsmått inom offentlig sektor m.m.

8. Avskaffande av det allmänna prisstoppet (mom. 4)

FiU 1986/87:30

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Kjell A. Mattsson (c) och Stina Eliasson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Såsom framhålls i motionerna Fi112 (m), Fi113 (c) och Fi 114 (fp) löser ett prisstopp inte inflationsproblemet utan skjuter det endast framför sig. Svenska och internationella undersökningar visar att prisregleringar praktiskt taget alltid har negativa verkningar på marknadsekonomins funktionssätt med bl.a. snedvridande effekter på resursfördelningen som följd. Ett prisstopp kan aldrig varaktigt hålla nere prisstegringen. Medan prisstoppet löper stimuleras i stället den privata konsumtionen. Det är därför, såsom framhålls i motionerna, angeläget att omedelbart avskaffa rådande prisstopp. Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *avskaffande av det allmänna prisstoppet*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 15, 1986/87:Fi113 yrkande 5 och med anledning av motion 1986/87:Fi114 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett omedelbart avskaffande av prisstoppet,

9. Prismätning (mom. 5)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "I propositionen" och på s. 39 slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den bedömning som görs i motion Fi112 (m). Statistiska centralbyrån (SCB) har sedan lång tid tillbaka svarat för prismätningarna i landet. Det är också SCB:s uppgifter som används i civilrättsliga sammanhang. Det är enligt utskottets mening inte ändamålsenligt att ha två offentliga organ som genomför samma typ av prismätningar. I likhet med motionärerna anser utskottet att statens pris- och kartellnämnds prismätningar bör upphöra. Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

> 5. beträffande *prismätning*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi112 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om prismätningar hos statens pris- och kartellnämnd,

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Kjell A. Mattsson (c) och Stina Eliasson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Utskottet delar" och på s. 40 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den avreglering av kreditmarknaden som ägt rum under senare år måste bli bestående. Det finns som påpekas i motion Fi606 alltjämt regleringar på de finansiella marknaderna som är onödiga och direkt skadliga för samhällsekonomin. Förändringar i omvärlden medför också krav på en fortsatt finansiell avreglering i Sverige.

Utskottet anser, i likhet med vad som anförts i flera av motionerna, att valutaregleringen medför en rad olägenheter för de svenska företagen och den svenska ekonomin. Svenska kapitalplacerare förhindras genom regleringen att sprida sina portföljer och därmed utjämna risker. Det leder till större avkastningskrav och högre kapitalkostnader för de svenska företagen. Det leder också till obalanser i de svenska företagens finansiella ställning eftersom de tvingas placera tillgångarna i Sverige samtidigt som de förhindras att betala sina skulder i utlandet.

Utskottet drar därför slutsatsen att valutaregleringen snarast bör avvecklas. Avvecklingen bör vara fullständig och definitiv. Den av regeringen förordade metoden med endast en successiv och partiell liberalisering av valutapolitiken medför en rad svårigheter. Varje förändring ger upphov till ett valutaflöde. Det är därför viktigt att man samtidigt öppnar för kapitalströmmar såväl till som från Sverige.

Det är, som också anförs i motionerna, särskilt angeläget att möjligheter öppnas för valutautlänningar att köpa svenska statsobligationer. Det skulle sannolikt verka nedpressande på den svenska räntenivån, vilket skulle få positiva effekter för den svenska kostnads- och investeringsutvecklingen.

Utskottet delar regeringens uppfattning, att staten inte skall nettolåna i utlandet, men i enlighet med vad utskottet anfört om försäljning av svenska statsobligationer till valutautlänningar bör den preciseringen göras att avståndstagandet gäller upplåning i utländsk valuta.

Vad utskottet anfört om avskaffande av valutaregleringen och fortsatt avreglering på de finansiella marknaderna bör riksdagen med anledning av motionerna Fi112 yrkande 3, Fi113 yrkandena 9 och 24, Fi114 yrkande 7, Fi115 yrkande 7 samt Fi606 yrkande 1 som sin mening ge regeringen och riksbanksfullmäktige till känna.

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

> 6. beträffande *kredit- och valutapolitiken*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 3, 1986/87:Fi113 yrkandena 9 och 24, 1986/87:Fi114 yrkande 7, 1986/87:Fi115 yrkande 7 och 1986/87:Fi606 yrkande 1 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om kredit- och valutapolitiken,

11. Räntesänkning och förbud mot options- och terminsaffärer (mom. 7 och 8)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar med "Som utskottet" och på s. 41 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Avregleringen på kreditmarknaden och på valutapolitikens område har medfört att vårt internationella beroende har ökat och möjligheterna att föra en självständig politik har minskat. Sålunda har den svenska räntenivån pressats upp bl.a. på grund av höga räntenivåer i omvärlden.

Detta är en djupt oroande utveckling. Räntenivån har som anförts i motion Fi116 en avgörande betydelse för inflationsutvecklingen och för statsbudgetens saldo. Utskottet anser därför att åtgärder bör vidtas för att begränsa vårt internationella beroende. Valutaregleringens tillämpning bör därför skärpas i syfte att styra och reglera de finansiella flödena till och från landet. Därigenom blir det möjligt att anpassa räntan till en lägre nivå.

Utskottet tillstyrker således att åtgärder vidtas för att kunna sänka den svenska räntenivån. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi116 (vpk) yrkande 26 bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksbanken till känna.

I motion Fi116 (vpk) begärs också *förbud mot options- och terminsaffärer* eftersom denna spekulation inte tillför samhällsekonomin något av värde.

Det ursprungliga motivet för att införa dessa nya finansiella instrument var att tillförsäkra en köpare eller säljare ett visst framtida pris på en transaktion. Nu har "dessa instrument" blivit handelsobjekt för olika finansiella lycksökare. Denna spekulationshandel har enligt utskottets mening inte något existensberättigande. Den tillför inte samhället något av värde. Tvärtom kan den ha skadliga effekter för samhällsekonomin genom de förväntningseffekter som skapas. Utskottet tillstyrker därför motionens förslag att options- och terminsaffärer skall förbjudas.

dels utskottets hemställan under 7 och 8 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *räntesänkning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi116 yrkande 26 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om åtgärder för att sänka räntan,

8. beträffande *förbud mot options- och terminsaffärer*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi116 yrkande 5 hos regeringen begär förslag om förbud mot options- och terminsaffärer,

12. Investeringsfonderna (mom. 9)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Investeringsfonderna tillkom ursprungligen som ett konjunkturpolitiskt medel. Efter flera års erfarenheter framstår det emellertid som uppenbart att

den typen av konjunkturell styrning inte är effektiv. Under många år var därför investeringsfonderna generellt frisläppta och utgjorde en skattestimulans för investeringar. För närvarande råder ett partiellt frisläpp av investeringsfonderna. Investeringsfonderna är sålunda fria för byggnadsinvesteringar endast utanför storstadsområdena samtidigt som det finns möjligheter att ta i anspråk fonderna för maskininvesteringar bara i stödområdet. Utskottet anser inte att det finns skäl att begränsa utnyttjandet av investeringsfondsmedel. Det är t.ex. uppenbart att för många mindre och medelstora företag är det främst investeringar i maskiner som är nödvändiga om företagen skall kunna expandera.

Enligt utskottets mening bör investeringsfonderna vara generellt frisläppta. På sikt bör frågan om investeringsfonderna prövas i samband med en översyn av hela företagsbeskattningen.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi112 yrkande 4 och Fi114 yrkande 6.

dels utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *investeringsfonderna*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 4 och 1986/87:Fi114 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna,

13. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar med "De senaste" och på s. 53 slutar med "utredande organen" bort ha följande lydelse:

Det gångna årets budgetpolitik har varit alltför svag, vilket framtvingat en internationellt sett hög räntenivå. Realräntan ligger för närvarande över 7%.

Det höga svenska ränteläget håller tillbaka investeringarna och motverkar således en ökad kapitalbildning. Den uppdragna räntenivån beror på att penningpolitiken tvingas bära en alltför tung stabiliseringspolitisk börda. Om finanspolitiken varit stramare, skulle räntenivån ha kunnat vara lägre och investeringarna större.

De senaste årens förbättring av budgetutvecklingen sammanhänger till alltför stor del med att inkomster och konsumtion ökat i en takt som inte är långsiktigt förenlig med samhällsekonomisk balans.

Budgetutvecklingen 1986/87 och 1987/88

Utmärkande för de senaste årens utveckling har varit att under varje budgetår har ett successivt allt lägre underskott framkommit i de budgetprognoser som fortlöpande görs.

Så är fallet även för budgetåret 1986/87. I kompletteringspropositionen anges underskottet nu till 33,6 miljarder kronor, vilket är knappt 10 miljarder

kronor mindre än vad som finns upptaget i statsbudgeten för samma år.

Huvudförklaringen till att budgetunderskottet blir lägre än väntat beror inte på att regeringen fört en åtstramningspolitik utan främst på de alltför stora löneökningarna under föregående år. På kort sikt leder snabba löneökningar till att budgetunderskottet minskar. På längre sikt blir dock resultatet ett försämrat budgetsaldo till följd av att tillväxten krymper.

Den saldoförbättring som efterhand framkommit i de reviderade prognoserna för 1986/87 års budgetutfall bör sålunda enligt utskottets mening snarare ses som en varning än som ett tecken på en gynnsammare utveckling. Förbättringen minskar således på intet sätt kraven på fortsatt stramhet i finanspolitiken.

Utskottet kan mot denna bakgrund inte dela den uppfattning som kommer till uttryck i motion Fi116 (vpk). Där framhålls bl.a. att budgetförbättringen bör tas till intäkt för att införa lättnader i budgetpolitiken.

Även för budgetåret 1987/88 redovisas nu ett lägre budgetunderskott än vad som angavs i budgetpropositionen i januari. Då beräknades underskottet till 36,9 miljarder kronor. I kompletteringspropositionen beräknas det uppgå till 30,5 miljarder kronor.

Långtidsbudgeten

I den långtidsbudget som presenteras i kompletteringspropositionen belyses utvecklingen av statsbudgetens inkomster och utgifter fram till budgetåret 1991/92 under vissa antaganden om den ekonomiska utvecklingen. Syftet med kalkylen är att redovisa vilken budgetutveckling som blir följden om inga beslut om ändrade utgifter eller inkomster fattas.

Liksom under tidigare år arbetar långtidsbudgeten med två alternativ. I det s.k. lågalternativet antas löneökningarna uppgå till 5,3 % år 1987 och 3 % för åren därefter. Priserna antas stiga med 3,9 % år 1987 och 2 % per år fr.o.m. år 1988. Tillväxten antas bli ca 2 % per år. Räntan förutsätts falla successivt från nuvarande nivå till 6 % år 1992. I detta alternativ beräknas budgetunderskottet i löpande priser sjunka från 30,5 miljarder kronor för budgetåret 1987/88 till ca 20 miljarder kronor budgetåret 1991/92.

I det andra alternativet – högalternativet – stiger lönerna med 5,8 % år 1989 och därefter med drygt 5 % per år. Inflationen antas ligga på drygt 4 % och den inhemska räntenivån hållas uppe på ca 11 %. Tillväxten väntas i detta alternativ uppgå till ca 1 % per år. I detta relativt ogynnsamma ekonomiska utvecklingsscenario ökar budgetunderskottet till drygt 50 miljarder kronor budgetåret 1991/92.

Den ökning av budgetunderskottet som sker i högalternativet beror på att statsinkomsterna minskar till följd av lägre tillväxt, medan statsutgifterna ökar i samma takt som i lågalternativet. Utskottet ser det dock som sannolikt att en sådan stagflation som högalternativet skulle innebära leder till väsentligt större budgetförsämringar än vad beräkningarna i långtidsbudgeten indikerar. Med ökad arbetslöshet skulle det t.ex. vara svårt att hålla tillbaka krav på ökade offentliga utgifter. Ett större budgetunderskott skulle också minska förtroendet för den ekonomiska politiken och höja inflationsförväntningarna.

Utskottet konstaterar att det är oroande att de senaste årens ekonomiska utveckling snarare överensstämmer med förutsättningarna för högalternativet än med dem som gäller för lågalternativet. Denna omständighet ser utskottet som en bekräftelse på hur angeläget det är att uppnå en mer dämpad och balanserad pris- och löneutveckling.

I långtidsbudgeten redovisas också en samlad beräkning för den statliga sektorn och socialförsäkringssektorn. Av kalkylerna framgår dels att socialförsäkringssektorns finansiella sparande försämras under perioden, dels att den statliga sektorn – i lågalternativet – och socialförsäkringssektorn tillsammans uppnår ett positivt finansiellt sparande budgetåret 1990/91 på nästan 9 miljarder kronor i löpande priser. Det samlade överskottet minskar dock till ca 3 miljarder kronor under budgetåret 1991/92.

I långtidsbudgeten diskuteras också den finansiella utvecklingen i kommunsektorn. Utgångspunkten för diskussionen är att kommunsektorn växer drygt 1 % årligen och att det finansiella sparandet i kommunsektorn skulle vara i stort sett oförändrat mot slutet av perioden. Enligt utskottets mening bör de kommunala konsumtionsutgifterna präglas av nolltillväxt. Genom olika åtgärder som ökar produktiviteten i kommunerna, samtidigt som staten avskaffar olika detaljstyrningar av den kommunala verksamheten, bör detta vara möjligt utan att servicen för medborgarna försämras. En sådan finansiell utveckling i kommunerna skulle förbättra sparandet med ungefär 12 miljarder kronor under den period som långtidsbudgeten omfattar.

Om den allmänna ekonomiska utvecklingen innebär att lågalternativet realiseras och att nolltillväxt i kommunernas utgiftsökningar nås, erhålls ett icke obetydligt överskott i den samlade offentliga sektorns finanser. Utskottet anser att det inte bör vara ett mål för den ekonomiska politiken att bygga upp ett permanent överskott i den offentliga sektorn. Sparandet bör i stället ske i företagen och i hushållen. Sedan balans uppnåtts i den offentliga sektorn, bör därför strävan vara att sänka skattetrycket och därmed öka kapitalbildningen i den privata sektorn. Ett lägre skattetryck innebär dessutom att en högre tillväxt lättare kan realiseras.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Budgetpolitiken är en viktig del av den ekonomisk-politiska strategin för att återställa balansen och öka tillväxten i den svenska ekonomin. Att krympa både utgifts- och inkomstsidan i budgeten sett i relation till bruttonationalprodukten har stor betydelse för möjligheterna att förbättra den svenska ekonomins utvecklingsförmåga.

Under 1987 väntas den totala offentliga sektorn visa överskott. En väsentlig orsak till detta är de intäkter från den s.k. pensionsskatten som tas in för 1987. Den utveckling som skisseras i långtidsbudgeten och den utvecklingsbana för svensk ekonomi som presenteras i den senaste långtidsutredningen innebär att ett överskott successivt byggs upp i den konsoliderade offentliga sektorn. Detta överskott bör enligt utskottets uppfattning användas för att sänka skattetrycket. I motion Sk413 (m) förordas en skattereform som skall vara fullt genomförd den 1 januari 1990. I sina huvuddrag innehåller motionen kraftigt sänkta marginalskatter med början

redan nästa år. Motionärerna framhåller att när den föreslagna skattereformen är genomförd kan den ekonomiska tillväxten förväntas öka. Detta gör det i sin tur möjligt att gå vidare för att ytterligare sänka skattetrycket. Målsättningen bör vara att sänka skattetrycket med ca 5 procentenheter under en femårsperiod. En låg ökningstakt i de totala offentliga utgifterna möjliggörs, enligt motionärerna, om produktivitetshöjande åtgärder i den offentliga sektorn sätts in. Då kan enligt motionärerna också även fortsättningsvis en god och effektiv service tillhandahållas medborgarna. Utskottet delar motionärernas uppfattning och förordar den skattepolitik som föreslås.

I den mån konjunktursituationen blir sådan att den finanspolitiska åtstramning, som utskottet förespråkar, leder till att den totala efterfrågan kommer på en alltför låg nivå bör detta motverkas med ytterligare skattesänkningar. Ökade offentliga utgifter är inte längre ändamålsenliga för att stimulera ekonomin.

Moderata samlingspartiet åberopar i motion Fi112 sitt i januari framlagda budgetalternativ. I detta föreslogs en utgiftsnivå som låg drygt 13 miljarder kronor lägre än vad regeringen förordade för budgetåret 1987/88. Av dessa besparingar var ca 5 miljarder i princip av engångskaraktär. Skattesänkningar föreslogs med 5,4 miljarder kronor. Hade dessa förslag genomförts, skulle budgetunderskottet ha blivit 7,9 miljarder kronor lägre än det av regeringen förordade. Enligt motionärerna skulle de föreslagna marginalskattesänkningarna dessutom ha stimulerat arbetsutbudet och därmed ytterligare förbättrat budgetsaldot. Genom skattesänkningar och införande av barnavdrag skulle också socialbidragskostnaderna ha minskat, hävdar motionärerna, varigenom budgetunderskottet skulle ha blivit ännu lägre. Bortses från dessa dynamiska effekter och även från de icke-permanenta besparingar som utförsäljningen av företag utgör, skulle ändå det av motionärerna förordade budgetunderskottet ha blivit ca 3 miljarder kronor lägre än det av regeringen då förordade.

Utskottet anser att denna budgetpolitik är väl avvägd. Den innebär bl.a. att angelägna sänkningar av marginalskatter och andra skatter kan genomföras.

Avvägningen mellan besparingar och skattesänkningar är gjord så att hushållens ekonomiska situation inte skall försämras. Åtstramningen träffar i stället staten, kommunerna, företagen och utlandet.

Utskottet anser det angeläget att hushållens resurser i större utsträckning än hittills består av arbetsinkomster och mindre av bidrag från stat och kommun. En orsak till att incitamenten att arbeta, spara och satsa på företagande minskat i vår ekonomi är de ständiga offentliga utgiftsökningarna och skattehöjningarna. Återvunnen balans förutsätter därför att besparingar och skattesänkningar följs åt.

Besparingarna av engångskaraktär utgörs till största delen av försäljningar av statliga företag. Detta är med andra ord budgetförstärkningar som under en följd av år också kan upprepas.

I motionerna Fi114 (fp) och Fi113 (c) redovisas budgetalternativ som i långa stycken överensstämmer med förslagen i motion Fi112 (m). Enligt

utskottets mening innebär emellertid inte besparingarna i motionerna Fi114 (fp) och Fi113 (c) att alla önskvärda skattesänkningar kan genomföras.

I motion Fi116 (vpk) förordas såväl stora skatteskärpningar som utgiftsökningar. En sådan budgetpolitik avvisar utskottet bestämt.

Med den anförda avstyrker utskottet det förslag till budgetpolitiska riktlinjer som föreslås i propositionen, motionerna Fi113 (c) yrkandena 2 och 19–21, Fi114 (fp) yrkande 2, Fi115 (Alf Svensson c) yrkande 6 och Fi116 (vpk) yrkande 2 samt tillstyrker de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som anges i motion Fi112 (m) yrkande 2.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi113 yrkandena 2 och 19–21, 1986/87:Fi114 yrkande 2, 1986/87:Fi115 yrkande 6 och 1986/87:Fi116 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1986/87:Fi112 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar med "De senaste" och på s. 53 slutar med "utredande organen" bort ha följande lydelse:

Budgetutvecklingen 1986/87 och 1987/88

Utskottet konstaterar att budgetunderskottet har minskat under de senaste åren. Detta beror framför allt på följande faktorer.

För det första har ett stort antal skatter höjts – det totala skattetrycket har sedan 1982 ökat från 50,1 % till 52,9 % år 1987. För det andra har regeringen vidtagit en rad bokföringsmässiga förändringar och utgiftsminskningar av engångskaraktär. Vissa besparingar har också genomförts, bl.a. i fråga om statsbidragen till kommunerna. Slutligen kommer till detta de automatiska effekterna på statsbudgeten som beror på bättre konjunkturläge, lägre dollarkurs, lägre räntor och vissa demografiska förändringar (främst färre skolelever och färre pensionärer utanför ATP-systemet).

Utskottet har noterat att under de senaste åren har för varje budgetår successivt allt lägre underskott framkommit i de budgetprognoser som fortlöpande görs.

För innevarande budgetår 1986/87 redovisas sålunda i den reviderade finansplanen ett underskott som är ca 9,5 miljarder kronor lägre än i den statsbudget som riksdagen fastställde i juni 1986. Inkomsterna beräknas bli ca 12 miljarder kronor större – 8,5 miljarder kronor mer i inkomstskatt, bolagsskatt och mervärdeskatt samt 3,5 miljarder kronor mer i återbetalning av lån, främst bostadslån. Utgifterna beräknas också bli större än i den

fastställda statsbudgeten, ca 2,5 miljarder kronor, främst på grund av ökade arbetsmarknadspolitiska utgifter.

Efter det att den reviderade finansplanen presenterades har det också framkommit att fyllnadsinbetalningarna av skatt har blivit större än väntat, varför utskottet bedömer det som troligt att budgetunderskottet under innevarande budgetår blir väsentligt lägre än vad som redovisas i kompletteringspropositionen.

Även för budgetåret 1987/88 redovisas i kompletteringspropositionen ett lägre budgetunderskott än i budgetpropositionen i januari. Skillnaden förklaras främst av att inkomsterna väntas bli ca 9 miljarder kronor högre medan utgifterna exkl. statsskuldräntor väntas bli ca 4 miljarder kronor högre. Ränteutgifterna däremot väntas bli mindre än tidigare.

Utskottet konstaterar att den ovan redovisade minskningen av budgetunderskottet till stor del beror på att löneökningarna och konsumtionsökningen blivit större än väntat. Den alltför snabba pris- och löneutvecklingen ger visserligen på kort sikt upphov till ökade skatteinkomster men skapar därefter allvarliga problem för den svenska ekonomin genom försämringen av konkurrenskraften.

Sammanfattningsvis vill utskottet framhålla att den snabba inkomstökningen till följd av hög pris- och löneökning nu pågått så länge att de statsfinansiellt negativa effekterna kommer allt närmare i tiden.

Långtidsbudgeten

Behovet av en fortsättningsvis stram finanspolitik markeras även i långtidsbudgeten. I denna redovisas nu liksom tidigare år ett låg- och ett högalternativ, där alternativet med låga pris- och löneökningar medför ett sjunkande budgetunderskott medan det senare alternativet leder till ett stigande budgetunderskott. I år redovisas dock att underskottet växer mot slutet av perioden även i lågalternativet. Därigenom skärps kraven på en stramare finanspolitik.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Utskottet har i det föregående beskrivit de riktlinjer för den ekonomiska politiken som utskottet anser bäst främjar en positiv ekonomisk utveckling. En av dessa riktlinjer gäller behovet av fortsatt stram finanspolitik genom utgiftsbegränsningar. Utskottet ställer sig därmed bakom den uppfattning som redovisas i folkpartiets partimotion Fi114.

Utskottet vill framhålla att den förda budgetpolitiken – med omfattande skattehöjningar och otillräckliga utgiftsbegränsningar – haft negativa effekter på den svenska ekonomins tillväxtförmåga. Utskottet anser att budgetpolitiken under de senaste årens internationella högkonjunktur inte varit tillräckligt stram. Den positiva utvecklingen har inte utnyttjats för att rätta till de strukturella obalanserna i ekonomin. Risken är nu stor att balansproblemen förvärras i samband med att det internationella konjunkturläget dämpas.

Utskottet förespråkar i stället i enlighet med vad som föreslås i motion

Fi114 (fp) en budgetpolitik som genom minskade utgifter skapar utrymme för både minskat budgetunderskott och vissa angelägna skattesänkningar.

Utskottet ansluter sig därmed till folkpartiets krav på minskade permanenta utgifter med drygt 4 miljarder kronor för budgetåret 1987/88 och drygt 6,5 miljarder kronor för helåret 1988. Utgiftsminskningarna bör kombineras med lägre skatter, främst en sänkning av arbetsgivaravgifterna så att uttaget blir oförändrat 1988, sänkta marginalskatter för alla heltidsarbetande samt avskaffad förmögenhetsskatt på arbetande kapital. Utskottet avvisar de förslag till skattehöjningar som presenteras i kompletteringspropositionen.

Vidare anser utskottet i likhet med motionärerna i motion Fi114 (fp) att en fortlöpande sanering av statens finanser bör ske genom en successiv utförsäljning och börsintroduktion av statliga företag. Därigenom minskar statens upplåningsbehov vilket verkar dämpande på räntenivån.

Riksdagen har tidigare på regeringens begäran slagit fast några principer för utgiftspolitiken, som bl.a. innebär att reformer måste finansieras genom att andra utgifter minskas. Utskottet tvingas nu konstatera att dessa principer inte följs. Den nyligen beslutade timsjukpenningreformen finansieras genom höjd sjukförsäkringsavgift och höjningen inom delpensioneringen finansieras på kort sikt genom att delpensionsfonden töms varefter höjd delpensionsavgift torde bli nödvändig. Detta strider också mot det resonemang som förs i den reviderade finansplanen om det angelägna i att inte ytterligare höja arbetsgivaravgifterna.

Även i fråga om skattepolitiken i övrigt strider regeringens konkreta förslag mot tidigare resonemang. I budgetpropositionen hävdades att ytterligare skattehöjningar ej borde ske. I kompletteringspropositionen föreslås emellertid höjd fastighetsskatt, höjd omsättningsskatt för aktiemarknaden (genom breddning av basen), höjd bilaccis samt höjda tullavgifter. Förslaget om höjd fastighetsskatt har visserligen därefter återtagits genom motion Sk175 (s), men de andra skattehöjningsförslagen kvarstår.

Utskottet anser att skattehöjningsförslagen aktualiserats därför att regeringen saknar en långsiktig strategi för utgiftsminskningar. Regeringens politik visar återigen hur senfärdighet och uteblivna besparingar leder till plötsliga skattehöjningar. Utskottet anser att om regeringen fört en budgetpolitik liknande den som förespråkats i folkpartiets motioner hade det skapats förutsättningar för en stabil och stram finanspolitik utan återkommande skattehöjningar.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet yrkande 2 i motion Fi114 (fp).

I motionerna Fi112 (m) och Fi113 (c) föreslås i vissa delar en liknande budgetpolitik som den utskottet förordar. I motion Fi112 (m) föreslås emellertid också stora besparingar på t.ex. u-landsbiståndet och stora skattesänkningar som inte finansierats fullt ut. Utskottet anser inte detta vara en väl avvägd budgetpolitik och avstyrker därför yrkande 2 i motion Fi112 (m). Även i motion Fi113 (c) framförs vissa utgifts- och skatteförslag som utskottet inte kan tillstyrka. Utskottet avstyrker således yrkandena 2 och 19–21 i motion Fi113 (c). Av samma skäl avstyrker utskottet yrkande 6 i motion Fi115 av Alf Svensson (c).

I motion Fi116 (vpk) föreslås stora utgifts- och skattehöjningar som helt

strider mot de principer för budgetpolitiken som utskottet ovan förordat. Utskottet avstyrker därmed yrkande 2 i motion Fi116 (vpk).

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 2, 1986/87:Fi113 yrkandena 2 och 19–21, 1986/87:Fi115 yrkande 6 samt 1986/87:Fi116 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1986/87:Fi114 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10)

Kjell A. Mattsson och Stina Eliasson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med "Utmärkande för" och på s. 53 slutar med "utredande organen" bort ha följande lydelse:

Det statliga budgetunderskottet har under en rad år minskat till följd av flera samverkande faktorer.

Framför allt har det skett genom att ett antal skatter höjts. Det samlade skattetrycket har ökat med 1,5 procentenheter fram till förra året. Genom beslutad engångsskatt samt förslag till höjd bilaccis och fastighetsskatt fullföljer regeringen den inslagna vägen.

För det andra har en rad bokföringsmässiga transaktioner pressat ned det redovisade budgetunderskottet.

För det tredje har ränteutgifterna sjunkit kraftigt framförallt beroende på det internationella ränteläget.

Sist men inte minst har statens skatteintäkter ökat kraftigt på grund av för höga löneökningar och för hög konsumtion. Detta skapar dock en försämrad kostnadsutveckling som i sin tur ger negativa effekter på budgetunderskottet på sikt.

Budgetpolitiken har generellt sett varit för svag vilket medfört ett internationellt sett högt ränteläge i Sverige. Detta har medfört att de finansiella investeringarna blivit lönsammare än de produktiva med en svag utveckling för industriinvesteringarna som följd. En finanspolitisk åtstramning bör enligt utskottet genomföras med syfte att pressa ned räntenivån.

Långtidsutredningen

Långtidsutredningen pekar på att Sverige kan uppnå en god ekonomisk utveckling de närmaste 10 åren under vissa förutsättningar. Framför allt hänvisar man till nödvändigheten av låga nominella pris- och löneökningar samt en förbättring av den offentliga sektorns sparande. Slutsatsen i utredningen är att lönekostnaderna måste ned i nivå med omvärlden för att klara sysselsättning, extern balans och budgetunderskott. Utskottet ansluter sig till utredningens mål om en kostnadsutveckling i takt med omvärldens.

Sparandet bör stimuleras, främst i enskild regi genom ett ökat hushållssparande. Vad gäller det offentliga sparandet ansluter sig utskottet till uppfatt-

ningen att detta bör förbättras inom den statliga sektorn så att det statliga budgetunderskottet på sikt kan elimineras.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Det förslag till riktlinjer för budgetregleringen som lades fram av centerpartiet i en reservation till finansutskottets betänkande FiU 1986/87:10 redovisade ett i förhållande till budgetpropositionens förslag minskat budgetunderskott med ca 1,3 miljarder kronor.

Utskottet anser att de i reservationen redovisade besparingarna fortfarande äger relevans. Utskottet förordar en sådan politik i varje enskilt fall och med de motiveringar härför som lämnats. På grund av senfärdighet i regeringens handläggning har dock förslag angående en omfördelning av bidragen till kommunerna fördröjts. Centern föreslog att delar av de specialdestinerade bidragen skulle föras över till den kommunala skatteutjämningen. Då förslag med denna inriktning ej kommit riksdagen tillhanda i rimlig tid för att ge kommunerna möjligheter till ekonomisk planering tvingades centern att frångå delar av detta förslag. Utskottet anser dock att detta inte bör påverka jämförelsen mellan regeringens och den av utskottet företrädda budgetpolitiken .

Regeringen redovisar nu ett budgetunderskott som är lägre än vad som förordades i budgetpropositionen. I huvudsak beror denna förbättring på större skatteintäkter – orsakade av för höga löneökningar och för hög konsumtion. Det av utskottet biträdda budgetalternativet innebär i förhållande till regeringens förslag en budgetförstärkning med ytterligare 1,4 miljarder kronor jämfört med i januari. Utskottet förordar med andra ord ett budgetalternativ som totalt är 2,7 miljarder kronor starkare än regeringens för budgetåret 1987/88. Med den av utskottet förordade budgetregleringen skulle budgetunderskottet minska till 27,8 miljarder kronor.

Regeringen föreslår i kompletteringspropositionen en rad konsumtionsåtstramande åtgärder. Utskottet biträder uppfattningen om behovet av en kortsiktig åtstramning för att möjliggöra en räntesänkning och på detta sätt stimulera investeringarna. Utskottet motsätter sig dock en höjning av bilaccisen för nya bilar samtidigt som katalytisk avgasrening införs som ett krav på 1989 års bilmodeller. En höjning av accisen skulle fördröja ett utbyte av den befintliga, betydligt mindre miljövänliga bilparken.

Regeringen föreslår vidare en kraftig höjning av fastighetsskatten. Skatten är en orättvis skatt eftersom den ej tar hänsyn till skattebetalarens betalningsförmåga. Den tar bara hänsyn till värdet av en tillgång som i många fall kan vara svår att realisera. Fastighetsskatten strider mot principen att ta ut skatt efter bärkraft. Utskottet yrkar därför avslag på regeringens förslag vad gäller fastighetsskattehöjningen och kompensationen genom bostadsbidrag.

Utskottet anser att åtstramningen i första hand skall ske genom en begränsning av importkonsumtionen. En miljöanpassad energibeskattning bör införas och utformas så att den stimulerar till användning av miljövänlig förnybar energi på bekostnad av miljöförstörande bränslen såsom kol, olja och uran. Utskottet anser även att energibeskattningen måste läggas om, så

att den långtgående skatteförmån som kondenskraftsproducerad el i dag har, successivt avvecklas. Ett led i detta är införande av en uranskatt i enlighet med vad som anförts i motion Fi113 (c).

Med detta som utgångspunkt bör således en skatt uttagen per kWh insatt bränsle tas ut vid produktion av kärnkraftsel. En skatt på uran med 1 öre/kWh ger en årlig intäkt på ca 2 miljarder kronor. Riksdagen bör därför hos regeringen hemställa om förslag om införande av en uranskatt med 1 öre/kWh insatt bränsle för kärnkraftsproducerad el med ikraftträdande från den 1 januari 1988.

I såväl motion Fi113 (c) som Fi228 (c) har föreslagits en rad skatter och avgifter på miljö- och energiområdet dels för en finansiering av skattesänkningar, dels för att minska miljöförstöringen och därmed de kostnader som uppkommer på grund av denna. Utskottet biträder den föreslagna inriktningen och vill i detta sammanhang påpeka att de minskade intäkterna som uppstår vid reducerade utsläpp motsvaras av lägre samhälleliga kostnader i form av sjukvård, produktionsbortfall, korrosion, minskad avkastning i skogsbruk, jordbruk och fiskenäringarna m.m.

Utskottet vill också erinra om den budgetförstärkning som skulle skett genom centerns förslag till omfördelning från ATP-avgift till folkpensionsavgift. Detta hade föranletts av förslag till förbättringar för de sämst ställda pensionärerna. Höjda pensionstillskott föreslogs samtidigt med avslagsyrkande på regeringens förslag om höjd ATP. Då tilläggspensionen finansieras via budgeten var en omfördelning av avgifterna naturlig.

Sammanfattningsvis innebär detta att utskottet tillstyrker den inriktning av budgetpolitiken som föreslås av centerpartiet i motion Fi113.

I motion Fi112 (m) föreslås dels långtgående inkomstskattesänkningar, dels nedskärningar av bl.a. u-hjälpen och mjölksubventionerna.

I motion Fi114 (fp) framläggs ett familjepolitiskt program som skall finansieras bl.a. med sänkt kommunalt grundavdrag och nedskärningar av livsmedelssubventionerna.

I motion Fi115 av Alf Svensson (c) föreslås bl.a. skattesänkning genom tudelningsprincipen.

Dessa inslag gör att utskottet avvisar de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som förordas i motionerna Fi112 (m), Fi114 (fp) och Fi115 av Alf Svensson (c).

I motion Fi116 (vpk) föreslås dels stora offentliga utgiftsökningar, dels en kraftig höjning av det totala skattetrycket. Utgiftsökningarna är så omfattande att de trots skattehöjningarna skulle leda till en kraftig ökning av budgetunderskottet. Utskottet avvisar bestämt en sådan ansvarslös inriktning av budgetpolitiken.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
>
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 2, 1986/87:Fi114 yrkande 2, 1986/87:Fi115 yrkande 6 och 1986/87:Fi116 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1986/87:Fi113 yrkandena 2 och 19–21 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med "Så är" och på s. 46 slutar med "dessa omständigheter" bort ha följande lydelse:

Så är fallet även för *budgetåret 1986/87*. I 1986 års budgetproposition räknade man med att underskottet för detta budgetår skulle uppgå till 48,9 miljarder kronor. I statsbudgeten för samma budgetår angavs saldot till 43,2 miljarder kronor. I årets kompletteringsproposition har samma underskott sjunkit till 33,6 miljarder kronor. Sedan fyllnadsinbetalningarna av skatt i april visat sig bli mer omfattande än man räknat med kan underskottet nu slutligen uppskattas till ca 25 miljarder kronor. Underskottet för budgetåret 1986/87 har alltså i det närmaste halverats sedan regeringen presenterade sin första beräkning för drygt ett år sedan.

Trots att denna dramatiska nedgång av budgetunderskottet avser ett och samma budgetår har minskningen inte kommit att påverka den förda budgetpolitiken. Tvärtom strävar regeringen i första hand vidare mot ett ytterligare minskat underskott, trots att regeringen är väl medveten om att en sådan politik får en återhållande effekt på samhällsekonomin. Tillväxten hålls tillbaka inom viktiga sektorer av samhället, och den utvecklingspotential som finns i den offentliga sektorn tas inte till vara. Den förda politiken bidrar därmed till att hålla uppe arbetslösheten samtidigt som viktiga sociala och fördelningspolitiska mål inte längre kan tillgodoses.

Med den arbetslöshet som i dag kvarstår är en sådan politik enligt utskottets mening direkt felaktig. Strävan att visa fram goda budgetsaldon för staten får aldrig bli ett självändamål särskilt inte som förbättringarna i stor utsträckning uppnås genom indragningar från den övriga gemensamma sektorn. Det naturliga hade enligt utskottets mening varit om regeringen i stället utnyttjat det stora överskott som nu uppkommit i den offentliga sektorn till insatser på skolans område eller inom andra angelägna delar av den gemensamma sektorn.

dels den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar med "En annan" och slutar med "statliga sektorn" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "*Vänsterpartiet kommunisterna*" och på s. 53 slutar med "utredande organen" bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisterna utgår i det budgetalternativ som presenteras i *motion Fi 116* från att de resurser som finns i den offentliga sektorn skall tas till vara och utvecklas. Utskottet delar motionärernas bedömning i detta avseende. Utskottet kan också instämma i den kritik som motionärerna riktar mot regeringens budgetpolitik som i alltför stor utsträckning är inriktad på att bekämpa löneökningar inom den offentliga sektorn. Samtidigt bromsar regeringen en nödvändig tillväxt inom den kommunala sektorn som bara tillåts växa med 1 %.

I kompletteringspropositionen saknas varje ansats till diskussion om den möjlighet som står till buds att genom en rättvis beskattning av vinster, börsomsättning och andra fördelningspolitiskt riktiga åtgärder uppnå in-

komstförstärkningar för staten. Utskottet delar vänsterpartiet kommunisternas bedömning att en kommunal tillväxt om 3 % är välmotiverad. Detta synsätt återspeglar sig också i utskottets förslag till budgetpolitiska riktlinjer.

Åtstramningspolitiken mot kommuner och landsting har kommit att betinga ett alltför högt socialt pris. Den måste därför avbrytas och den gemensamma sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar måste få utvecklas. För att komma till rätta med de stora problem som finns inom framför allt vårdsektorn bör i enlighet med vänsterpartiet kommunisternas förslag ett specialdestinerat bidrag utgå till den kommunala sektorn för att befrämja arbete, vård och omsorg. Två miljarder kronor bör sättas av för detta ändamål under nästa budgetår.

Regeringens förslag om höjd bilaccis har i första hand motiverats med att budgetunderskottet måste begränsas. Utskottet kan inte godta ett sådant synsätt. Utskottet är dock berett att acceptera accishöjningen, om influtna medel utnyttjas som stöd för den lokala och regionala kollektivtrafiken.

Det är enligt utskottets mening inte rimligt att hyresgäster skall tvingas betala högre hyra för att taxeringsvärdena höjs kraftigt. Det är inte heller rimligt att småhusägare och bostadsrättsinnehavare skall betala högre boendekostnader för att det spekuleras i bostadsrätter och villor. Ökade fastighetsvärden bör enligt utskottets mening i stället beskattas genom en effektiv och höjd reavinstbeskattning vid försäljningar. Dessutom bör fastighetsskatt också införas för industrifastigheter.

I likhet med vänsterpartiet kommunisterna anser utskottet att den orättvisa matskatten måste undanröjas. Utskottet föreslår att riksdagen stegvis avskaffar matmomsen. I enlighet härmed bör livsmedelssubventionerna räknas upp med 3 miljarder kronor under nästa budgetår.

För att motverka spekulationsekonomin bör dels options- och terminsaffärer förbjudas, dels omsättningsskatten på värdepapper höjas från 2 till 6 %.

Vad utskottet här anfört innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom de av regeringen förordade riktlinjerna för budgetpolitiken. Detsamma gäller de alternativa förslag till budgetpolitiska riktlinjer som redovisas i motionerna Fi112 (m), Fi113 (c), Fi114 (fp) samt i motion Fi115 av Alf Svensson (c).

Utskottet tillstyrker yrkande 2 i motion Fi116 (vpk).

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "De riktlinjer" och slutar med "särskilda täckningsanslag" bort utgå.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*
> att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1986/87:Fi112 yrkande 2, 1986/87:Fi113 yrkandena 2 och 19–21, 1986/87:Fi114 yrkande 2 och 1986/87:Fi115 yrkande 6 godkänner vad som förordas i motion 1986/87:Fi116 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Finansfullmakten (mom. 12 a)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "*utnyttja finansfullmakten*" bort ha följande lydelse:

Utskottet får med anledning härav framhålla följande. Finansfullmakten är avsedd att ge regeringen möjlighet att snabbt vidta olika sysselsättningsskapande åtgärder, om arbetsmarknadsläget så kräver. Hittills har finansfullmakten utnyttjats som ett generellt styrmedel i tider med vikande sysselsättning. Nu föreslår emellertid regeringen att finansfullmakten temporärt också skall kunna utnyttjas för ett helt nytt ändamål, nämligen för riktade insatser med anledning av Sveriges ensidigt deklarerade handelsblockad mot Sydafrika och Namibia. Motivet härför är att det enligt regeringen är svårt att i dagsläget uppskatta både eventuella behov och omfattningen av sådana insatser. Utskottet kan emellertid inte finna att de föreburna svårigheterna skiljer sig i principiellt hänseende från vad som gäller för många andra anslag på statsbudgeten. I likhet med vad som föreslås i motion A107 (m) anser utskottet således att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till anslag på tilläggsbudget för att täcka dessa kostnader. Utskottet tillstyrker således motion A107 (m) yrkandena 10 och 11 och avstyrker propositionen i här berörd del.

dels utskottets hemställan under 12 a) bort ha följande lydelse:

12. beträffande *finansfullmakten*

a) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:A107 yrkandena 10 och 11 och med avslag på regeringens förslag i proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 11 framlagt förslag om bemyndigande för regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, utnyttja finansfullmakten även för arbetsmarknadsutbildning samt för arbetsmarknadsåtgärder som kan bli nödvändiga med anledning av handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia samt hos regeringen begär förslag till anslag på tilläggsbudget för budgetåret 1987/88 för ersättning för kostnader i samband med den svenska handelsblockaden mot Sydafrika och Namibia.

18. Finansfullmakten (mom. 12 b)

Kjell A. Mattsson och Stina Eliasson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 23" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar denna bedömning. Av propositionen framgår att regeringen hittills under innevarande budgetår utnyttjat endast 75 milj. kr. av finansfullmaktens totala ram på 2 500 milj. kr. Förhållandet var i stort sett detsamma under de båda närmast föregående budgetåren. Då tog regeringen i anspråk endast 250 resp. 600 milj. kr. av en lika stor ram. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening rimligt att begränsa finansfullmakten till 1 500 milj. kr. Skulle större behov uppkomma bör regeringen, i enlighet med vad

som sägs i motion Fi113 (c), återkomma till riksdagen och begära att finansfullmakten utvidgas. Det sagda innebär att utskottet tillstyrker motion Fi113 (c) yrkande 23.

dels utskottets hemställan under 12 b) bort ha följande lydelse:

12. beträffande *finansfullmakten*

b) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi113 yrkande 23 och med anledning av proposition 1986/87:150 bilaga 1 mom. 12 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1987/88, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats i propositionen intill ett sammanlagt belopp av 1 500 000 000 kr.,

19. Det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten (mom. 21 b)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Filip Fridolfsson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "motion Fi805" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motion Fi805 anföra följande.

Det statsfinansiella läget gör det nödvändigt med besparingar på alla områden inom den offentliga sektorn. Ett sätt att spara är att öka effektiviteten i den befintliga verksamheten. Detta uppnås genom ökad specialisering och konkurrens.

Den statliga städningen är ett område där införande av ett konkurrensmoment kan medföra höjd effektivitet och därmed besparingar.

Riksdagsbeslutet från år 1972 innehåller emellertid vissa alltjämt giltiga riktlinjer för den statliga städverksamheten, vilka på sikt innebär en sänkt effektivitet. Genom riksdagsbeslutet rekommenderas nämligen städning i egen regi med tillägget att städning genom entreprenör endast bör förekomma i undantagsfall. Därmed kommer egenregistädningen inte att utsättas för en effektivitetsbefrämjande konkurrens.

Enligt utskottets uppfattning bör riktlinjerna för den statliga städningen ändras så att myndigheterna från fall till fall beslutar om att utnyttja den effektivaste städformen. I riktlinjerna bör därför anges att myndigheterna regelmässigt bör begära in anbud för städningen för att på detta sätt få en effektiv kostnadspress på verksamheten. I de fall där övergång till entreprenadstädning innebär besparingar bör denna städform utnyttjas.

dels utskottets hemställan under 21 b) bort ha följande lydelse:

21. beträffande *det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten*

b) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi805 hos regeringen begär förändring av organisationen av den statliga städverksamheten i enlighet med vad utskottet anfört,

20. Det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten (mom. 21 c)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "motion Fi506" bort ha följande lydelse:

Innebörden av den kritik som i motion Fi506 riktas mot de pågående privatiseringsförsöken hos statliga verk, statliga företag och i övrigt inom den offentliga sektorn delas helt av utskottet.

Enligt utskottets mening utgör den statliga städverksamheten ett utmärkt exempel på vilka negativa effekter dessa privatiseringsförsök får. I denna verksamhet är det uppenbart att den ofta oklart definierade och illa formulerade strävan att göra städverksamheten "effektivare" och "mer konkurrenskraftig" innebär en sämre kvalitet på det arbete som skall utföras samtidigt som den går ut över personalens hälsa.

Den höga sjukfrånvaron hos städpersonal anställd vid statliga verk och myndigheter har vänts mot personalen genom planer på att lägga ut städningen i privat regi. Utskottet vill betona att detta är ett högst oansvarigt sätt att "lösa" problemen. Staten måste i stället ta ett helhetsansvar för att minska sjukligheten bland lokalvårdarna. Sjukligheten kan inte gärna förväntas minska genom att staten överlåter åt privata bolag att pressa lokalvårdarna ytterligare.

Utskottet vill klart uttala att de pågående privatiseringsförsöken måste upphöra.

Personalen på luftfartsverket i Norrköping har presenterat ett eget förslag till organisation, en typ av "självstyre" utan arbetsledare, som skulle kunna förbättra städarbetet till både verkets och de anställdas förmån. Regeringen bör uppdra åt byggnadsstyrelsen att omorganisera statliga myndigheters, verks och andra offentliga områdens lokalvård enligt den modell som används i Norrköping.

I motion Fi805 framhålls med hänvisning till kravet att minska statens budgetunderskott att privatiseringen av den statliga städverksamheten bör intensifieras.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört om den statliga lokalvården måste yrkandet i motion Fi805 bestämt avvisas.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi506 om den statliga lokalvårdens organisation bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 21 c) bort ha följande lydelse:

> 21. beträffande *det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten*
>
> c) att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi506 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en ny lokalvårdsorganisation,

1. Kredit- och valutapolitiken

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anför:

En fortsatt avreglering av kreditpolitiken kan inte accepteras. Utvecklingen visar enligt min mening att en återgång till en mer reglerad kreditpolitik kommer att bli nödvändig. Det är nödvändigt att återinföra en bostadslångivning till låg ränta för att möjliggöra sänkta boendekostnader och att styra de finansiella resurserna till samhällsnyttig verksamhet. Åtgärder måste vidtas för att förhindra att spekulationsekonomin breder ut sig.

Vad gäller valutapolitiken vill jag förorda en skärpt tillämpning och ändring i valutalagstiftningen för att minska svenska företags utlandsinvesteringar och utlänningars möjligheter att köpa aktier i svenska bolag. Detta som ett led i en strävan att motverka en transnationalisering av svensk ekonomi som undergräver möjligheterna att föra en självständig ekonomisk politik. Liberaliseringen har dess värre inneburit nära nog en fördubbling av svenska företags direktinvesteringar utomlands under det senaste året.

2. Räntesänkning

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anför:

Enligt vår mening borde riksbanken överväga att avskaffa diskontot. Det har mist sin kreditpolitiska betydelse. Fortfarande fungerar det dock som riktpunkt för bankernas inlåningsräntor och en del av utlåningsräntorna. När diskontot förblir oförändrat trots stora förändringar i marknadsräntorna, verkar detta snedvridande på kreditmarknaden och på bankernas räntestruktur. Därtill kommer att avtal grundade på diskontot leder till att betalningen blir en annan än vad som varit avsett. Detta understryker angelägenheten av att bankerna frigör sin räntesättning från diskontot och utvecklar en annan jämförelseränta, som kan användas där en sådan behövs. Riksbanken skulle därmed i likhet med vad som skett i Norge kunna avskaffa diskontot.

3. Information till hushållen

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anför:

Vi kan instämma i motionärens önskemål att det vore bra om allmänheten intresserade sig mer för statens inkomster, utgifter och verksamhet. Som framgår av utskottets synpunkter finns redan ett fylligt informationsmaterial vartill kommer den presentation som regelbundet sker i massmedia vid presentationen av statsbudgeten. Vi är tveksamma till om utsändandet av en broschyr till alla hushåll är den bästa metoden för att öka allmänhetens intresse för statsbudgeten, och vi har därför inte kunnat biträda motionärens krav.

Tabell- och diagramförteckning

Tabell 1	Bruttonationalprodukten i vissa OECD-länder och världshandelns utveckling	19
Tabell 2	Internationella förutsättningar för år 1987. Bedömning enligt reviderad finansplan	22
Tabell 3	Försörjningsbalans och nyckeltal	23
Tabell 4	Budgetsaldo för budgetåren 1985/86–1987/88	43
Tabell 5	Budgetsaldo i långtidsbudgeten enligt lågalternativet	44
Diagram 1	Timlön inom industrin. Årlig procentuell förändring, nationell valuta	32
Diagram 2	Budgetsaldots utveckling 1986/87–1991/92 enligt långtidsbudgeten	45

Innehåll

Sammanfattning ... 1
Inledning ... 3
Propositionernas förslag m.m. ... 6
Motionsyrkandena ... 7
Proposition 150 ... 11
Motionerna ... 12
Utskottet ... 19
Den ekonomiska politiken ... 19
Den internationella utvecklingen ... 19
Den ekonomiska utvecklingen i Sverige ... 23
Den förda ekonomiska politiken ... 25
Oppositionspartiernas alternativ ... 26
Lönebildningen ... 31
Allmänt ... 31
Lönebildningen inom den offentliga sektorn ... 36
Avskaffande av det allmänna prisstoppet ... 38
Prismätning ... 38
Kredit- och valutapolitiken ... 39
Investeringsfonder ... 41
Budgetpolitiken ... 41
Budgetutvecklingen 1986/87 och 1987/88 ... 42
Långtidsbudgeten ... 44
Riktlinjer för budgetpolitiken ... 46
Finansfullmakten och statliga kreditgarantier m.m. ... 53
Utnyttjande av finansfullmakten ... 53
Statliga kreditgarantier ... 54
Statens avkastningsränta och statens utlåningsränta 54
Finansieringen av ökade lönekostnader i samband med mindre omorganisationer av statliga myndigheter ... 54
Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto ... 54
Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m. ... 55
Bidrag till driften av grundskolor m.m. ... 55
Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag ... 55
Arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten ... 56
Information till hushållen om statens budget ... 57
Hemställan ... 58

Reservationer ... 61
1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 a) (m, fp, c) ... 61
2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 a) (vpk) ... 67

3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 b) (c) 69
4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2 b, motiveringen) (m, fp) 71
5. Lönebildningen (mom. 3) (m, fp) 71
6. Lönebildningen (mom. 3) (c) 74
7. Lönebildningen (mom. 3) (vpk) 76
8. Avskaffande av det allmänna prisstoppet (mom. 4) (m, fp, c) 78
9. Prismätning (mom. 5) (m, fp) 78
10. Kredit- och valutapolitiken (mom. 6) (m, fp, c) 79
11. Räntesänkning och förbud mot options- och terminsaffärer (mom. 7 och 8) (vpk) 80
12. Investeringsfonderna (mom. 9) (m, fp) 80
13. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10) (m) ... 81
14. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10) (fp) .. 85
15. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10) (c) ... 88
16. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 10) (vpk) 91
17. Finansfullmakten (mom. 12 a) (m) 93
18. Finansfullmakten (mom. 12 b) (c) 93
19. Det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten (mom. 21 b) (m, fp) 94
20. Det statliga arbetsgivarinträdet och den statliga städverksamheten (mom. 21 c) (vpk) 95

Särskilda yttranden 96
1. Kredit- och valutapolitiken (vpk) 96
2. Räntesänkning (m) 96
3. Information till hushållen (fp) 96

Tabell- och diagramförteckning 97

gotab Stockholm 1987 13101